Rozmer

VII. ročník 1/2004

Časopis pre kresťanskú duchovnú orientáciu

cena 38 Sk

Scientológia
– svet len pre čistých

V moci
kultu

Módne hry
s minulými životmi

Uctievači
planéty Saturn

Rozmer

Ako si môžete predplatiť Rozmer

Záujemcovia o predplatné si časopis môžu objednať:

- písomne na adrese: Redakcia časopisu Rozmer
  Svoradova 3, 811 03 Bratislava 1
- telefonicky na bratislavskom čísle: 02/5443 0960
- e-mailom na adrese: rozmer@sekty.sk

Objednávky predplatného prijíma výhradne redakcia!

Podporte Rozmer svojimi 2 %

Na základe nového Zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov môžu od 1. 1. 2004 fyzické aj právnické osoby poukazovať už 2 % z dane na verejnoprávne aktivity mimovládnych neziskových organizácii. Takže každý občan či firma sa v roku 2004 môže rozhodnúť, na aký účel a ktorej organizácii 2 % venuje.

Aj naše občianske združenie – Ekumenická spoločnosť pre štúdium siekt – ktoré je spoluvydavateľom tohto časopisu, sa uchádza o takúto formu podpory. Budeme vďační každému, kto nás týmto spôsobom podporí, pretože aj takto získané financie môžu svojím dielom prispieť na vydávanie Rozmeru, ale i na iné aktivity združenia – na prednáškovú činnosť, poradenstvo, prevádzku webovej stránky a pod.

Príslušné tlačivá – Vyhlásenie o poukázaní podielu zaplatenej dane z príjmov fyzickej osoby a Potvrdenie o zaplatení dane z príjmov zo závislej činnosti a funkčných požitkov – už aj s vyplnenými identifikačnými údajmi nášho združenia, si môžete stiahnuť z našej webovej stránky www.rozmer.sk. Ak budete vypĺňať čisté tlačivá, naše identifikačné údaje potrebné na ich vyplnenie sú: Obchodné meno alebo názov: Ekumenická spoločnosť pre štúdium siekt; Sídlo: Svoradova 3, 811 03 Bratislava 1; Právna forma: občianske združenie; IČO: 31746772.

Ak ste zamestnanec, 2 % z dane nám môžete poukázať, ak požiadate svojho zamestnávateľa o vykonanie ročného zúčtovania preddavkov na daň z príjmov a zamestnávateľ vám vystaví Potvrdenie o zaplatení dane. Potom vyplňte Vyhlásenie o poukázaní podielu zaplatenej dane z príjmov fyzickej osoby. Obe tlačivá treba zaslať na daňový úrad v mieste sídla vášho zamestnávateľa najneskôr do 30. apríla 2004.

Ak ste živnostník, 2 % dane nám môžete poukázať, ak podávate daňové priznanie k dani z príjmov, zaplatili ste daň a nemáte nedoplatok na dani. Najneskôr do 15. apríla 2004 treba svojmu daňovému úradu doručiť Vyhlásenie o poukázaní podielu zaplatenej dane z príjmov fyzickej osoby.

Ak ste firma, 2 % nám môžete poukázať, ak podávate daňové priznanie k dani z príjmov právnických osôb a zaplatili ste daň. Najneskôr do 15. apríla treba doručiť vášmu daňovému úradu Vyhlásenie o poukázaní podielu zaplatenej dane z príjmov právnickej osoby.

Podrobné informácie ako postupovať, nájdete aj na webovej stránke www.rozhodni.sk.

Všetkým, ktorí nás už takto finančne podporili, úprimne ďakujeme, ako aj tým, ktorí nás ešte len podporia.

Predplatné na rok 2004

Predplatné časopisu Rozmer na rok 2004 stojí **150 Sk**.

Kto by mal záujem, môže si objednať aj staršie čísla:

- ročník 2003 (č. 1 – 4/2003) za 120 Sk
- ročník 2002 (iba č. 2, 3, 4/2002) za 90 Sk
- ročník 2001 (iba č. 4/2001) za 20 Sk

Jednotlivé čísla sa však postupne vypredávajú. Ak sa vám teda nejaké číslo neujde, príslušnú sumu vám, samozrejme, z celkovej ceny odrátame.

Po objednaní vám časopis zašleme aj s poštovou poukážkou. Po jej uhradení vám budeme časopis posielať na vašu adresu. Ak sa rozhodnete uhradiť platbu bankovým prevodom, zašlite, prosíme, príslušnú sumu na číslo nášho účtu: 2621022295/1100 (Tatra banka, a. s.). Avšak na bankovom výpise, ktorý dostaneme, musí byť uvedené vaše meno, adresa a variabilný symbol nachádzajúci sa na vloženej poštovej poukážke, aby sme vašu platbu mohli správne identifikovať.

Rozmer

časopis pre kresťanskú duchovnú orientáciu

štvrťročník

Vydavateľ: Ekumenická spoločnosť pre štúdium siekt
a Ekumenická rada cirkví v SR

Šéfredaktor: Mgr. Boris Rakovský

Grafický redaktor: Ing. Matúš Brilla

Jazyková redaktorka: PhDr. Alžbeta Mráková

Adresa redakcie: Svoradova 3, 811 03 Bratislava 1

Telefón: 02/5443 1468 (šéfredaktor)
02/5443 0960 (distribúcia)

E-mail: rozmer@sekty.sk

Internet: http://www.rozmer.sk

Tlač: LÚČ – vydavateľské družstvo
Kozičova 2, 841 10 Bratislava – Devín

Registračné číslo: MK SR 1754/97

ISSN: 1335–2660

Uzávierka čísla: 29. februára 2003

Cena: 38 Sk

Časopis vyšiel s finančnou podporou Ministerstva školstva SR

Rozmer 1/2004

Editorial

A je tu siedmy ročník. Sedmička je biblické číslo a symbolizuje plnosť. Dúfam, že sa to prejaví aj na našom redakčnom stole v podobe mnohých zaujímavých článkov a dobrých autorov, najmä zo Slovenska, bude ustavične pribúdať. Iba tak bude náš časopis čoraz lepší a pútavejší a my vám budeme môcť ponúknuť bohatú paletu zaujímavých, poučných a atraktívnych príspevkov, čo si zo srdca želáme.

S novým rokom okrem našich predsavzatí a zapáleného odhodlania prišiel do našej redakčnej schránky aj veľký počet vašich poctivo vyplnených anketových lístkov. Podnety, ktoré v nich uvádzate, by som rozdelil do troch skupín:

Prvú tvoria témy, o ktoré nás žiadate, ale ktoré priamo nesúvisia s obsahom a zameraním nášho časopisu – napríklad o ekumenizme, rozdieloch v učení kresťanských cirkví ap. Týmto témam sa venujú iné, teologické časopisy a zborníky, my sa zaoberáme iba neregistrovanými náboženskými kultmi a javmi súvisiacimi s nástupom novej religiozity. Možno by však stálo za zváženie vytvoriť samostatnú rubriku, kde by sme informovali o sektárskych tendenciách či dokonca skupinách, vznikajúcich v rámci veľkých kresťanských cirkví, ktoré však nemajú ich podporu.

Druhú skupinu vašich podnetov tvoria témy, nad ktorými už dávnejšie uvažujeme, avšak nepodarilo sa nám zohnať vhodných autorov, ktorí by sa ich ujali. No a tou treťou skupinou sú námety, ktoré nás minimálne inšpirovali, aby sme sa nimi vážne zaoberali. Verím, že práve tie prinesú oživenie a bohaté ovocie.

Neodhalím asi nič prevratné, keď poviem, že každý z nás je trochu iný. Ukázala to aj naša anketa. Jedni sa dožadujete, aby boli články jednoduchšie a kratšie, iní si zase pochvaľujú ich odbornú úroveň a triezvy, vecný štýl. Myslím si, že rozumným riešením bude kompromis: zachovať odborný štýl, ale obsah jednotlivých čísel oživiť príbehmi a svedectvami zo života, resp. listárňou, kde by odzneli mnohé problémy, s ktorými sa v týchto duchovne roztrieštených časoch stretávate. Závisí to však od vás, či sa s nami o ne podelíte, lebo by asi nebolo správne, keby sme ich produkovali tu v redakcii.

Na záver mi ešte dovoľte poďakovať sa vám za všetky odpovede, ktoré si vážime už aj preto, lebo sme presvedčení, že prispejú k tomu, aby náš spoločný Rozmer bol čoraz kvalitnejší a prinášal nám väčší osoh a duchovné obohatenie.

BORIS RAKOVSKÝ
šéfredaktor

OBSAH

2 **Kresťanský dialóg**
Biblické slovo

Report
Spravodajstvo z domova a zo sveta (ďalej s. 8, 9, 15, 33 – 36)

3 **Scientológia – svet len pre čistých**
Pohľad Z. Vojtíška, hovorcu českej Spoločnosti pre štúdium siekt a NNH, na učenie a prax jednej z najkontroverznejších náboženských skupín súčasnosti.

8 **Scientológia a financie**
O osobných skúsenostiach, ako scientológovia získavajú finančné prostriedky a ako ponúkajú svoje produkty, píše bývalý účastník ich kurzov.

10 **Ron Hubbard a jeho dianetika**
Analýzu Hubbardovho základného diela s poukázaním na odborné nezmysly a motívy dianetického pôsobenia ponúka J. Růžička.

16 **Módne hry s minulými životmi**
O tom, ako starobylá viera v prevteľovanie ovplyvnila naše myslenie a koľkí podnikavci si vďaka nej vybudovali svoj biznis, píše V. Nosková.

20 **V moci kultu (1)**
Autentická výpoveď bývalého žiaka kontroverzného guru Šrí Činmoja odhaľuje pravdu o manipulácii s ľudskou dôverou a nádejou.

25 **Kauza New Age (4)**
Posledný diel seriálu E. Orbanovej poukazuje na neskrývaný boj proti tradičnému kresťanstvu ponukou pseudohodnôt Nového veku.

27 **Mágovia a gnostici v prvých troch storočiach (1)**
Míľniky dvoch tisícročí

28 **Americké náboženské kontrasty (2)**
Druhá časť príspevku R. Čikeša vypovedá o spolunažívaní a tradíciách amerických židov, mormónov, ale i ázijských náboženských komunít.

31 **Uctievači planéty Saturn**
V indickej dedine Šani Šinagapur disciplínu a poriadok udržiava viera v božstvo, ktorým je planéta Saturn. Viac vám prezradí príspevok Z. Maňkovej.

33 **O čom píšu iní**
Monitoring tlače

36 **Hamás. Islámský terorismus ve Svaté zemi**
Recenzia

BIBLICKÉ SLOVO

Kresťanský dialóg

„Medzitým, čo Pavol čakal na nich v Aténach, v duchu sa roztrpčoval, keď videl, že mesto je oddané modlárstvu. Preto sa v synagóge zhováral so Židmi a ctiteľmi Boha a každý deň hovoril na námestí s tými, čo tadiaľ náhodou išli. Do debaty sa s ním púšťali aj niektorí filozofi, epikurejci a stoici. Jedni sa pýtali: Čože to chce tento táraj povedať? Iní zase hovorili: Zdá sa, že hlása cudzie božstvá. To preto, lebo zvestoval Ježiša a zmŕtvychvstanie.“ (Sk 17, 16 – 18)

Atény. Kto by nepoznal to starobylé mesto? Myšlienky, ktoré sa rodili na jeho námestiach či súkromných školách filozofov často v búrlivých diskusiách, dodnes ovplyvňujú myslenie našej civilizácie. V tom slobodnom meste tvorili a pôsobili filozofi ako Sokrates, Platón či Aristoteles. Atény boli v svojich časoch miestom, kde existovalo silné, ale väčšinou naivné náboženské vedomie, často vedúce ku komercii. Xenofón ich napríklad označil za jeden veľký oltár a istý rímsky satirik poznamenal, že „je tam ťažšie stretnúť človeka ako božstvo“.

Nie je ťažké predstaviť si, ako sa kresťanský misionár musel cítiť v prostredí pohanského modlárstva. Apoštol Pavol cítil nielen Božiu žiarlivosť, ale i vnútorné roztrpčenie nad stavom ľudí v tomto meste. To ho však neviedlo k pasívnej rezignácii. Ohlasovanie evanjelia začal ako zvyčajne v synagóge medzi Židmi, ktorí boli pomerne uzatvorenou skupinou a v aténskom prostredí náboženskou menšinou bez reálneho vplyvu na myslenie a hodnotový systém svojho okolia. Pavlovi však nestačilo ovplyvniť iba úzky okruh ľudí, a tak svoju pozornosť obrátil na námestie – verejnosť.

Ako vidno, apoštol Pavol nevyhľadával len určitú skupinu ľudí. Diskutoval na úrovni s kýmkoľvek, kto bol dostatočne ochotný a poctivý vo svojom hľadaní. Vedel nadviazať na historicko-náboženské korene svojich krajanov a diskutovať s nimi v ich vlastnom kontexte. Avšak pre jeho osobnosť neexistovali kultúrne hranice. Vychádzal z vlastného pozadia, vstupoval do nových interpretačných rámcov, aby objavil nové horizonty a transformoval oslobodzujúce myšlienky evanjelia v úplne nových situáciách a kultúrnych prostrediach. Začínal napríklad diskutovať s takými odlišnými skupinami, ako sú stoici a epikurejci.

Výzva nasledovať Pavlov príklad je v súčasnosti čoraz aktuálnejšia. Mnohí hovoria o našej kultúre ako o neopohanskej – nie nepodobnej Pavlovej. Spôsob uctievania sa síce zmenil, avšak modly – hodnoty, ktorým sa ľudia klaňajú, pretrvali. Kresťanov, ale nielen ich, musí iritovať oddaná slepota mnohých nasledovníkov nevidiacich vodcov, ktorí bez úcty a zodpovednosti vedú iných, aby ich nakoniec nechali bez povšimnutia, keď sa stanú nepotrebnými. Toto roztrpčenie je však potrebné premeniť na aktívny a činorodý dialóg, v ktorom sa prostredníctvom rozhovoru navzájom spoznávame, nachádzame a definujeme svoje kresťanské hodnoty v jazyku okolia, ktoré nás každodenne obklopuje.

DALIBOR PERAŠÍN

REPORT

Kofi Annan a Tony Blair na návšteve u Hansa Künga

Generálny sekretár OSN Kofi Annan (65) vyzval na vzájomné rešpektovanie kultúr. Pri svojej návšteve nadácie *Svetový etos* smutne známeho suspendovaného švajčiarskeho teológa Hansa Künga v nemeckom Tübingene K. Annan napomínal, aby ľudia „moslimov neurážali a neprenasledovali, ak sa identifikujú napríklad s Palestínčanmi, Iračanmi alebo Čečencami“. Vyhlásil, že je potrebná väčšia tolerancia v západných spoločnostiach a kritizoval: „Dokonca aj presvedčení liberáli a demokrati dokážu byť občas netolerantní voči iným názorom!“ Potom zdôraznil, že vzhľadom na rastúci protiklad medzi islamom a Západom je zasadzovanie sa za univerzálne hodnoty o to dôležitejšie a pripomenul: „Hodnoty Charty OSN ako pokoj, sloboda, sociálny pokrok alebo rovnoprávnosť majú naďalej svoju platnosť.“

K. Annan ďalej varoval pred rozmáhajúcim sa pôžitkom z blahobytu a pred stále sa zväčšujúcimi rozdielmi v rozdelení moci vo svete ako následku globalizácie. Povedal, že existujú obavy, že spleť medzinárodných vzťahov by sa mohla začínať uvoľňovať. Zo sklamania nad chýbajúcou celosvetovou solidaritou a spravodlivosťou sa vraj mnohí ľudia sťahujú naspäť do svojich náboženských alebo politických presvedčení. To má podľa neho ničivé následky – etnické čistky, vyvražďovanie národov a terorizmus. Annan mal po bývalej vysokej komisárke pre ľudské práva M. Robinsonovej a britskom premiérovi T. Blairovi v Tübingene tretí, tzv. prejav o svetovom etose. S generálnym sekretárom OSN spája Künga publicistická spolupráca a jeho veľkým priateľom je aj Blair.

KIPA/–zg–TK KBS, 14. 1. 2004

Nadácia Svetový etos sa usiluje o vplyv na mládež

Nadácia Svetový etos, ktorú založil smutne známy nemecký teológ Hans Küng, blízky priateľ T. Blaira, sa v Nemecku zamerala na „dialóg náboženstiev s mládežou“.„Keď sa prekonajú predsudky a klišé, dokážu sa práve mladí ľudia povzniesť nad hranice náboženstiev a venovať sa otázkam dôležitým pre spoločnosť,“ vyjadril sa vedecký koordinátor projektu tübingenskej nadácie a katolícky teológ G. Gebhardt v Norimbergu začiatkom novembra. „Všetky náboženstvá majú k týmto otázkam čo povedať,“ povedal na záver ústredného podujatia celonemeckého multináboženského projektu s názvom *Trialóg – spoločne v rôznosti*. Konferenciu zorganizoval Spolkový zväz židovských študentov a moslimskej mládeže v Nemecku. Na konferencii sa dokonca vyslovila kritika, že kresťania, moslimovia a židia nemajú v Nemecku rovnaké práva, lebo moslimovia a židia si musia brať dovolenku, keď chcú sláviť svoje sviatky.

KIPA/TK KBS, 28. 11. 2003

ZDENĚK VOJTÍŠEK

Scientológiu jej stúpenci považujú za aplikovanú náboženskú filozofiu. Môžeme s nimi súhlasiť, že skutočne ide o konzistentnú náuku o človeku a o svete, ako ju sformuloval a hlásal Američan Lafayette Ron Hubbard. Keďže je táto náuka „aplikovaná", pod pojmom *scientológia* sa zároveň rozumie i súhrn aktivít, ktoré sa ňou inšpirujú. Tieto aktivity prevádzkuje pomerne rozsiahla sieť organizácií, ktoré sa zaoberajú uplatňovaním náuky scientológie v rôznych odboroch. I my budeme v nasledujúcich odsekoch slovo *scientológia* používať v oboch významoch: ako náuku i ako aktivity, ktoré sú touto náukou motivované.

Hubbardovu náuku jeho stúpenci označujú ako náboženskú. Opäť môžeme súhlasiť: zakladateľovi a jeho slovám stúpenci pripisujú jedinečnú, nadľudskú, tento svet prevyšujúcu kvalitu. Naopak, označenie scientológie alebo jej časti za vedu, ako ju jej stúpenci zároveň prezentujú, musíme odmietnuť, lebo Hubbardove myšlienkové konštrukcie ani ich aplikácie nikdy neboli vystavené verifikačným procesom, ktoré sú pre vedu charakteristické. Stúpenci scientológie o verifikáciu ani o rozvoj týchto odvážnych hypotéz nestoja. Hubbardove názory sú pre nich nespochybniteľnými a nemennými dogmami.

Táto dogmatickosť a náboženská úcta k zakladateľovi a jeho dielu vedie k tomu, že scientológia sa navonok často označuje pojmom náboženská sekta. Zaiste, je ťažké zhodnúť sa na presnom vymedzení pojmu *sekta*, ale v prípade scientológie určite musíme odmietnuť predstavu jednotnej a hierarchicky organizovanej skupiny. Scientológiu si skôr treba predstaviť ako systém navzájom nezávislých pyramíd, ktoré tvoria vlastníci niektorej Hubbardovej licencovanej myšlienky a ich klienti. Dôležitou charakteristikou tejto pyramídovej metafory je pritom to, že vlastníci určitého stupňa licencie sú zvyčajne zároveň klientmi v procesoch na vyššom stupni či v iných pyramídach.

Základom tejto práce je preto krátke predstavenie jednotlivých scientologických odborov (v našej metafore – pyramíd), organizačne nezávislých, ale personálne voľne a ľubovoľne spojených a zjednotených spoločnou vierou v Hubbarda a jeho náuku. Najkôr však predstavíme zakladateľa a načrtneme i základnú náuku, ktorá je spoločná všetkým scientologickým aktivitám. Práca je zakončená pokusom o zhodnotenie scientológie a jej postavenia v súčasnej spoločnosti.

L. R. H. a dianetika

Lafayette Ronald Hubbard (1911 – 1986) bol až do svojich takmer štyridsiatich rokov spisovateľom dobrodružnej a vedecko-fantastickej literatúry. Životu priemerného spisovateľa dodávala neobyčajnosť jeho trochu obskúrna záľuba v tajomne, salónnom satanizme a sexuálnej mágii. Jeho veľká fantázia, vynaliezavosť a ochota predkladať akékoľvek nápady ako overené fakty sa isto podieľali na tom, aby sa Hubbard uplatnil v zábavnej literatúre i v mágii.

S fantáziou, odvahou a premáhajúcou presvedčivosťou vstúpil roku 1950 do odboru psychoterapie obsiahlou knihou *Dianetika, moderná veda o duševnom zdraví*. (Podrobnejšie sa o nej dočítate v príspevku J. Růžičku *Ron Hubbard a jeho dianetika*, s. 10–13) Bez toho, aby mal akúkoľvek klinickú prax, veľmi populárnou formou predložil teóriu o dvoch častiach ľudskej mysle – analytickej a reaktívnej. Zatiaľ čo prvá je prístupná nášmu vedomiu a môžeme ňou voľne manipulovať, druhá sa nachádza pod úrovňou vedomia a prístup k zážitkom, ktoré sa do tejto časti mysle uložili, nemáme. A práve do reaktívnej mysle sa majú ukladať zážitky z najväčších stresov (predovšetkým z raného detstva či prenatálneho obdobia), ktoré boli natoľko traumatické, že ich analytická myseľ nemohla spracovať. Zatiaľ čo si človek existenciu minulých zážitkov ani neuvedomuje, ich následky vystupujú v nečakaných situáciách a mysli ako celku bránia v plnom výkone. Človek podľa Hubbarda je vlastne vydaný na milosť a nemilosť zamknutej skrinke svojej reaktívnej mysle.

Riešením je podľa Hubbarda previesť zážitky z reaktívnej do analytickej mysle, vedome ich prežiť a tak ich prekonať a vymazať. Na to slúži metóda, ktorú Hubbard nazval *auditing*. Ide o rozhovor, v ktorom audítor sériou otázok útočí na reaktívnu myseľ auditovaného klienta. Rýchlymi a často nečakanými otázkami a pomocnými gestami, napríklad lusknutím prstov či tlesknutím pri zavretých očiach klienta, sa audítor pokúša vyvolať niektorý traumatizujúci zážitok z reaktívnej mysle. Mnohonásobným opakovaním tohto zážitku – a to i vo forme, ako keby práve prebiehal – a odhaľovaním nových a nových okolností, ktoré ho sprevádzali, sa tento zážitok má znovu prežiť, zbaviť sa schopnosti vyvolávať negatívne emocionálne reakcie, a tak byť navždy zneškodnený.

Stav klientovej reaktívnej mysle má audítorovi odhaľovať E-meter (na fotografii dolu), Hubbardom vynájdený prístroj, ktorý svojou konštrukciou a funkciou pripomína detektor lži. Procedúrami auditingu klient prechádza až do stavu nazvaného *clear* – v tomto stave už údajne jeho reaktívna myseľ nemá existovať. Duševná schopnosť takého človeka má potom výrazne prekračovať nielen úroveň, na ktorej do série auditingov vstúpil, ale i úroveň duševných schopností ostatných ľudí. Pre väčšinu scientológov je dosiahnutie stavu *clear* celoživotnou a často nesplnenou úlohou.

Auditingy, knihy, nahrávky a mnoho Hubbardových kurzov na zlepšenie komunikačných, študijných a ďalších schopností predávajú dianetické centrá. Začali vznikať v Spojených štátoch bezprostredne po vydaní Hubbardovej základnej knihy a rozšírili sa po celom svete. Hlavným prostriedkom, ktorým tieto centrá oslovujú verejnosť, je *Oxfordský test schopností*. Ponúka sa zdarma a jeho výsledok slúži na motiváciu potenciálneho klienta zakúpiť si niektorý kurz či procedúru. Keď si na základe tohto produktu klient osvojí Hubbardov pohľad na svet a na človeka, môže sa stať scientológom a angažovať sa v dianetickom centre alebo v inej aktivite, ktorá vychádza z Hubbardovej náuky. Spravidla ale nech sa zaoberá čímkoľvek, do dianetického centra sa v určitej perióde dostavuje predovšetkým pre auditingy.

Scientologická cirkev a Most k úplnej slobode

Z predchádzajúcich viet vyplýva, že organizačným základom scientológie sú dianetické centrá. Náboženská povaha scientologickej náuky ale niektorých bádateľov a vonkajších pozorovateľov zvádza k tomu, že sa celý systém scientológie stotožní so Scientologickou cirkvou. Na činnosti cirkvi sa však podieľa len veľmi obmedzená časť scientológov a celý systém by sa bez cirkevnej prevádzky isto dobre zaobišiel. To len posilňuje podozrenie, že Scientologická cirkev nevznikla zo spontánnej duchovnej potreby.

Toto podozrenie sa objavilo prvýkrát už roku 1954, keď Scientologická cirkev vznikla. Za skutočný, hoci skrytý dôvod vzniku už vtedy kritici považovali daňové úľavy a možnosť obrany pred kritikou odbornej, t. j. psychologickej a psychiatrickej verejnosti. Cirkev totiž vznikla nečakane z organizačného základu Hubbardovej medzinárodnej asociácie scientológov. Časť aktivít dianetických centier premenovali, prijali nový symbol, ktorý jasne mieri do oblasti náboženstva, niektorí scientológovia sa začali nazývať kaplánmi. Dianetika bola akoby inkorporovaná do novo definovanej scientologickej náuky, ktorá sa teraz netýka len človeka a jeho mysle, ale presahuje do otázok už zreteľne náboženských, napríklad o pôvode a zmysle života.

V tejto náuke hrá hlavnú rolu *thetan*, nesmrteľná duchovná bytosť, ktorá obýva telo a riadi myseľ. Tento thetan je v podstate dobrý a disponuje nekonečnými schopnosťami, ale obmedzujú ho zážitky, ktoré po celý čas jeho existencie na Zemi vytvárali jeho reaktívnu myseľ. Aby thetan získal späť svoje absolútne charakteristiky, musí sa od dôsledkov reaktívnej mysle oslobodiť. Na to nestačí len stav *clear*, ale treba, aby thetan podstúpil ďalšiu cestu po pätnástich stupňoch *Mostu k slobode* až k úplnému ovládnutiu hmoty, energie, priestoru a času. Šestnásty stupeň, ktorý údajne dosiahol len sám Hubbard, znamená vstup do oblasti božstva. Dosiahnutie jednotlivých stupňov tzv. operujúceho thetana je časovo i finančne veľmi náročná záležitosť a aj špičkoví scientológovia vo svete zriedkavo dosahujú vyšší stupeň než tretí. Na duchovný pokrok slúžia auditingy, ale aj špeciálne procedúry, ktoré poskytuje len niekoľko málo scientologických centier či organizácií.

Verejný náboženský život Scientologickej cirkvi sa odohráva predovšetkým v tzv. nedeľných službách, prípadne na svadbách, krstoch či pohreboch. Pri nedeľných službách kaplán spravidla číta niektorú Hubbardovu prednášku a oznamuje aktivity komunity scientológov. Hlavnou časťou služby je tzv. skupinový auditing, pri ktorom sa kaplán dlhou sériou jednoduchých otázok a príkazov usiluje aktivovať myseľ zúčastnených a tak podnietiť mechanizmy na zlepšenie zdravia a duševných schopností. Nedeľná služba sa môže doplniť spoločným *Vyznaním Scientologickej cirkvi* (kaplánom prednesená vzorová modlitba, v ktorej sa spomína tvorca vesmíru), či spoločným vyjadrením vďačnosti Hubbardovi a pod.

Administratívna technológia, obchod a podnikanie

Úspech dianetických centier a ich expanzia prinútila Hubbarda, aby vypracoval systém, ktorým sa tieto centrá i ďalšie aktivity scientológov budú spravovať. Hubbardove administratívne inštrukcie tvoria značnú časť z desiatok tisíc listov, ktoré počas rokov rozosielal svojim nasledovníkom a ktoré majú pre týchto nasledovníkov platnosť posvätných písiem.

Systém Hubbardových tzv. administratívnych technológií sa nepoužíva len vo vnútri scientológie a vo firmách riadených scientológmi, ale ponúka sa aj navonok. Deje sa to prostredníctvom firiem, ktoré vlastnia licenciu na príslušnú Hubbardovu technológiu a ktoré potom pôsobia na poradenskom a personalistickom trhu. Podobne ako sa jednotlivci na kúpu produktov dianetických centier motivujú Oxfordským testom, rozosielajú poradenské firmy scientológov tzv. EBA test (Epoch Business Analysis). V prípade kladnej odpovede na test potom ponúkajú manažérske, organizačné, motivačné a ďalšie kurzy a semináre.

Na týchto kurzoch a seminároch je Hubbardova filozofia dobre viditeľná a podobne sa na nich možno stretnúť s množstvom teórií, ktoré sa (niekedy trochu v inej forme) predávajú

v dianetických centrách. Ale iba zlomok klientských podnikov ide v nákupoch seminárov a kurzov tak ďaleko, že svoju budúcnosť celkom zviaže s Hubbardovou filozofiou. Do tejto polohy sa môžu dostať, pokiaľ pristúpia napríklad k plošnému zavádzaniu motivačných kurzov pre svojich zamestnancov, alebo k razantnej reorganizácii podnikovej štruktúry v duchu Hubbardových inštrukcií.

Vedúci pracovníci alebo aj všetci zamestnanci takých podnikov sa potom spravidla ocitajú pred rozhodnutím buď prijať scientologický pohľad na komunikáciu, prácu, jej riadenie a postupne aj na svet a život, alebo podnik opustiť. Odchod môže byť pre toho, kto scientologické tréningy považuje za nezmyselné, i nedobrovoľný a bolestne nepochopiteľný. Pohyb zamestnancov sa môže postupne zmeniť v prospech scientologickej náuky a praxe – rozsah a konkrétna podoba takej zmeny, pochopiteľne, záleží na mnohých okolnostiach. Podniky, ktoré prejdú takou zmenou, sa potom môžu stať stálymi klientmi dianetických centier a sponzormi Scientologickej cirkvi či iných príbuzných aktivít.

Táto nenápadná výmena vedúcej filozofie, manažmentu alebo zamestnancov podniku sa môže v niektorých prípadoch podporiť personalistickou firmou, ktorá tiež pracuje na základe Hubbardovho pohľadu na človeka a s využitím Hubbardových produktov. Pre takú personalistickú firmu sa potom ako ideálny javí uchádzač, ktorý na Oxfordský test schopností reaguje nákupom dianetických sebazlepšovacích kurzov a seminárov. Podniky používajúce Hubbardove technológie a poradenské firmy na trhu môžu vytvoriť silnú skupinu, ktorej spoločný záujem nemusí byť viditeľný.

Organizáciou, ktorá oficiálne a na medzinárodnej úrovni sprostredkúva kontakt medzi podnikmi, zaujímajúcimi sa o Hubbardove administratívne technológie alebo ich už využíva, je Svetový inštitút scientologických podnikov (WISE). Členstvo v tejto organizácii môže podnikom poskytnúť nových obchodných partnerov a prístup k informáciám o ďalších podnikoch, ktorých činnosť je ovplyvnená alebo dokonca určená pohľadom na svet podľa L. R. Hubbarda.

Aktivity v oblasti zdravia

Hubbardove aktivity sa od začiatku týkali aj otázok telesného zdravia. Tento záujem potvrdzuje, že za najbližších predchodcov scientológie môžeme považovať sebazlepšovacie a sebaozdravné hnutia, ktoré od polovice 19. storočia mali v Spojených štátoch značný ohlas či už vo svojej náboženskej podobe (napr. Kresťanská veda), alebo v podobe obchodnej (napr. pozitívne myslenie). Podobne ako v týchto hnutiach i v scientológii hrá hlavnú rolu myseľ; uzdravenie sa deje prostredníctvom práce s mysľou. V scientológii má táto práca podobu špeciálnych auditingov, tzv. *asistov*. Rozoznáva sa pri nich niekoľko druhov – napríklad kontaktný asist spočíva v prikladaní zranenej časti tela presne na to miesto, kde bolo zranené. Scientológovia predpokladajú, že na tom mieste sa zranenému objaví rovnaký telesný vnem (bolesť) a že vďaka tomu objaveniu potom vnem zmizne (bolesť odíde).

Auditing podľa propagačných scientologických materiálov

Okrem zdravotných aspektov dianetiky sa Hubbard zaoberal oblasťou zdravia, prirodzene, aj úsilím vybudovať si povesť významného, ba azda najväčšieho vedca svojich čias. Bez toho, aby mal akékoľvek formálne vzdelanie v oblasti jadrovej fyziky, biochémie, farmakológie alebo akékoľvek laboratórne skúsenosti, prostredníctvom scientológov uviedol roku 1953 na trh Dianazin, liek proti chorobe z ožiarenia (roku 1957 bol liek úradmi Spojených štátov zhabaný). Roku 1957 sa potom stal jedným z dvoch autorov príručky *Všetko o radiácii*.

Podobne ako od 60. rokov v západnej spoločnosti klesajú obavy z jadrovej vojny a vzrastajú obavy zo škodlivých vplyvov znečisteného životného prostredia, záujem Hubbarda i scientológov sa presunul z radiácie na problém škodlivín v ľudskom organizme. Vznikol tzv. purifikačný program, ktorý je založený na predpoklade, že všetky škodlivé látky (jedy) sa ukladajú do buniek ľudského organizmu. Stávajú sa nenápadnou príčinou únavy, slabej telesnej kondície, zlej nálady a celkovej slabosti organizmu. Tieto a množstvo ďalších ťažkostí a nepríjemností býva odhalených v tzv. jedovom teste.

Asi dvadsaťdenný purifikačný program je založený na upravenej životospráve, pravidelnom kondičnom behaní a saunovaní. Životospráva zdôrazňuje spánok, zdravú stravu a požívanie jedlého oleja, na ktorý sa údajne majú jedy v ľudskom tele viazať, a tak sa uvoľňovať z bunečnej štruktúry. Na ten istý účel purifikačný program odporúča i vysoké dávky vitamínov. Viazanie jedov na olej má uľahčiť pravidelný pohyb. Jedy (myslia sa nimi nielen pesticídy, potravinárske farbivá, drogy, čistiace prostriedky a pod., ale i radiácia) potom majú definitívne odchádzať z tela v saune.

Morálka, charita, vzdelanie a ľudské práva

Obraz scientológie ako idealistickej, neziskovej, náboženskej organizácie posilňuje morálny kód, prezentovaný ako *Cesta k šťastiu*. Hubbard napísal jeho 21 zásad roku 1980. Medzi zásadami možno nájsť: Dbajte o seba! (prvá), Nevraždite! (ôsma), Buďte pracovití! (šestnásta) alebo Buďte

úspešní a prosperujte! (posledná). Na šírenie týchto zásad vznikla Nadácia *Cesta k šťastiu*.

Navonok tento altruistický kód vyrovnáva dojem, ktorý vonkajší pozorovatelia získavajú z tzv. etiky. Ide o vnútorný súbor inštrukcií, definícií a technológií, vedených pragmatickým hľadiskom zisku a rozvoja scientológie. Najvyššie hodnotenými činnosťami sú podľa tejto etiky tie, ktoré smerujú k prežitiu, t. j. k vysokým ziskom za predané scientologické produkty. Etické technológie potom zahrnujú i ťažké tresty pre tých, ktorí by boli svojimi výkonmi alebo postojmi scientológii na obtiaž.

Lafayette Ronald Hubbard

Charitatívnu činnosť scientológov na verejnosti prezentujú dve organizácie, ktoré sa zaoberajú resocializáciou: *Criminon* a *Narconon* (obe založené r. 1970). Hlavným nástrojom starostlivosti o delikventov v organizácii Criminon je distribúcia morálnych zásad *Cesta ku šťastiu* a korešpondenčný kurz, ktorý je založený na týchto zásadách. Činnosť Narcononu je naproti tomu určená narkomanom a jej hlavnou súčasťou je vyššie uvedený purifikačný program. Pomocou neho sa majú narkomani zbaviť fyzických následkov užívania drog, ako aj závislosti od nich. Okrem resocializačného má Narconon i preventívny program, ktorý sa uplatňuje predovšetkým v školách. Resocializačná práca scientológov je vedená presvedčením, že problémy spoločnosti sa môžu riešiť auditingom, kurzami a ďalšími scientologickými postupmi. Obidva programy – Criminon a Narconon – preto obsahujú rad produktov, s ktorými sa možno stretnúť v dianetických centrách.

Starostlivosť scientológov o spoločnosť demonštruje i vzdelávacia organizácia *Aplikovaná scholastika* (Aplied Scholastics), založená roku 1972. Zaoberá sa tzv. študijnými technológiami, ktoré majú pomáhať zvládať študijné nároky a prechádzať ostatnými scientologickými kurzami a procedúrami. Tieto technológie sa predávajú v dianetických centrách, ale Aplikovaná scholastika sa ich usiluje rozšíriť i mimo týchto centier, dokonca ich chce aplikovať do špeciálnych výukových programov napríklad cudzích jazykov.

Od začiatku vyhranene negatívny vzťah scientológov k psychiatrii sa organizácia *Občianska komisia pre ľudské práva* (CCHR) pokúša predložiť verejnosti ako občiansku strážnu službu pred zneužívaním. Bola založená roku 1969 a popri vydávaní osvetových materiálov v bojovom štýle zbiera svedectvo proti psychiatrom od tých, ktorí sa nimi cítia byť poškodení.

Celú oblasť spoločenskej angažovanosti scientológov zastrešuje organizácia *Spoločenstvo za lepší život a vzdelávanie* (ABLE). Jej prostredníctvom sa jednotlivé vyššie uvedené organizácie podporujú predovšetkým z darov scientológov alebo so scientológiou spriaznených firiem. Tak vzniká možnosť prezentovať scientológiu ako charitatívnu organizáciu cirkevného typu.

Situácia v Českej republike

Stredom pôsobenia scientológie v ČR je Dianetické centrum v Prahe na Jindřišskej ulici. Vôbec prvé české dianetické centrum v Českých Budějoviciach sa ekonomicky neudržalo, osud nedávno založeného dianetického centra v Pelhřimove je zatiaľ neistý. Brnenské dienatické centrum v súčasnosti vedie úspešný scientológ Juraj Plekanec. Riaditeľkou pražského centra je Gabriela Svadbová, tlačovým hovorcom Jiří Voráček. Dianetické centrum okrem iného poskytuje i purifikačný program. Je možné odhadnúť, že služby tohto centra využíva niekoľko sto aktívnych scientológov.

Na rovnakej adrese koná nedeľné služby Pražská misia Scientologickej cirkvi, teraz už aj s jedným stálym vyškoleným kaplánom Danielom Stangarom. Misia má pobočky v Plzni a Brne. Nedeľné služby, pravda, tiež príležitostne vykonáva dlhoročný a významný český scientológ, reverend Břetislav Mrkos. V ostatných rokoch sa Scientologická cirkev zviditeľnila protidrogovým programom *Povedz nie drogám – povedz áno životu*. Českú republiku niekoľkokrát zasiahla trasa *Behu za náboženskú slobodu*, ktorou cirkev celosvetovo podporuje svoje ambície na uznanie za náboženskú spoločnosť.

Stupeň *clear* doteraz dosiahli štyria scientológovia, ktorí žijú v Českej republike. Zatiaľ najvyššie (až na 5. stupeň) sa vyšplhal Juraj Plekanec, bývalý riaditeľ pražského Dianetického centra.

Predajom administratívnych technológií L. R. Hubbarda sa zaoberajú dve firmy: rodinná firma Bernhard Schmitt, vedená nemeckým „clearom" trvalo žijúcim v Prahe, a expandujúca firma Business Success, založená roku 1995. Množstvo českých scientológov podniká v realitných kanceláriách. Svojho času veľmi viditeľná personalistická firma *Kariéry, s. r. o.*, riadená Hubbardovými administratívnymi technológiami, už ukončila činnosť.

Vrcholom pôsobenia českej pobočky Narcononu bol pravdepodobne rok 1998; dnes už pobočka nepracuje. Možnosti na založenie českej pobočky Criminonu sú ešte testované. Naopak, jazyková škola LITE, založená na základoch Aplikovanej scholastiky, vyvíja v Prahe činnosť už niekoľko rokov. Činnosť Občianskej komisie pre ľudské práva sa doposiaľ v Českej republike zdá byť skôr nárazová.

Hodnotenie

Tak ako osobnosť jej zakladateľa i sama scientológia je od počiatku silno kontroverzná. Kontroverzný je už jej východiskový predpoklad existencie reaktívnej mysle. Dianetická terapia zjavne využíva tzv. syndróm falošnej pamäti, ktorý je jednak nebezpečný pre psychické zdravie (zaobchádza s falošnými „spomienkami" ako so skutočnosťou), jednak škodlivý pre spoločenské vzťahy (prikladá domnelú vinu za možno aj domnelé problémy najbližším osobám).

Silno kontroverzné sú i metódy, ktoré scientológovia používajú na získavanie klientov pre svoje služby. Sú nielen manipulatívne (napr. jedový test), ale v niektorých prípadoch azda až za hranicami oklamania (Oxfordský test schopností a jeho interpretácia). Získaným klientom sa predávajú produkty založené na veľmi ľudovo poňatej psychológii, biológii

a ďalších vedných odboroch, a to za cenu, ktorá zjavne presahuje ich hodnotu (pokiaľ však nerátame hodnotu vzbudenej nadeje či dobrého pocitu).

Nekvalitné produkty by sa mohli na trhu len ťažko uplatniť, keby ich predajcovia neboli zapojení do skryto pyramídového spôsobu predaja. Pre scientológov je totiž normálne nakupovať služby na dlh a tento dlh splácať poskytovaním inej scientologickej služby.

Nekritická viera v Hubbardove slová a objavy scientológov nielen motivuje na ďalší nákup služieb, ale zároveň im umožňuje pôsobiť na potenciálnych klientov s takou presvedčivosťou, že sa im darí niektorých z nich získať do nižších poschodí pyramídy, ako tie, na ktorých sami stoja. Špičkou systému scientológie po smrti zakladateľa sa preto pravdepodobne stala organizácia Religious Technology Center, ktorá vlastní licencie na Hubbardove produkty. Popri tomto motíve zapojenia do pyramídy a určitého finančného úspechu, ktorý z fungujúceho pyramídového predaja vyplýva, však nemožno celkom pozabudnúť na motiváciu, ktorá vychádza z prostredia šíriaceho atmosféru úspechu, osobného pokroku a šťastia.

Najviac kontroverzií v histórii scientológie vzniklo práve pre opačné emócie – strach a pocit prenasledovania. Bolo to predovšetkým správanie scientologických organizácií k menej úspešným a menej poslušným, rebelujúcim alebo odpadlým členom, ktoré vždy zdvihlo vlnu verejnej kritiky. Tá spôsobila ostrejší postoj scientológov k akejkoľvek opozícii. Vyjadrením tohto ostrého postoja je napokon i existencia scientologickej tajnej služby (Guardian Office, od r. 1983 potom OSA), zameranej na zvládanie problémov vonku i vo vnútri organizácie. Vrcholom pôsobenia týchto tajných služieb bola operácia *Snehulienka*, začatá roku 1973 so zameraním na infiltráciu do niekoľkých úradov Spojených štátov. Táto akcia vyniesla niektorým špičkovým scientológom vysoké pokuty a tresty väzenia.

Nebezpečenstvo pre demokratický štát a jeho fungovanie vidia kritici scientológie aj v ekonomickej oblasti. Poukazujú na možnosť vzniku skrytých ekonomických štruktúr a na únik finančných prostriedkov do prostredia scientológie. Sú to hlavne nemeckí politici a úradníci, ktorí na základe skúseností nie sú ochotní vidieť v scientológii náboženskú, neziskovú organizáciu, ale poukazujú na jej dravosť v túžbe získať ekonomickú a politickú moc.

To nás zároveň privádza k otázke, do akej miery sa existencia Scientologickej cirkvi a scientologických charitatívnych a vzdelávacích inštitúcií myslí vážne a do akej miery sú iba prostriedkom budovania pozitívneho obrazu na verejnosti. Na túto otázku ani na žiadny bod tohto (alebo ktoréhokoľvek iného) hodnotenia neexistuje nezaujatá odpoveď. Každý pozorovateľ vychádza z obmedzeného výberu faktov a pri ich interpretácii sa nemôže vyhnúť skresleniu. Pred prijatím akéhokoľvek záveru však treba vziať do úvahy niekoľko skutočností:

Predovšetkým ak porovnáme posledný vývoj s časom, v ktorom sa konala operácia Snehulienka, musíme dospieť k záveru, že scientológovia sa viditeľne usilujú vychádzať skôr v dobrom s okolitou spoločnosťou. Nemusíme mať o dôvodoch tejto zmeny ilúzie, ale napriek tomu ju môžeme uvítať.

Ďalej si treba priznať kdečo o našej súčasnej spoločnosti: amaterizmus, laická psychológia, absurdná konštrukcia prenášaná vedeckým jazykom, bombastická reklama, klamlivý nábor, manipulácia s klientom – to všetko je v dnešnej spoločnosti podstatne menej vzácne a podstatne menej pohoršlivé než pred rokmi. Dokonca i syndróm falošnej pamäti využívajú mnohí psychoterapeuti bez toho, aby to vzbudzovalo negatívny ohlas iných členov spoločnosti, ako tých postihnutých.

Podobne stratilo ostrie i to, čo verejnosť pred rokmi rozčuľovalo oveľa citeľnejšie: neškrupulóznosť pri zarábaní peňazí, drzosť žiadať vysokú cenu za bezcenné služby, nezakrytá chamtivosť po peniazoch a moci. V spoločnosti, v ktorej je všedné draho nakupovať čistý cukor, vydávaný za homeopatické liečivo, platiť vysoké čiastky za astrológiu alebo za príjem neviditeľnej kozmickej energie, prestáva byť napríklad purifikačný program čímsi škandalóznym.

Aj v oblasti politiky je západná spoločnosť inde, než bola pred tridsiatimi rokmi. Stratila ilúzie o mechanizmoch politických rozhodnutí a väčšmi si je vedomá sily všelijakých záujmových skupín. Medzi nimi – hoci by sa potvrdili i tie najhoršie odhady – nie je záujmová skupina scientológov iste tou najvplyvnejšou.

Inými slovami – v súčasnej spoločnosti scientológia už natoľko nevyčnieva. Hubbard azda trochu predbehol svoju dobu a scientológovia sú svojím spôsobom dodnes na špičke medzi podobnými organizáciami vďaka svojim skúsenostiam, sieti organizácií bohatstvu. Ale spoločnosť sa ku scientológii priblížila a ona sa zase priblížila k spoločnosti. V istom zmysle je to zaiste znepokojivé, v inom zase nádejné. Opäť záleží na východisku pozorovateľa a na uhle pohľadu, ktorý zaujme.

Na záver: určite sa môžeme báť scientológie a takisto je možné poukazovať na nebezpečenstvá, ktoré sa v súvislosti s ňou v minulosti i súčasnosti prejavili, isto je možné a niekedy i nutné pred týmito nebezpečenstvami varovať. Áno, ale existencia scientológie a jej relatívny úspech je daňou za duševnú zanedbanosť, hlúposť, naivitu a nakoniec i za slobodu našej spoločnosti. A keby nebolo scientológie, bolo by sa treba báť našej lenivej povrchnosti, poukazovať na túžbu po rýchlom a ľahkom úspechu, varovať pred populizmom, hlúposťou a neochotou rozlišovať pravdu a hodnotu od nezmyslov a braku. Pretože je to práve hojný výskyt týchto negatívnych vlastností v našej spoločnosti, čo scientológii umožnilo vznik a čo ju dodnes udržuje – medzi inými podobnými podnikmi – na celkom slušnej úrovni úspechu. ■

NAJVIAC KONTROVERZIÍ V HISTÓRII SCIENTOLÓGIE VZNIKLO PRÁVE PRE OPAČNÉ EMÓCIE – STRACH A POCIT PRENASLEDOVANIA. BOLO TO PREDOVŠETKÝM SPRÁVANIE JEJ ORGANIZÁCIÍ K REBELUJÚCIM ALEBO ODPADLÝM ČLENOM, KTORÉ VŽDY ZDVIHLO VLNU VEREJNEJ KRITIKY.

Preklad: ALŽBETA MRÁKOVÁ

Poznámka:

Pri príprave tohto článku autor použil niekoľko myšlienok zo svojej staršej práce *Fenomén scientológie* (Úvodné texty pre kritické štúdium scientológie. Zborník zo XIV. konferencie Spoločnosti pre štúdium siekt a nových náboženských smerov, Praha 1998). Táto práca zároveň vyšla v časopise Rozmer 2–3/1998 a 1/1999 pod názvom *Fenomén zvaný scientológia*.

Scientológovia vedú „boj za ľudské práva"

Mnohé školy vo Švajčiarsku dostali v advente brožúrky o ľudských právach. Odosielateľom je scientologická inštitúcia *Mládež za ľudské práva – sekcia Švajčiarsko.* Inštitúciu založila Medzinárodná scientologická cirkev. Zásielky sú súčasťou kampane za ľudské práva, ktorú scientológovia rozvinuli po celej Európe. Použili na ňu vyše 2 miliónov brožúrok, inzerátov a billboardov v 16 jazykoch. Brožúrky majú názov *Pokoj prostredníctvom ľudských práv* a *Čo sú ľudské práva?* Okrem toho rozoslali vyše 100 000 exemplárov brožúrky *Ako riešiť konflikty.* Adresátmi sú školy, politici, štátne orgány a iné verejné miesta. Kampaň je novým pokusom Scientologickej cirkvi nadviazať dialóg s mládežou a získať ju pre seba. Zdôraznil to J. Müller, vedúci Centra pre nové náboženské hnutia pri Švajčiarskej biskupskej konferencie .

KIPA/–zg–TK KBS, 19. 1. 2004

Kresťania, vyhýbajte sa filmu *Posledný samuraj*!

Farár Evanjelickej cirkvi a. v. v Berlíne varoval kresťanov, aby dôkladne zvážili, či si pozrú film *Posledný samuraj*: „Hlavný predstaviteľ tohto filmu z USA Tom Cruise je scientológ," povedal odborník na sekty a svetonázorové otázky, evanjelický farár Thomas Gandow. Tom Cruise podľa masmédií využil európsku premiéru tohto filmu v Berlíne, aby robil reklamu scientológii. V interview pre časopis *Max* vydávaný v Mníchove tvrdil, že táto organizácia chránená ústavou má najúspešnejšie antidrogové programy na svete. „V skutočnosti napríklad berlínsky senát zrušil podporu týmto programom, pretože boli dokázateľne neúspešné," hovorí farár Gandow. „Zvláštne vyznieva aj hercova výpoveď, že scientologická náuka mu pomohla ako otcovi a manželovi. Veď jeho žena, herečka Nicole Kidmanová, sa s ním rozviedla. Táto katolíčka chcela údajne vychovávať ich spoločné deti po kresťansky bez toho, aby scientológia mala na ne vplyv. Cruise podporuje scientológiu nielen veľkým podielom zo svojej gáže, ale aj tým, že každý nový film využíva na vtieravú reklamu pre túto organizáciu."

KATH-NET/–zg–TK KBS, 28. 1. 2004

Scientológia a financie

V tomto článku by som chcel poukázať na niektoré málo známe praktiky, pomocou ktorých scientológovia získavajú finančné prostriedky. Zároveň by som rád varoval čitateľov, aby si dali pozor na tieto postupy. Avšak nemienim sa tu zaoberať funkčnosťou či nefunkčnosťou techník používaných v Scientologickej cirkvi – to prenechám iným.

O financovaní scientológie sa šíri mnoho kritiky. Pokúsme sa teraz trochu poodhaliť, čo sa v skutočnosti v tejto cirkvi deje.

Keby obyčajný človek chcel získať informáciu od niektorého člena cirkvi o otázke peňazí, najpravdepodobnejšie by dostal odpoveď veľmi podobnú tejto: „Systém financovania scientológie je najspravodlivejší na svete. Platia iba tí, ktorí niečo študujú. Správne by bolo, keby všetky služby boli zadarmo. Keď si však uvedomíme, že cirkev vlastní nejaké budovy a pozemky a jej zamestnanci musia jesť, tak nutnosť platiť je hneď jasná."

S takouto odpoveďou by mohol byť celkom spokojný. Bohužiaľ, táto odpoveď bola nacvičená a s realitou nemá veľa spoločného. Pokúsim sa to ukázať v nasledujúcom texte.

Pozrime sa najprv na to, akým spôsobom je cirkev vnútorne organizovaná. Vlastná organizácia je usporiadaná ako tzv. školiace stredisko. Poskytuje jednotlivé platené školenia (kurzy) a poradenstvá (auditing). Dvanásť a pol hodiny auditingu (konzultácií) stojí približne 5 000 Kč pre začiatočníkov a 30 000 pre pokročilých. Ceny základných kurzov sa pohybujú od 600 do 2 500 Kč, kurzy pre pokročilých sú asi za 20 000 Kč. Ceny sú iba približné, lebo aktuálny cenník nie je verejnosti k dispozícii.

Existuje veľmi komplikovaný systém zliav. Na Vianoce sa dá kúpiť niektorá služba lacnejšie. Počas celého štúdia možno raz získať jednu či viac služieb za 50 % ich nominálnej ceny. Existujú aj kvantitatívne zľavy. Na tom všetkom ešte stále nie je nič zlé.

O prihlasovanie ľudí na kurzy sa stará registrátor. Jeho úlohou je robiť tzv. tvrdý predaj – to znamená použiť na človeka akékoľvek formy nátlaku, aby si službu kúpil. Pre neinformovaného je situácia o to horšia, že registrátor bol na túto činnosť dlhodobo špeciálne školený.

Rozhovor o predaji sa väčšinou začína tým, že registrátor si s vami chce o „niečom" pohovoriť, potrebuje „niečo" objasniť, chce poradiť či pomôcť, preto vás pozve do kancelárie. Ak vás napriek tomu zaujíma, o čo konkrétne ide, dostanete vyhýbavú odpoveď.

V praxi predaj vyzerá tak, že registrátor pred vami žongluje s cenami, ustavične vytvára nové a lepšie ponuky. Ďalej vám ukazuje citácie z textov L. Rona

Hubbarda, vytrhnuté z kontextu. Keď nemáte peniaze, navrhne vám mesačné splátky napríklad po 500 korunách a až si takto nasporíte, službu dostanete. Prvú splátku chce väčšinou hneď. Pokročilejším študentom, u ktorých nie je riziko, že na cirkev zakrátko rezignujú, navrhuje, že môžu predať auto, dom atď. Keď nechcete kúpiť službu hneď, núti vás podpísať dohodu, že si službu kúpite do určitého dátumu.

Chcel by som upozorniť, že konkrétny scenár predaja sa nemusí úplne zhodovať s tým, ktorý som opísal. Do určitej miery závisí aj od samotnej osoby registrátora.

Zaujímavé je, že zaplatenie služby ešte neznamená, že danú službu automaticky dostanete. Často sa vynorí problém, ktorého zvládnutie vyžaduje novú službu, ktorú, samozrejme, musíte dodatočne zaplatiť. Niekedy zistíte, že ste si síce službu kúpili, ale treba ju doplatiť. Aby som bol konkrétnejší: pri očisťovaní tela v saune (tzv. „purife") zistíte, že ste nezaplatili za vitamíny (asi 2 500 Kč), pri študijnej technike „objasňovanie slov" zase potrebujete vlastný E-meter (20 000 Kč).

Keď už máte E-meter, za niekoľko tisíc ho musíte každoročne posielať na nastavenie, inak nie je v cirkvi použiteľný. Ak máte dosť peňazí, navrhnú vám vlastníctvo dvoch E-metrov.

Pri auditingoch sa pravidelne stáva, že treba omnoho viac hodín, ako ste si kúpili. Tieto dodatočné hodiny musíte, samozrejme, doplatiť. O týchto skutočnostiach vás registrátor vopred vôbec neinformuje.

Ak ste v cirkvi dlhší čas, budete iste potrebovať služby pre pokročilých, ktoré sa u nás neposkytujú. Ich ceny sú pre našinca takmer astronomické. Citujem interný časopis Scientologickej cirkvi Source č. 133: intenziv (12,5 hodiny) vo Flagu stojí 8 700 dolárov, príprava na OT (Operujúceho tethana) 8 470 dolárov.

Najrozsiahlejší kurz SHSBC si možno v základnej cene zohnať za 364 532 DKr (podľa časopisu *The auditor issue* č. 289). Ide o veľmi rozsiahly kurz s priemernou dĺžkou štúdia 1 rok. Tento kurz sa môže zjednodušene prezentovať ako „vysvätenie za kňaza" a je určený iba pre veľmi pokročilých scientológov. Ponechám na čitateľov, či je v prepočte vyše 1 milióna Kč za rok štúdia veľa, alebo málo.

Niekedy sa predáva aj tzv. členstvo v Scientologickej cirkvi. Ročné členstvo stojí okolo 8 000 Kč a celoživotné 125 000 Kč.

Zaujímavá situácia nastane, keď už máte zaplatené a „nemôžete" daný kurz dostať, lebo predtým potrebujete inú službu. Podľa vyjadrenia právnika tým cirkev napĺňa skutkovú podstatu trestného činu podvodu. Realita je však trochu iná.

Od registrátora väčšinou dostanete iba potvrdenie o zaplatení. Podľa nášho právneho systému sú kurzy na úrovni služieb a nemôžu sa vymáhať, kým sa nevyhotoví dodatočná zmluva. Taktiež vám môžu kurz dodať hoci až za 10 rokov a všetko je v poriadku.

V zásade sú tri možnosti, čo v takej situácii robiť: 1) obrátiť sa na občianskoprávny súd; 2) požiadať cirkev o vrátenie peňazí za nedodané služby (pričom vás poriadne ošklbe!); 3) zaplatiť niekoľko stotisíc korún za odporúčaný kurz a naštudovať si ho.

Prvé dve možnosti vás celkom vylúčia z cirkvi, a preto väčšina členov si vyberie tretiu možnosť. Niekedy po čase zistíte, že ten výnimočne drahý kurz ani nebol potrebný.

Možno sa spýtate, ako je to so zamestnancami takej organizácie. Zamestnanci podpisujú kontrakty na dva roky, na päť rokov a doživotne. Zaviazali sa, že budú pracovať päť dní v týždni. Šiesty deň by mali mať vyhradený na vlastné štúdium. Majú právo študovať kurzy zadarmo až po zvládnutie pomerne rozsiahleho kurzu SS2 (úroveň zamestnanca 2).

Realita je však niekedy taká, že pracujú sedem dní v týždni a na svoje vlastné štúdium už nemajú mnoho času. Niektorí z nich si museli (skôr ako sa stali zamestnancami) zaplatiť kurzy v hodnote niekoľkých desiatok tisíc korún. Iným sa navrhne 50 % zľava na kurzy, kým sa stanú zamestnancami úrovne 2. Im to však neprekáža, lebo sú presvedčení, že robia tú najužitočnejšiu vec na svete...

Možno by bolo dobré trochu upraviť náš právny systém, ktorý na podobné spôsoby konania nie je pripravený. Nakoniec prajem všetkým scientológom, aby za svoje peniaze dostali tie služby, ktoré si zaplatili a ktoré ich duchovne najväčšmi pozdvihnú. Ako som však v úvode podotkol, ich hodnotenie prenechávam radšej iným. ■

(Autor tohto svedectva si želal zostať v anonymite; redakcii Dingiru je známy.)

Z časopisu DINGIR č. 3/2003
preložila ALŽBETA MRÁKOVÁ

REPORT

Blamáž pre astrológov – fiasko takmer všetkých predpovedí na rok 2003

Astrológovia a jasnovidci sa svojimi predpoveďami na rok 2003 poriadne blamovali. Takmer všetky sa skončili fiaskom. Konštatovalo to Centrum pre vedu a kritické myslenie Spoločnosti pre vedecké skúmanie paravied v nemeckom Rossdorfe pri Darmstadte. Jeho pracovníci porovnali 100 predpovedí so skutočnosťou. Bilancia výsledkov jasnovidcov spôsobila veľké vytriezvenie! Predsedkyňa CDU A. Merkelová sa v nových voľbách nestala kancelárkou veľkej koalície a ani manželstvo nemeckého kancelára G. Schrödera nebolo rozvedené, ako predpovedali dvaja slávni nemeckí astrológovia. Takisto predpovede tretieho z nich, ktorý je aj vyhláseným „vykladačom Nostradama", že spevák M. Jackson opäť dosiahne novú slávu, že holandská kráľovná Beatrix sa vzdá trónu a že A. Schwarzenegger v politike stroskotá, sa ukázali ako veľké bludy! Jacksona namiesto toho obvinili zo zneužívania detí a Schwarzenegger sa stal guvernérom Kalifornie.

Úplnú blamáž zažil aj ďalší známy astrológ, ktorý má v nemeckej televízii dokonca vlastnú show. Predpovedal, že politik J. W. Möllemann dosiahne slávu ako rečník. Namiesto toho tento bývalý minister hospodárstva skočil z lietadla padákom, ktorý sa mu neotvoril, do istej smrti. Samozvaný „náčelník Čierny orol Malachi" z Atlanty predpovedal zase na 5. 5. 2003 koniec sveta a pripravoval vesmírnu raketu so 144 000 miestami pre vyvolených. Namiesto rakety však prišla polícia a zatkla ho za zneužívanie detí.

Ďalší astrológovia a jasnovidci sa vedome držali iba veľmi všeobecných predpovedí, napríklad: „Škody a nehody zapríčinené vodou, škandály vo svete financií a politiky, problémy v zdravotníctve atď. Jeden tzv. duchovný astrológ predpovedal 31. 12. 2002 zreteľné vojnové nebezpečenstvo pre Irak. „V čase jeho predpovede to bolo asi také ťažké ako predpovedať východ slnka!" vyhlásil matematik M. Kunkel, člen spomínanej spoločnosti. Podľa jeho názoru sú „kvalifikované" predpovede rôznych astrológov a jasnovidcov v príkrom rozpore s ich výsledkami.

KATH-NET/–zg–TK KBS, 29. 1. 2004

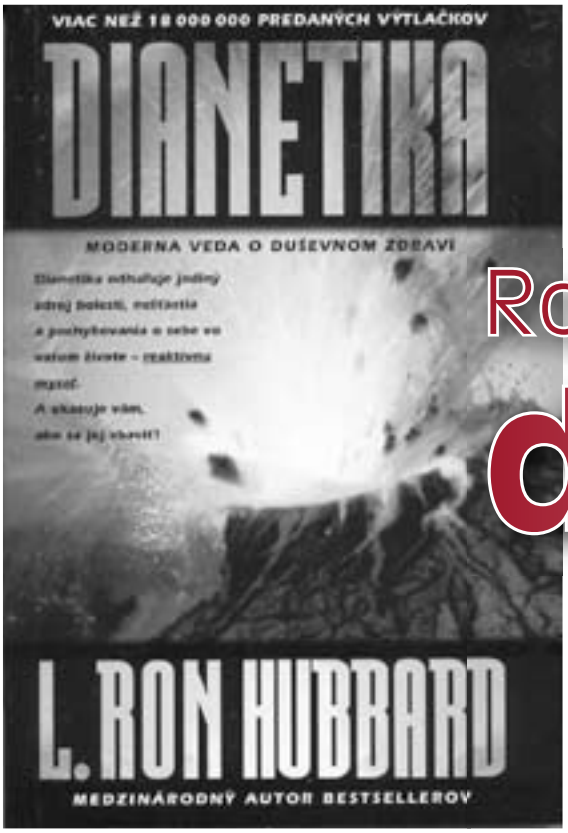

Ron Hubbard a jeho dianetika

Scientológiu a dianetiku vytvoril Ron Hubbard – Brit, ktorý ich svetu predložil v päťdesiatych rokoch 20. storočia. Zaujala ho psychoanalýza a Jungova analytická psychoterapia a s deformovaným použitím ich objavov vytvoril zvláštnu „teóriu" o vytváraní, fungovaní a liečení ľudskej duše. Nikdy svoje pramene necitoval, zato demagogicky a účelovo využíval všeobecné, avšak bežnými ľuďmi len vágne známe pojmy nielen z odboru psychológie a psychiatrie, ale aj z fyziky, biológie a ďalších prírodných vied. S ich pomocou skonštruoval úplne deformovaný obraz človeka.

Využíval utrpenie duševných bolestí a neistôt ľudí, duchovný zmätok a dobovú anarchiu postmoderny a lákal ich *Oxfordským testom* do svojej pseudocirkvi, kde ich pomocou dianetiky „liečil" a zapletal do sekty scientológov. Keďže aj na Slovensku pôsobí niekoľko aktívnych dianetických centier, ponúkajúcich ľuďom svoje „nenahraditeľné" služby, pokúsim sa v tomto príspevku v krátkosti analyzovať Hubbardovo základné dielo, poukázať na odborné nezmysly a odhaliť motívy dianetického pôsobenia.

JIŘÍ RŮŽIČKA

Kniha *Dianetika, moderná veda o duševnom zdraví* vyšla prvýkrát roku 1950 a spôsobila i v odborných kruhoch psychiatrov a psychológov veľmi kontroverznú reakciu. Psychoanalytici vystúpili proti dianetike zväčša veľmi ostro, ale nemalý počet odborníkov, ktorým chýbalo mnohoročné a dôkladné psychoanalytické vzdelanie a s ním potrebný kritický odstup od „všemocných" síl nevedomia (hoci treba povedať, že ani to neplatilo a dodnes neplatí všeobecne), privítali L. R. Hubbarda zväčša pozitívne. Dúfali, že objavil účinnejší a rýchlejší spôsob liečby duševných chorôb než do toho času dominantná psychoanalýza či Jungova analytická psychoterapia.

Kritický a realistický pohľad v odborných kruhoch pomerne rýchlo zvíťazil, avšak rola murína, do ktorej bola odborná verejnosť navlečená, bola splnená. Veľmi rýchlo sa totiž ukázalo, že cieľovou skupinou autora neboli psychiatrickí alebo psychologickí odborníci, ba ani ich klientela. To účelovo zapracovalo len ako výhodná štartovacia základňa, výborná reklama. Dianetike išlo o ľudí bez špeciálneho vzdelania, duchovne nezakotvených, zato majúcich rozmanité životné, rodinné, duševné, spoločenské či zdravotné ťažkosti, s ktorými sa buď neobrátili na ľudí príslušných profesií, alebo s nimi mali nedobré či neuspokojivé skúsenosti. Dianetika vyhľadávala osoby, ktoré hľadali novú vieru, život v spoločenstve podobajúcom sa cirkvi, jednoduché a zrozumiteľné návody na správny život i záruky spásy a nesmrteľnosti.

Na začiatku 70. rokov sa v bývalom Československu objavil samizdatový preklad najznámejšieho Hubbardovho diela *Dianetika*. Nenašlo sa však mnoho ľudí, ktorí by sa dianetikou zaoberali a tí, ktorí sa o to pokúsili, čoskoro uvideli, že sľubované účinky nemá. (Osobne som sa na niekoľkých dianetických zhromaždeniach zúčastnil, ale onedlho mi bolo jasné, že svojimi demagogicky, sugestívne a nátlakovo vedenými metódami i pavedeckou teóriou je dianetika pre človeka vzdelaného v psychológii a psychoterapii absolútne neprijateľná.)

V Československu sa dianetika neuchytila z prozaických dôvodov: nešlo totiž o liečebnú metódu a v čase pred rokom 1989 scientológovia nemali minimálnu nádej na ekonomický či politický vplyv. Preto sa o rozšírenie svojej svojráznej „terapie" v krajine príliš nezaujímali. Až s možnosťou zreteľného ekonomického zisku a pri využití (skôr však zneužití) slobody podnikania i slova sa hubbardovci objavili aj v Česku a na Slovensku. Ponúkajú tu Oxfordský test, viažu na seba množstvo ľudí, pokúšajú sa vpašovať do odbornej lekárskej spoločnosti Jana Evangelistu Purkyňu. Predovšetkým sa však usilujú preniknúť do ekonomických štruktúr, hľadajúc ľudí s charizmami a s vplyvom na druhých – na mládež či iné skupiny populácie, aby ich získali za svojich klientov a postupne za členov Scientologickej cirkvi.

Dianetika je spotvorenou psychoterapiou a zmrzačenou výchovou, ale aj ich krivým zrkadlom a karikatúrou. V tomto zmysle môže byť i poučná, pretože Hubbard bez toho, aby to zamýšľal, poukázal na viacero možností, ako by sa psychoterapia robiť nemala. Odhalil, kam vedie polovzdelanosť, pseudovedeckosť, ako vyzerá zlá a do medicínskych vied neintegrovaná diagnostika, svojvoľnosť výkladu i manipulácie s klientmi a pacientmi, ako možno účinne ovplyvňovať ľudskú dušu a ktoré cesty vedú k nekritickým vzťahom a závislosti od autorít. Poukázal na dôsledky nadmerných ambícií, ktoré presahujú odbor, na nebezpečenstvo plynúce z možnosti politizácie a ideologizácie psychologických disciplín. Svojvoľné používanie „vedy a vedeckého dôkazu" nemôže človeku dovoliť, aby ostal pokojný.

Ako sa však dianetika mohla usadiť, dokonca rozrastať v najvyspelejších krajinách sveta? L. Ron Hubbard dokázal desiatkam tisíc vysoko nadpriemerných ľudí tejto planéty (po koľký raz už?), že sa nielen precenili, ale predovšetkým predviedol, že prefíkanej manipulácii a správne cielenej demagógii podľahne za určitých okolností každý. Ak chceme byť úspešní, musíme starostlivo pripraviť podmienky, v ktorých budeme pôsobiť a dobre poznať relevantné osobné vlastnosti a životné okolnosti daného človeka. Rozlúštenie „metodológie" demagógie a manipulácie nebýva vždy ľahké, napriek tomu sa pozrime na to, ako a čo Ron (tak sa nechával oslovovať) robí a na čom je založený jeho slávny auditing.

(Reportáž o tejto metóde sme uverejnili v Rozmere č. 2/2000 pod názvom *Silnejšia ako droga* – pozn. red.)

Clear je náš cieľ!

Cieľom Hubbardovej dianetiky je tzv. čistý človek, alebo aj čistá myseľ. Čistým sa stáva ten, kto pomocou auditingu – sérii špeciálnych náčuvov vchádza do stavu očistenia (Hubbard, L. R.: *Dianetika*, 1995). Aby sa do tohto cieľa dostal, musí pri jednotlivých sedeniach prejsť najstaršou osobnou minulosťou, ktorá pramení až v prenatálnom období – v čase, keď je dieťa ešte plodom. Minulosť ako taká je podľa Hubbarda nečistá, najmä však osobne najvzdialenejšia minulosť. Práve ona je najväčšmi a veľmi zásadne pošpinená.

Cieľom je teda vytvoriť nového človeka, ktorým je práve *clear* (klír) – a to ako podstatné meno v zmysle *vyčistenec*, alebo prídavné meno *vyčistený* alebo *čistý*. Zaujímavé je, že tento pojem poukazuje jednak na duševné zdravie, jednak na stav mravnej čistoty, ale má i magický a poverčivý význam. To síce Hubbard nepovedal, ale veľmi šikovne sa spoliehal na kultúrne asociácie, ktoré slovo vzbudzuje. Pojem *clear* je exemplárny prípad zaobchádzania s kľúčovými slovami a dobre ilustruje spôsob, akým Hubbard písal svoje knihy. Spoliehal sa totiž omnoho viac na vágne, ale zato emočne významné a účinné asociácie, ktoré jeho text vzbudzuje, než na vedeckú alebo vecne správnu argumentáciu. Clear nie je len stav duše, ale zároveň je to označenie pre „nadčloveka." „Clear je náš cieľ!" – znie slogan dianetiky.

Stanovenie dianetického cieľa je sugestívne, demagogické, no v každom prípade pôsobivé. Hubbard si veľmi dobre uvedomoval, že obyčajný človek nechápe vedecký názor predovšetkým ako hypotézu, ktorú treba v príslušnom období doložiť tými najprísnejšími verifikačnými postupmi a že jej platnosť trvá presne dovtedy, kým ju nové hypotézy a ich verifikácia nespochybnia. Hubbard presunul vedu a vedecké poznanie do oblasti absolútnych právd, ktoré sa nedokazujú, ale sa im jednoducho verí. Scientológia nie je veda, ale viera sformovaná do pseudonáboženstva. Demagogický spôsob jej reči je exemplárny.

Napríklad exemplárna 3.kapitola prvej knihy (Hubbard, L. R.: *Dianetika*, 1995) sa začína pomaly, jeden pramienok sa priraďuje k druhému. Prúd reči mohutnie, nastupujú silné slová a silné vyhlásenia. Imperatív: „Prežiť!", dramatické: „... Preč od smrti smerom k nesmrteľnosti!". Extatické vety sú doložené grafom, ktorý – hoci má nulovú vedeckú hodnotu – má vzbudiť dojem skutočného vedeckého dôkazu.

Iným príkladom účelového zaobchádzania s pojmami zvyčajne používanými v rešpektovanej psychológii a kybernetike bolo označenie mozgu ako počítača – ľudskú myseľ Hubbard prirovnával k činnosti komputra. O aké počítačové funkcie ide, aký druh počítača mal na mysli, prečo je prirovnanie užitočné a aké psychické funkcie v súvislosti s nimi mal presne na mysli, sa, samozrejme, nedozvieme. Jednoducho je to prirovnanie práve vhodné, predovšetkým preto, lebo obyčajný človek toho o počítačoch i o psychológii vie veľmi málo, zato má k obom akúsi iracionálnu úctu. A zbožná úcta je presne tá potrebná pôda, na ktorej Hubbard staval. Čistenie psychiky sa podľa neho podobalo upratovaniu v počítačovej pamäti. *Klírovanie* – čistenie – znamená uvoľnenie každej fyzickej bolesti. Škoda, povie si čitateľ, že Hubbardovi čističi nepracujú v nemocniciach, ústavoch, operačných sálach, na klinikách bolesti. Po ďalšom čítaní sa však poopraví a povie si: Pánboh zaplať, že to tak nie je.

DIANETIKA JE SPOTVORENOU PSYCHOTERAPIOU A ZMRZAČENOU VÝCHOVOU, ALE AJ ICH KRIVÝM ZRKADLOM A KARIKATÚROU.

„Nadčlovek" v službách scientológie

Hubbard však nemá len psychologické ambície. Má sociálne a politické ciele. Lebo nechce mať len čistého jedinca, ale čistí aj spoločenské aberácie. Cieľom je nadčlovek, klír, „...ktorý nemá ani len potenciálne choroby." Klíri by podľa Hubbarda mohli ovládnuť zvyšok ľudstva, „...ale keby sa to stalo, robili by to vždy v jeho záujme".

Čo k tomu dodať? Akoby už takých ubezpečení, sebaistých a bohorovných postojov nebolo v tomto storočí dosť. V mnohých prípadoch sa ukazuje, že dianetici majú mnoho spoločných rysov s elitárskymi a nedemokratickými ideológiami. Nečistí sú slabí, aberovaní, chorí, neschopní, neinteligentní. Je síce pravda, že neuvádzajú program ich vyhubenia, ale nijako sa netaja svojím dešpektom k nečistému zvyšku ľudstva.

Klír je človek, alebo skôr „nadčlovek", vykreslený tak, že skutočne vzbudzuje túžbu sa ním stať. Čistým sa však nestáva spôsobom vedenia života, skutkami, sebaovládaním a úsilím, ktoré prináša dobro iným ľuďom, ani mravnosťou prevyšujúcou iných a jeho éru. Nemusí odolávať pokušeniam ani sa ničoho nezrieka. Príde k dianetikom a podrobí sa ich očisťovaniu. A má po starostiach...

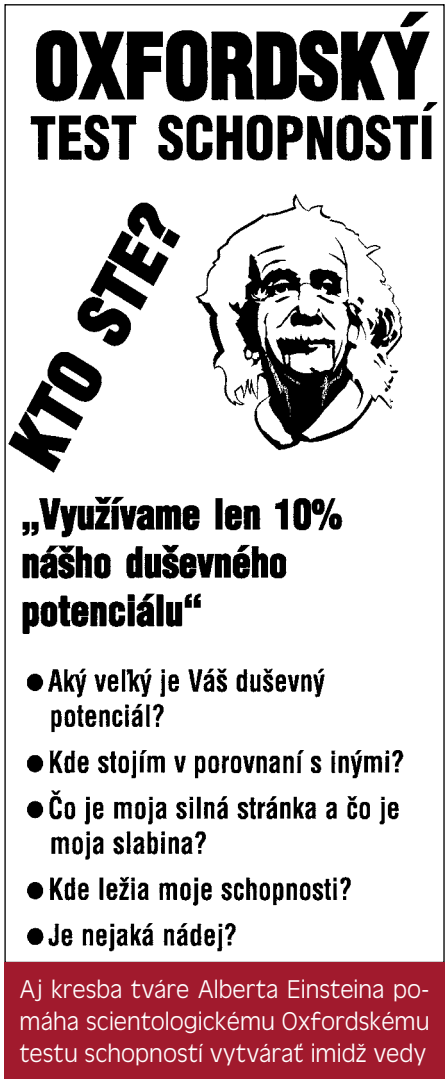

Aj kresba tváre Alberta Einsteina pomáha scientologickému Oxfordskému testu schopností vytvárať imidž vedy

Psychoanalýza objavila súvislosť medzi detskými traumami a niektorými – predovšetkým duševnými – poruchami. V tridsiatych rokoch sa niektorí psychológovia opatrne začali zaoberať možnosťami a podobou duševného života v prenatálnom, (predpôrodnom) štádiu vývoja. Metodologicky ide o nesmierne náročný a komplikovaný súbor otázok, ktorých postupné zodpovedanie by mohlo priniesť nové poznatky. Hubbard však bol mužom predčasných odpovedí, ktoré sa v jeho texte stávali nezvratnými skutočnosťami: Namiesto nevedomia je bezvedomie, „jediný zdroj aberácií". „Myseľ zaznamenáva informácie na niektorej zo svojich úrovní po celý život..." „Všetky duševné a fyzické poruchy pochádzajú z okamihu bezvedomia" (tamže, s. 254). „Tieto okamihy možno dosiahnuť a odčerpať náboj, škodlivú energiu uloženú v reaktívnej mysli."

V tej istej kapitole vyhlásil Hubbard ľudskú myseľ za počítač, ktorý obsahuje démonov. A tí sa inštalujú v stave bezvedomia, ktorým je charakteristické predovšetkým prenatálne obdobie ľudského života.

Engram – pojmová konštrukcia teórie pamäti, má v dianetike špecifický význam. Na rozdiel od všeobecnej pamäťovej stopy a pamäťového obsahu ho Hubbard vymedzil negatívne, ide o „...úplné záznamy vnemov (nárazov alebo zranení) prítomných v okamihu bezvedomia." Engram „...je znečistenie, ktoré má imperatívnu a škodlivú povahu" (tamže, s. 301). Opäť svojvoľne prevzaté tvrdenie, ktoré sa tvári ako definícia, ale nectí si ani najelementárnejšie pravidlá zavádzania explanatívneho pojmu.

Terapia viny

Tretia kniha s názvom *Terapia* je technológiou čistenia. Týka sa o. i. Hubbardovej svojráznej „teórie" pamäti. Nenarodený plod podľa neho nielen počuje slová prednášané rodičmi, ale navzdory všetkým psychologickým a fyziologickým teóriám pamäti, významom slov aj rozumie. Plod rozpozná slová určené jemu a nie niekomu inému, rozpozná, kto hovorí a nepotrebuje nijakú jazykovú výučbu. Jednoducho anglický plod rozumie, prirodzene, po anglicky, brazílsky po portugalsky a ak je manželstvo dvojjazyčné, plod je podľa tejto logiky dozaista bilingválny.

Z ontogenézy vieme, že slovné operácie sú možné až na určitej vývojovej úrovni kognitívnych funkcií, ktorých sú výrazom. Porozumenie reči nie je možné bez schopností tzv. konkrétnych myšlienkových operácií (Piaget, 1952). Tieto operácie sa vytvárajú prostredníctvom konkrétnych činností. Nikto si nevie predstaviť, ako by plod mohol také činnosti a prípadné rozumové operácie vykonávať.

Čitateľ mi iste dá za pravdu, že ešte nikto nevidel, aby sa plod v tele matky hral, robil „bác, kuk", hovoril „mama a tato" a až potom, po určitom čase, bol schopný zostaviť vetu, hovoriť a povedanému rozumieť. Ale to v dianetike zjavne neprekáža.

„Tak sa stane," uviedol Hubbard, „že na tehotnú matku príde zápcha." A mamička povie (tu nevieme, či trpí samovravou, alebo dieťa vie „počuť" jej anglické alebo svahilské myšlienky): „Ach, to je peklo. Som vnútri celkom upchatá... Je to príliš hrozné, aby sa to dalo zniesť!" Plod nielenže rozumie významom slov, ale vie ich premeniť na sen o pekelnom ohni. Jednoducho vie, asi sám od seba, čo je to peklo, že je v ňom založený oheň a že pekelná teplota spôsobuje popáleniny vyššieho, najmenej tretieho stupňa. Samozrejme, že sa z neho po tejto matkou prednesenej vete stane „aberant".

Podľa autora sa rodičia svojimi výrokmi, hoci aj na záchode, stávajú pôvodcami všetkého zla, ktorým „aberant" trpí. Vecnými či logickými dôsledkami svojich tvrdení sa Hubbard nezaoberal. V jeho systéme musí byť každé dieťa aberant, pretože každý rodič niekedy povie niečo „hrozné". Čo však s deťmi, ktorých rodičia sú hluchonemí alebo sú hluchonemé ony samy? Také deti by mali byť podľa tejto logiky clear od narodenia.

Je jasné, že dôsledok viery v také tvrdenia vedie k obviňovaniu rodičov ich deťmi za všetky ťažkosti, strachy, nesúlad, ba i za kriminálne činy, ktorými trpia alebo ktoré spáchajú. Hubbard veľmi obratne, ľstivo a pokrytecky masíruje všetky možné krivdy, nespokojnosti, ohrdnuté city a sklamania, ktorými ľudia trpia, a obracia ich na rodičov. Dôsledok možno predpovedať. Kto sa nechá čistiť, začne nenávidieť, obviňovať a napádať svojich rodičov. Tí predsa môžu za všetko! Najväčšmi sú poštvávaní tí, ktorí nedospeli, nedozreli, sú závislí, ľudia neurotickí, majúci narcistickú a egocentrickú povahu.

Dianetika pestuje generačnú nenávisť, vedomie práva na ňu a povzbudzuje závislosť svojich aberantov, pretože s jej pomocou – audítorom – sa našiel skutočný vinník i spásny anjel.

Deravá teória pamäti

Podľa Hubbarda je obdobie tehotenstva veľmi nebezpečným vývojovým štádiom, v ktorom je ľudský plod vystavený ustavičným traumatickým situáciám, pochádzajúcim z každodenného života rodičov, predovšetkým však matky. Keď je matka nespokojná, keď nadáva, plače alebo má telesné ťažkosti, negatívne ovplyvňuje psychiku dieťaťa. Je to údajne možné preto, lebo dieťa vzťahovačne vníma negatívne prejavy rodičov ako útok na svoju dušu.

Podľa dianetiky dieťa rozumie ľudskej reči i významom slov a je schopné dekódovať zložité jazykové tvary. Takže keď mamička slovne trestá staršieho súrodenca alebo manžel kritizuje presolenú polievku, dieťa reči rozumie a vzťahuje všetku nevôľu na seba. Ono samo je následne zlé, nedokonalé, hnevlivé, presolené atď. Pretože každý plod má takúto negatívnu skúsenosť, poruke je vysvetlenie, že všetci ľudia sú nečistí a trpia. Hubbard sa pasuje do úlohy Spasiteľa, lebo vie, ako nás zbaviť prenatálneho bremena, desivého pekla negatívnych zážitkov, ktoré z nás urobilo aberantov. Pomocou auditingu čistí, oslobodzuje a lieči. Vytvára tak novú skupinu nadľudí, čistých bytostí zbavených utrpenia, neuróz, depresií a strachu.

V Hubbardovej teórii pamäti je obrovské množstvo psychologických chýb, omylov, nesprávnych a nelogických súdov, nevedomostí, ako aj – čo je zvlášť významné – vedomých lží, deformácií a manipulatívnych zámerov.

Napríklad podľa poznatkov vývojovej psychológie je nemožné, aby ľudský plod rozumel reči, významom slov, viet, intonácií, gramatike a syntaxe. Žiadny plod nie je schopný rozumieť materčine. Tej sa ešte len učí, postupne, namáhavo a pomaly. Slovám sú deti schopné rozumieť až v období okolo jedného roku. Až vo veku 18 mesiacov rozumejú významom kratších viet. Až v troch rokoch majú zásobu asi 1 – 3 000 slov a dorozumejú sa o základných praktických veciach, abstraktným myšlienkovým operáciám sa deti naučia a dozrú na ne až po dvanástom, skôr však okolo štrnásteho, pätnásteho roku života (Langmaier a Krejčírová, 1998).

Hubbardovi aberanti však rozumejú všetkému už dávno predtým, než dozrú ich mozgové centrá, sivá mozgová kôra a spoje medzi ňou a nižšími mozgovými štruktúrami, čo sú anatomicko-fyziologické predpoklady osvojenia si reči. Skôr než prejdú všetkými zložitými a po generácie budovanými výukovými procedúrami rodín, škôl a celých kultúr spoločnosti, v ktorých žijú. Hubbard toto všetko zanedbával, prehliadal a zamlčoval, odbornú literatúru však čítal. Jej poznatky však preformuloval, označil ich odlišnými názvami od originálu a vyhlásil ich za svoje „klinické objavy". Niektoré poznatky pychosomatickej medicíny napríklad po trestuhodnom zjednodušení včlenil do svojej teórie až oveľa neskôr, to isté urobil i s niektorými psychofyziologickými objavmi.

Napríklad prevzal dôležitý rozdiel medzi obyčajnou spomienkou a návratom do minulosti. Jednoduché vybavenie si (spomienky) je spravidla emočne irelevantné sprítomnenie si určitého faktu, skutočnosti, časovej súvislosti, dáta, informácie. Návrat do minulosti je ale omnoho zložitejší psychologický jav. Je osobným znovuprežívaním určitej situácie či udalosti. Osobná spomienka však predpokladá už vybudovanú štruktúru „JA-stva", čo znamená, že spomínajúci človek je schopný oddeliť sám seba od udalosti a to tak, že ju identifikuje ako vlastnú, bývalú skúsenosť, ktorá sa stala jemu, avšak už skôr, zatiaľ čo on sám si zároveň uvedomuje prítomnosť plynúceho času, ktorý nepatrí do obdobia spomienky.

Znovuvybavovanie je teda zložitý psychologický jav, v ktorom ja sám som v prítomnosti, ale zároveň znovuprežívam to, čo sa mi už stalo (mne osobne, teda „JA-sky") kedysi predtým. „JA minulé" nie je rovnaké ako „JA súčasné", avšak je identické a ja si túto časovú odlišnosť i „JA-skú" identitu uvedomujem.

Vieme, že „JA-ské" štruktúry sa budujú veľmi postupne a sú napríklad spojené s pochopením vlastného mena. Preto je psychologicky nemožné vybaviť si minulú skúsenosť, ktorá nastala ešte pred existenciou „JA-ských" štruktúr. Postupný návrat k spomienkam raného obdobia sa uskutočňuje veľmi ťažko a možno ho prirovnať k práci baníkov, ktorí vydolujú kúsok horniny a následne chodbu zabezpečia (vystužia) výdrevou. Podobne postupujeme pri návrate ku skorším obdobiam života. Emočný stav či neadresný a neosobný raný vnem „obsadzujeme" svojím JA a tak vlastne rekonštruujeme svoju minulosť. Tento výklad je trochu komplikovaný, ale nevyhnutný, pretože treba dokázať podľa súčasných vedeckých výskumov, ako vyzerá skutočnosť nášho duševného života a ako ju Hubbard skresľoval a falšoval.

Auditing – vymývanie, závislosť a pocit viny

Teraz k technike auditingu a metódam manipulácie. (Auditing je podľa R. L. Hubbarda to isté, čo terapeutické sedenie.)

Prvý problém – nejasný význam slova. V pôvodnom význame slova je audítor ten, kto pozorne, starostlivo a s porozumením načúva druhému tak, aby verne a bez skreslenia prijal to, čo bolo určené na vypočutie. To je možné pri rovnosti oboch strán. Podľa Hubbarda sa však audítor nezaoberá plnohodnotným človekom, ale „aberantom, predklírom", teda človekom defektným a špinavým, presnejšie „špinavcom". V rozhovore, ktorý s aberantom vedie, hľadá traumatické engramy, ktoré čistí. Rozhovor teda nie je komunikáciou, v ktorej má – ako je to v skutočnej psychoterapii – jeden verne, správne a so záujmom porozumieť druhému, ale ide o pátranie po známkach nečistých engramov. Tie sa neprejavujú priamo, ale audítor ich rozpozná podľa akejsi emočnej škály.

Hubbard určil štyri stupne emočného ladenia. Nula je smrť, jednotka apatia, dvojka nepriateľstvo, agresia, podozrievavosť, trojka nuda, štvorka bezstarostnosť a veselosť. Záporné emočné ladenie je podľa neho späté s minulosťou, ktorú je nevyhnutné zrušiť. Smejúci sa človek je čistý, nezávislý od minulosti.

A práve v tomto bode spočíva jeho manipulatívna pasca. Človek sa musí vzdať svojich nepríjemných, bolestivých emócií, a to nezávisle od jeho životnej situácie. Veď vyššia úroveň života, vstup medzi vyvolených, očistených jedincov, je predsa podmienená radostnou a veselou náladou. Keď teda mňa (alebo blízkeho človeka) postretne niečo neblahé, nemôžem byť smutný ani sa nemôžem hnevať, keď ma niekto podviedol. Inak sa vraciam k predklírom, z čoho vyplýva, že ak chcem byť „in", potrebujem svojho audítora. Dianetika tak vnucuje ľuďom podobu i hodnotu ich prežívania i správania a to spôsobom, ktorý je absolútne reduktívny, odťažitý od skutočných životných situácií ľudí.

Druhý problém – metodika vymývania mozgu. Hubbard majstrovsky zaobchádzal s technikou známou ako *brainwashing*, vymývanie mozgu. Pri klírovaní, čistení o to napokon ide, o nič iné. Na vymývanie mozgu však treba vytvoriť určité podmienky:

Najskôr treba nájsť človeka v stave núdze a ponúknuť mu pomoc. Keď už má

audítor takéhoto vyhliadnutého človeka, potom ho v stave núdze drží tak dlho, ako to potrebuje. Stačí, keď audítor nájde negatívne emócie. Človek je vpletený do logickej slučky, z ktorej v stave emočnej vypätosti, otupujúcej kritické myslenie, len veľmi ťažko unikne.

Ďalším krokom je, keď negatívne emócie svojho klienta audítor vztiahne na minulosť a označí ich pôvodcu, vinníka. Ak za moje utrpenie niekto môže, ak ho niekto spôsobil, potom sa zákonite moja zloba, sklamanie a ďalšie emócie obracajú k nemu. Čím je mi taká osoba bližšia, tým väčšie je moje prekvapenie, údiv, sklamanie a zlosť.

Hubbard bol talentovane rafinovaný. Pôvodcom najhorších utrpení je podľa neho najbližšia osoba, ktorou je vo všetkých kultúrach matka. Keď človek pri auditingu „objaví" zdroj zla a utrpenia – vlastnú matku – je jasné, že adept musí matku odvrhnúť. Keď tak urobí, náhle sa ocitne v neobyčajne ťaživej situácii – zradený a osamotený. A to je situácia, ktorá patrí k najmenej znesiteľným. Sebazáchovne preto hľadá niekoho blízkeho, človeka, ktorý jeho situácii rozumie, stará sa o neho, má ho rád. A kto je po boku? Predsa audítor. A tak sa náš nešťastný aberant vrhne do pasce predstieraného vzťahu. Existenciálne sa zamiluje, celou svojou bytosťou prepadne druhému, stane sa od neho závislý.

Zatiaľ čo psychoterapeuti s takým vzťahom (ak vôbec vznikne) pracujú s najväčšou opatrnosťou, aby bol čo najrýchlejšie prekonaný a lekár i jeho pacient vzájomnú nerovnosť postavenia vyrovnali a závislosť sa pominula, audítori ju prehlbujú a udržujú. (Pri tejto príležitosti je dôležité upozorniť, že i psychoterapia, ak sa robí diletantsky alebo dogmaticky, môže skĺznuť do polôh podobných dianetike!)

Tretí problém – pocity viny. Psychologicky je dôležité, že pri prekročení istej miery zloby voči milovanej osobe sa dostavujú pocity viny. Tie však v dianetike nevedú k pokusom o zmierenie, odpustenie, prepáčenie a hľadanie pozitív, ale naopak, k ďalšiemu upevňovaniu negatívnych postojov poukazovaním na hlbšie a významnejšie negatívne skúsenosti. Tým sa ďalej otupuje súdnosť človeka a vytvára sa ďalšia slučka závislosti, pestuje a udržuje sa hnev, krivda a nenávisť.

Pocitmi viny je človek zviazaný aj so svojím audítorom. Ten bol totiž svedkom prejavov zloby a nenávisti k aberantovej matke i k otcovi, bol súhlasiacim a poštvávajúcim spoločníkom a spoluúčastnikom na tvorbe nenávisti voči hodnotám, ktoré všetky kultúry považujú za mimoriadne významné a ich zničenie za obzvlášť veľký problém. Audítor je tu v rovnakej úlohe, akú má Satan v Goetheho *Faustovi*. Aberant si prestal ctiť svojho otca i svoju matku v rozpore s ustanovením Starého zákona; k úcte k rodičom nabádajú rovnako indiánske tradície, islam i budhisti.

V rámci propagačnej kampane scientológov si mnohí z nás našli takýto leták aj vo svojej poštovej schránke

Štvrtý problém – náhradná spoločnosť. Ľudia, ktorí sa považujú za odlišných od ostatných, nevyhnutne vytvárajú novú, sociálne negatívne vymedzenú skupinu. Kolektívna výnimočnosť spolu s kolektívnym nepriateľstvom, nedôverou a stratou spoločných koreňov vháňa ľudí do psychologického geta, do náručia manipulátorov, ktorí tak získavajú nesplniteľnými pravidlami a príkazmi spolu s víziami lepšej budúcnosti – novej utópie – masu závislých jedincov. Tá je ekonomicky, psychologicky a pseudoprávnymi normami spútaná do klasickej minoritnej pospolitosti, ktorá ostatnú spoločnosť definuje ako horšiu, menejcennú, nemravnú, nezdravú a pod. Ideálne je, keď sú ľudia zbavení peňazí, individuálnych práv, izolovaní a trávia väčšinu času v prostredí takej spoločnosti. Tak vzniká sekta.

Piaty problém – podiel na moci a spôsoby jej upevňovania. Veľmi zaujímavé sú v tejto súvislosti predpisy a návody auditingu. Hubbard vytvoril pravidlá auditingu a etický kódex audítora. Pravidlá i kódex zväzujú audítora i predklíra dohromady tak, že ich robia navzájom závislými.

Audítor sa musí za každú cenu a v každej situácii správať priateľsky, nápomocne a musí predklíra ustavične podporovať, držať a vytrvať s ním tak dlho, až sa dostaví štvrtá fáza, keď sa predklír usmieva, je radostný a šťastný. Počas návratov do minulosti skutočne dochádza k množstvu emotívnych stavov, ktoré ovplyvňujú predklírovu psychiku. To, že má ustavične po svojom boku audítora, ho robí nielen závislým, ale aj zaväzuje audítora, aby v procese „čistenia" pokračoval. Hubbard dokonca nabádal audítorov na osobnú hygienu, estetický dojem a spoločenské vystupovanie. Zapáchajúci dych či ponožky hatia „čistenie". Teda nielen čistá myseľ, ale i zuby tvoria charakter „čističa i očisťovaného".

Vzájomná zviazanosť a závislosť je zrejmá, keď si prečítame niektoré body kódexu cti: „Nikdy neopusť kamaráta, nikdy neopusť vernosť už raz spečatenú, nikdy neopusť skupinu, ktorej dlhuješ pomoc, nikdy nepodceňuj svoju moc, nikdy neľutuj včerajšok, prenes sa cezeň, vyčisti, vymeť, odpútaj sa, úplne a celkom zabudni" (Obal Hubbardovej knihy *Dianetika*).

Pozor, stále ide o osobnú minulosť, „bývalosť" mňa samého, o vedomie vlastnej histórie, koreňov, tradície, to všetko sa má vykoreniť! A fundamentalistický výrok „nikdy nemaj strach zraniť v spravodlivom prípade" rozumej: vtedy, keď sa niekto dotkne svätých zákonov dianetiky! Narcistický hnev sa využije na ochranu sekty a udržanie jedinca v nej.

Záverečné zhrnutie

Z analýzy základnej Hubbardovej práce je zrejmé, že:

1. Hubbard prekrútil Darwinovu vývojovú teóriu, ktorá hovorí o všeobecnej tendencii živých tvorov prežiť, na psychologický imperatív „prežiť". Prežitie už nie je všeobecnou biologickou vlastnosťou, ale vytýčeným cieľom ľudského konania, majúcim vysoko individualistický, nie druhový charakter. Túto prvú dynamiku síce doplňuje o ďalšie „dynamiky", ale tie sú de facto podriadené individualistickému cieľu, pretože rodové, spoločenské i druhové prežitia sa chápu sprostredkované.

2. Hubbard vzbudzuje nádej na nesmrteľnosť, keď ju stavia za absolútny cieľ. Uvádza však i eventualitu nekonečného prežívania prostredníctvom ostatných živočíchov; aký význam však má pre

jedinca okrem akéhosi mysteriózneho naznačovania, to je vedľajšie.

3. Hubbard zaviedol psychologické pojmy, ktoré vytrhol z kontextu pôvodných teórií, kde mali funkciu hypotéz a konštrukcií, nie nezvratných skutočností. Neskôr ich síce definoval, ale jeho spôsob ani v najmenšom nezodpovedal požiadavkám na vedeckú definíciu.

4. Axiómy Hubbardovho učenia sú významovo veľmi nesúrodé. Vedľa seba kládol slová prevzaté z rôznych odborov na spôsob reklamy. Pritom sa vydával za vedca a dianetiku za vedeckú disciplínu s duchovným presahom. Zámerom nie je informovať, ale navnadiť, presvedčiť, nie však vecnými, ale emočne účinnými formuláciami.

5. Tvrdenia majú z formálnej stránky podobu reklamných sloganov.

6. Auditing nie je nič iné ako účinne vypracovaný systém vymývania mozgu a zneužívania bolesti a utrpenia ľudí na ich porobu psychologickými a následne ekonomickými a ideologickými prostriedkami.

7. Z účinných a užitočných psychologických prostriedkov používaných vo výchove, v medicíne, poradenstve a psychoterapii auditing vybral tie, ktoré zahrnujú regresiu, negatívne emócie, stavy závislosti a upevňujú ľudské putá, utvoril z nich uzavretý ideologický systém a pseudonáboženskú utópiu.

8. Auditing zámerne vo svojom systéme uzatvára nielen nečistých, ale aj vyčistených nadľudí a udržuje ich permanentnú závislosť technikami, kódexmi i organizačnými predpismi.

9. Auditing sa každým svojím smerovaním usiluje o čo najväčší podiel na moci a ekonomickej prevahe, o ktorej sa v celom systéme pre verejnosť zásadne mlčí. To len dotvára obraz scientológie.

10. Dianetika je zároveň karikatúrou náboženstva. Úplne vágne, avšak určite účinne hovorí o nesmrteľnosti, šťastí, radosti. Našla i svojich démonov a uspokojivo ich vysvetlila – sú iba v našich mysliach. Stačí „klírovanie" alebo aspoň „uvoľňovanie" a človeku sa otvorí perspektíva, a teda nádej.

Stavom svätosti je „čistota". Náboženský pojem, ktorý sľubuje zvláštne výhody i spoločenské postavenie. Hubbard veľmi dobre vie o ľudskej potrebe patriť do spoločenstva i zaujímať výsadné postavenie. Preto podstrkuje spoločenstvo klírov. A tak vykorenení, nezakotvení a sklamaní ľudia môžu prísť. Víta ich audítor a spoločenstvo usilujúce sa o duševný pokoj a naplnenie duchovnej prázdnoty. Veda v jeho podaní stráca svoj chlad a neúčastnú objektivitu a stáva sa dôkazom i prostriedkom osobného záujmu. A ten ľudia potrebujú. Keď nie skutočne, tak aspoň jeho ilúziu.

Nemalo by to byť poučením cirkvám, ktoré nie sú schopné zrozumiteľne, presvedčivo a vierohodne ponúknuť ľuďom nádej, ktorá nie je ilúziou? Hubbard nechtiac posunul naše porozumenie duchovnej núdzi a duchovnému dobovému vyprahnutiu, v ktorom človek zreteľne, bolestivo a nebezpečne stratil svoje duchovné korene, pravé svetlo a prepadá falošnej žiare rozmanitých mámení a nahradzuje ich novými sektami či sektárstvom v cirkvách. Alebo dianetikou.

A na záver odpoveď na otázku, čo na to hovorí cudzina.

Kenneth Robinson, minister zdravotníctva Veľkej Británie, už roku 1967, keď bol Hubbard len na začiatku svojho scientologického ťaženia, vyhlásil v Dolnej snemovni o scientológii okrem iného: „...spôsobuje odcudzenie členov rodín. (...) Jej autoritatívne zásady a praktiky sú potenciálnym nebezpečenstvom pre osobnosť, jeho duševné a telesné zdravie. (...) Jej metódy môžu navyše vážne ohroziť zdravie ľudí, ktorí sa jej podriadili". (Allan a kol., 1993, s. 111). A čas ukázal, že sa nemýlil. ■

Preklad: ALŽBETA MRÁKOVÁ

PhDr. Jiří Růžička, PhD. – začal svoju profesijnú dráhu v 70. rokoch v Psychologickom ústave Akadémie vied ČR, z ktorej však bol z politických dôvodov prepustený. Potom nastúpil do zdravotníctva, kde ako klinický psychológ pracuje dodnes. V 80. rokoch vytvoril spolu s doc. MUDr. J. Skálom, CSc., a ďalšími kolegami Pražský psychoterapeutický inštitút, na začiatku 90. rokov bol spoluzakladateľom Pražskej psychoterapeutickej fakulty a Vysokej školy psychosociálnych štúdií, ktorých je rektorom. Je vysokoškolským učiteľom, autorom niekoľkých stoviek odborných článkov a autorom alebo spoluautorom množstva odborných kníh. Bol tiež členom prvej Rady Českej televízie, zakladateľom a prezidentom Asociácie klinických psychológov. Je členom českých a medzinárodných vedeckých spoločností (napr. aj Slovenskej psychoterapeutickej spoločnosti).

REPORT

Kresťania cieľom teroristov?

TURECKO – „Odsudzujeme terorizmus, chceme vyjadriť svoju solidaritu so všetkými a zdôrazniť svoju angažovanosť za zhodu medzi regiónmi," vyhlásil biskup Ruggero Franceschini, predseda Tureckej biskupskej konferencie, v rozhovore pre rímsku misijnú agentúru Fides po najnovších teroristických atentátoch v Istanbule. Apoštolský vikár Anatólie ďalej povedal: „Ľudia sú zatrpknutí, bezradní a nemôžu uveriť, že pri týchto útokoch išlo o dielo tureckých skupín. Aj kresťania sú zastrašení. V *Anatólii*, kde žije 5 000 katolíkov, a v Turecku sa ľudia obávajú, že terorizmus by sa mohol rozšíriť a zasiahnuť aj ďalšie oblasti krajiny a po židoch aj ďalšie náboženské spoločenstvá. Sú obavy, že sa bude viesť vojna proti neislamským veriacim a že by sa židia aj kresťania mohli stať cieľom útokov teroristov.

Anatólia je mimoriadne pokojná oblasť, v ktorej moslimovia s kresťanmi harmonicky spolunažívajú. Dnes vznikajú obavy, že táto harmónia, dlhé roky budovaná pomocou diel lásky k blížnemu, by mohla byť zničená. Ako v ostatných častiach krajiny sme preto aj tu poskytli štipendiá islamským žiakom, staráme sa o islamské deti a prevádzkujeme mnohé sociálne zariadenia na podporu chudobných," dodal biskup.

Biskup Franceschini, ktorý víta vstup Turecka do Európskej únie, si želá, aby tieto atentáty neviedli k tomu, že sa Turecko od Európy vzdiali. Pre Fides zdôraznil: „Pracujeme za to, aby v Turecku existoval islam, ktorý ukazuje svoju ľudskú tvár – to sa môže dosiahnuť iba stretnutiami a vzájomným akceptovaním." Kardinál W. Kasper, predseda Pápežskej rady pre napomáhanie jednoty kresťanov, navštívil 24. 11. ekumenického patriarchu Bartolomeja v Carihrade. Biskup k tomu vyhlásil: „Táto návšteva bola príležitosťou, aby sme ako bratia pravoslávnych veriacich zdôraznili jednotu náboženských spoločenstiev proti terorizmu. Spoločne sme vyzvali turecké obyvateľstvo, aby prejavovalo pokojnú a bratskú tvár islamu a odmietalo radikalizmus."

KATH-NET/–zg–TK KBS, 3. 12. 2003

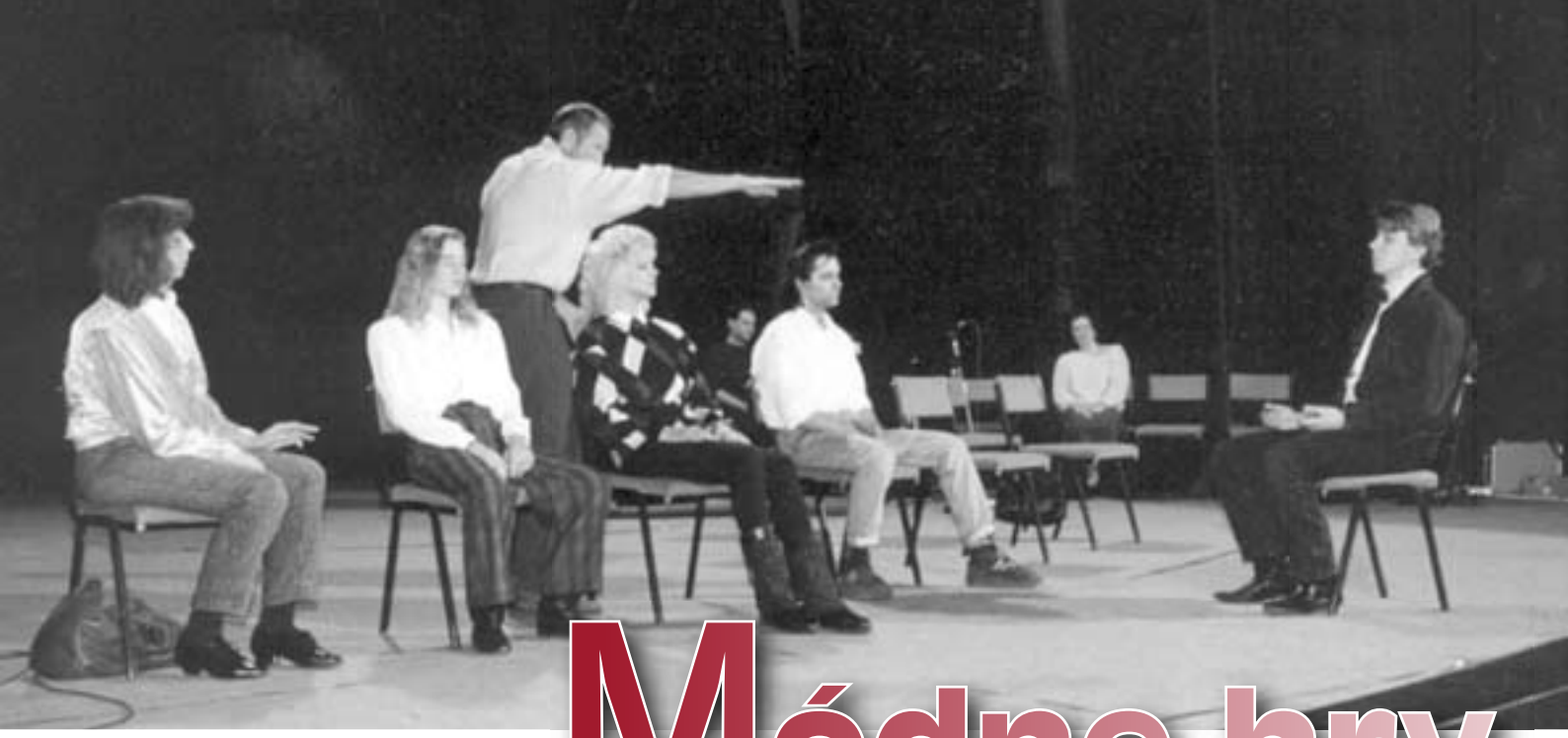

Módne hry s minulými životmi

VĚRA NOSKOVÁ

Idea posmrtného prevteľovania je jedna z najstarších náboženských predstáv, ktorá človeku pomáhala zmieriť sa so smrťou. Je predovšetkým súčasťou východných náboženstiev.

Všetky veľké východné náboženstvá veria síce okrem iného v prevteľovanie, ale ideálom je vymaniť sa z neho a dostať sa do nirvány, do *mókše*, kde sa duša konečne spojí s absolútnom (kresťan by možno povedal, že dosiahne večný pokoj). Ďalej o všetkých platí, že sú súčasťou dejín veľkých národov, súčasťou ich kultúry a určujú i spoločenské usporiadanie. (To je často v rozpore s ideálmi slobody a rovnosti západného sveta, napr. pretrvávajúce kastovníctvo.) Tieto náboženstvá majú svoje rituály, umenie, filozofický postoj k svetu. Dogma o prevteľovaní je ich organickou súčasťou, o minulých a budúcich prevteleniach sa nešpekuluje, je to v rukách bohov.

Západný človek v svojej lačnej túžbe po exotickom duchovne si z nich vypreparoval len to prevteľovanie, lebo je vzrušujúce a zábavné, je v ňom priestor na dobrodružstvo, fantáziu, snívanie, čo sa páči jeho egocentrizmu, ale je vhodné aj na manipuláciu. Sprostredkovateľom ponoru do minulých existencií sa môže stať doslova hocikto, kto si na tento ezoterický biznis trúfne.

Prečo západný človek holduje tejto aktivite? Mnohé fantázie najbláznivejšieho razenia, často naivné, ale zároveň morbídne a primitívne, vo filmoch a televíznych seriáloch mnohým ľuďom v našej kultúre užnestačia, oni sami sa chcú stať hrdinami heroických príbehov. A pretože súčasnosť západného človeka žijúceho v relatívnom blahobyte nie je dostatočne exotická, dobrodružná a vzrušujúca, obracia sa do minulosti, do svojich predpokladaných skorších prevtelení, kde si vykresľuje množstvo dobrodružstiev, často veľmi drastických.

Ale prečo nie, prečo si nedopriať fantazírovanie o znásilnení, umučení, upálení a ďalších nevšedných zážitkoch, nemusí ich predsa skutočne prežiť, len si ich vymýšľa a s podporou svojho sprievodcu dotvára. Avšak pri tom ponáraní sa do histórie je odkázaný na svoje často chabé dejepisné vedomosti, takže historik, znalec doby a regiónu či neskorší overovateľ jeho fabulácií, sa celkom dobre zabáva. Zaujímavé je, že tieto osoby si nič „nepamätajú" z vtedajšieho miestneho jazyka či remesiel, zabudnutých technológií. Vykonštruovaná história ich dávnejšieho života sa obmedzuje len na niekoľko viet, ktorými „ponorený" nehľadanými slovami vykreslí svoj väčšinou drastický príbeh s prvkom násilnej smrti.

Akými technikami sa dá navodiť stav, v ktorom sa osoba cíti byť prenesená do živých spomienok na minulé životy? K tým drastickejším patrí hypnóza. Tá je zaťažená niekoľkými mýtmi a mylnými predstavami. Ľudia si napríklad zvyčajne myslia, že v hypnotickom stave nemožno klamať, vymýšľať si, fabulovať. Primár Psychiatrickej liečebne v Prahe – Bohniciach MUDr. Michal Maršálek, CSc., hypnológ, ktorý hypnózou lieči už vyše pätnásť rokov, o svojom odbore hovorí: „Na hypnóze je podstatný fakt, že človek pri nej vypína racionálnu kontrolu, spolieha sa na tvrdenie hypnotizéra a podriaďuje sa mu. Hypnóza sa vyznačuje zvýšenou motiváciou hrať určitú úlohu. Často ide vlastne o hypnotizérom riadený sen."

Syndróm falošnej pamäti a vnucované predstavy

V osemdesiatych rokoch v USA stovky nekvalitne vyškolených terapeutov, ktorí samých seba nazývali traumatistami, podrobovali záujemcov s psychickými či fyzickými problémami hypnóze a nabádali ich, aby si vybavovali predovšetkým sexuálne traumy z detstva, ktoré boli počas ďalších rokov údajne vytesnené z pamäti. Po mesiacoch i rokoch, počas ktorých traumatista plienil klientov účet a pacient

bol od neho čoraz závislejší, sa v mysli hypnotizovaného konečne začali vynárať obrazy podľa hypnotizérových nápovedí. Svojho otca, dedka či iného príbuzného začína vidieť ako sexuálneho obťažovateľa. Falošné spomienky sú po takom dlhom a dôkladnom vymývaní mozgu čoraz farebnejšie a presvedčivejšie. Zmanipulované „obete deviantných príbuzných" často i verejne obviňujú svojich blízkych z nechutných činov, podávajú na nich žaloby, rodiny sa rúcajú, rodinných tragédií a zúfalstva nevinných pribúda. Dvadsaťosemročná žena obvinila svojho otca, že ju sexuálne zneužíval, keď mala 6 mesiacov. Iná žena pod vplyvom amatérskeho hypnotizéra začala tvrdiť, že zabila 40 detí, keď bola v satanskej cirkvi. Detí síce nikto nehľadal a nikomu nechýbali, napriek tomu sa jej „spomienky" brali vážne.

Obdobie vyčíňania traumatistov má i svoje obete na životoch. Jednou z obľúbených teórií je i regresia do obdobia pôrodu, ktorý má údajne na svedomí mnohé ťažkosti v neskoršom živote.

Desaťročná Candice bola adoptovaná dcérka rodičov, ktorí hľadali profesionálnu pomoc. Dievčatko bolo v starostlivosti psychológov na základe diagnózy RAD (Reaktiv Attachement Disorder), čo je neschopnosť dieťaťa citovo priľnúť k novej matke. Dve terapeutky zvolili regresívnu terapiu – návrat k pôrodu, ktorý mal údajne naštartovať začiatok nového vzťahu k adoptívnej matke. Počas terapie sa malo dieťa prebojovať pôrodným „kanálom" cez vankúše a posteľnú bielizeň, do ktorej bolo dôkladne zamotané. Terapeutky dievčatko nútili, aby „kričalo za nový život". Vyzývali ju, že teraz musí zomrieť, aby mohla znovu žiť. Pri tomto „pôrodnom zápase" dievčatko zomrelo na udusenie. Guvernér štátu Colorado okamžite vydal nariadenie, ktoré túto metódu psychoterapie postavilo mimo zákona štátu.

Hviezdy udávajú tón

Speváčka Madona: „Keď zomriete, vaše fyzické telo prestane existovať, ale vaša duša a to, čo ste dali a ako ste milovali, ide s vami. Verím v reinkarnáciu a v to, že nakoniec budeme všetci spojení. Som si istá, že toto nie je môj prvý život a že nebude ani posledný. Pripadá vám to bláznivé?"

Madona, zdatná, chladne uvažujúca obchodníčka, vystriedala imidž agresívneho sexsymbolu za obraz nežnej matky švitoriacej o láske k celému svetu. Má nos na to, ako a čím osloviť svojich fanúšikov. Nad predstavou reinkarnácie sa rozplývajú aj mnohé iné hviezdy šoubiznisu všetkých veľkostí, lebo je moderná, príťažlivá a tajomná.

Je pozoruhodné, že túto vieru dokázali do svojho vyznania zakomponovať aj niektorí kresťania, čo by mohol byť dôkaz istej pružnosti psychiky – postmoderná miešačka tým gulášom v mysli ešte zamieša.

Viera v prevteľovanie sa na Západe na mnohých miestach naočkovala na starý dobrý špiritizmus a začala používať slovník ezoteriky, ale aj ďalších odborov, napríklad ekológie: Vitálna energia sa po smrti pomerne rýchlo recykluje a na istých miestach čaká na ženu, ktorá sa má stať matkou (z knihy Jeana-Louisa Siémonsa *Reinkarnácia*). Človek s hravou fantáziou si predstaví, ako akýsi recyklovaný chumeľ číha kdesi v prhľave, až okolo pôjde nejaká žena, aby jej skočil – kam vlastne? Predovšetkým však pomocou regresívnej terapie, čo je názov, pod ktorým sa skrýva i takzvané nahliadnutie do minulých životov, rieši skutočné i domnelé ťažkosti či dokonca choroby ľudí lačných po tomto dobrodružstve.

V niektorých prípadoch sa tejto „techniky" chopili s ezoterikou koketujúci psychológovia, inokedy buď školení alebo samozvaní, v psychológii nevzdelaní laici, s návratmi do minulých životov koketujú i niektorí liečitelia. V Česku zvlášť dve domáce psychologičky, PhDr. Marta Foučková a PhDr. Marie Říhová, šíria vďaka im nakloneným médiám radostnú zvesť o prevteľovaní. Niektoré ich výroky sú však dosť morbídne. Dr. Foučková napríklad v bulvárnom Ringu tvrdila, že v prípade Kaprunskej tragédie nastúpili do lanovky, ktorej kabínka neskôr zhorela, len tí, čo uhorieť mali. V minulých životoch totiž boli neľútostnými podpaľačmi. Na legendárny Titanic sa vraj zase pred tragickou cestou dostavilo množstvo bývalých pirátov určených na utopenie, vrátane žien a detí. PhDr. Marie Říhová, odborníčka na krehké ľudské vnútro, sa obzvlášť intenzívne orientuje na deti. V Rádiu Slobodná Európa redaktorke J. Přenosilovej rozmarne vykladala: „Keď pracujete s takým dieťaťom, ktoré nemá ani nohy ani ruky, a zistíte, že to bol v minulom živote gestapák, ktorý v koncentračnom tábore hádzal deti do plynu, naraz vidíte, že všetko je tak, ako má byť."

Vo svojej knihe *Učte sa životom* vykresľuje Dr. Foučková ako za ňou prišli manželia, ktorí sa mali radi, žena však trpela depresiami. Táto usmievavá terapeutka ich dokázala presvedčiť, že manžel bol v minulom živote krčmár a jeho terajšia žena bola dievčatkom, ktoré si vzal na vychovanie. Keď mala päť rokov, utopil ju v rybníku, jednoducho preto, aby sa jej zbavil. Po tomto „povzbudzujúcom" odhalení sa vraj bývalá utopená zmierila s tým, že jej manžel ju kedysi zavraždil, a depresie vraj zmizli. Svoju techniku „ponárania" opisuje Foučková veľmi vágne: Vyčlenila som si niektoré úspešné prvky z iných terapií, postavila ich na iný základ, doplnila nimi stav meditácie...

Riziká šarlatánskeho biznisu

Niektorí psychológovia v našich krajinách i vo svete dnes používajú takzvanú liečbu regresiou údajne na potlačenie neuróz, fóbií, alergií a pod. Z tých najznámejších sú to napríklad Dr. E. Fiore a český rodák Dr. Stanislav Grof. Liečba spočíva v navodení stavu tranzu buď hypnózou, holotropným dýchaním alebo rôznymi halucinogénmi. Pacient pri tejto liečbe „zostupuje" pod vedením lekára do svojich minulých životov. Má tak vraj možnosť prežiť a pochopiť traumy, ktoré v súčasnom živote vyvolávajú jeho ťažkosti.

Je možné, že v niektorých prípadoch, zvlášť pri psychosomatických ťažkostiach a chorobách, majú títo moderní mágovia a manipulátori úspech. To by však pri hypnóze nezaťaženej drastickými fabuláciami dosiahli tiež, tá je totiž už dávno vybavená účinnými, ale zároveň šetrnými postupmi.

Laici zrejme postupujú skôr tak, že klienta upokoja, usilujú sa navodiť jeho relaxáciu, skúšajú to s takzvanou meditáciou, čo je stav západnému človeku nekonečne vzdialený. Neskôr tí dvaja

JE POZORUHODNÉ, ŽE VIERU V REINKARNÁCIU DOKÁZALI PRIJAŤ AJ NIEKTORÍ KRESŤANIA, ČO BY MOHOL BYŤ DÔKAZ ISTEJ PRUŽNOSTI PSYCHIKY – POSTMODERNÁ MIEŠAČKA TÝM GULÁŠOM V MYSLI EŠTE ZAMIEŠA.

spolu „dávajú dohromady" príbehy minulých životov. Ide takmer vždy o platenú duchovnú pomoc a je nevyhnutné dodať, že tento ezoterický biznis patrí k tým príjemným – manipulátor si užije svoju moc, jeho zisk je takmer bezprácny. Keď klient tejto viere podľahne, riskuje stresy, pocity viny a bezmocnosti, neurózu, fóbie. Ak ide o osobu, ktorá je len zvedavá a akciu berie s rezervou, užije si vzrušujúce chvíle podľa svojho gusta.

Je veľmi pravdepodobné, že také zábavky priťahujú často osoby excentrické, hysterické, egocentrické, hraničné osobnosti pohybujúce sa po hrane normálnosti a abnormality. Zaujímajú sa o ne aj ľudia úzkostliví, submisívni, hľadajúci a nenachádzajúci pevný bod vo svojom živote, neistí a napokon aj skutočne chorí a pritom bezradní. Ponuka je nanajvýš pestrá a pohotová. Na jednom pražskom ezoterickom trhu zvanom Astrovíkend ponúkala podnikavá dáma ponor do minulého života na mieste a hneď, a to len za dve stovky. Keď sa oslovený okúňal, bola ochotná zľaviť na polovicu. Iná dáma na svojich webových stránkach vyzýva zaslať päťstovku na jej účet a fotografiu na e-mailovú adresu. Podľa fotografie vám vyčarí pár vašich minulých životov a pošle elektronicky späť. Jednoduché, moderné, efektné.

Obete týchto psychických manipulácií sa občas ocitnú s poškodenou psychikou u poctivého psychiatra či psychológa, ale svoje príbehy verejnosti nezverujú, svoje negatívne skúsenosti si nechávajú pre seba ako všetci podvedení. Ezoterický biznis s minulými životmi, šarlatánska karikatúra jedného z aspektov náboženstiev Východu ide ďalej.

Dva príbehy na záver

Počas mojej novinárskej praxe som sa stretla s viacerými ľuďmi, ktorí si na ľudskej naivite vybudovali svoju budúcnosť. Dva príbehy súvisiace s „cestovaním v čase" vám teraz na záver v krátkosti opíšem:

Priestory jedného pražského divadla mal na ten večer prenajaté istý ezoterik. Zaoberal sa biznisom pozitívneho vyladovania a takzvanej práci s energiami. Pochopil, že je zbytočné sľubovať ľuďom vyliečenie z chorôb a potom kľúčkovať a vyhovárať sa, prečo sa nádeje nenaplnili, keď ľudia radi zaplatia aj za banálnosti podoprené východnými „múdrosťami". Dôležité je, že sa im niekto s plnou vážnosťou venuje a niečo im nahovorí.

V divadle je doslova nabité. Ezoterik posmeľuje prítomných, aby vyšli na javisko, kde ich hypnózou dovedie do minulých životov. Ľudia sa dravo hrnú na javisko, o chvíľu je plné. Muž vyhlasuje, že ich potrebuje len niekoľko. Bleskovo vylučuje z pódia menej vhodné osoby, až ich ostane len šesť.

Keďže som v jeho liečiteľskom centre nedávno strávila celý deň, poznávam osoby, ktoré som tam videla. Nie sú to teda obyčajní návštevníci, ale spolupracovníci a je takmer isté, že sú so šéfom na scená-

Hinduizmus

Reinkarnácia v zobrazení starobylých Véd

Najstaršie z východných náboženstiev je védske náboženstvo, vznikalo koncom 2. tisícročia a začiatkom 1. tisícročia pred Kr. a je podložené textami véd a upanišád. Védski bohovia sú vlastne zbožštené prírodné sily. Súrja predstavuje Slnko, vietor je Váju, búrke vládne Rudra. Najvyšší boh Varuna je ochrancom vesmírneho poriadku. Vo védskom náboženstve už figurujú i svätci a mudrci z legiend a idea prevteľovania. Ústredným rituálom bola obeta ohňu. Brahmanizmus vznikal asi tisíc rokov pred Kr. Vyznačoval sa rozvinutým systémom obradov a utváraním kást. Z nich sa neskôr štiepili a vznikali stovky ďalších kást a podkást. Staršia doba brahmanizmu mala záľubu v prinášaní obiet. Boli to krvavé rituály vrátane ľudských obiet a trvali často dlho. Pánom tvorstva, hlavným bohom bol Pradžápati, inak tiež Brahma (stvoriteľ všetkého okrem bohov). Brahmanizmus prišiel s učením o čine – s ideou karmy a s predstavou kolobehu životov, ktoré nazýva *samsára*. Podľa nej sa ten, kto žije v súlade s predpismi svojej kasty, zrodí do lepšieho života. Keď nežije správne, prevtelí sa do príslušníka nižšej kasty, do zvieraťa či rastliny.

Táto dogma výrazne pomáhala príslušníkom nižších kást zmieriť sa s osudom, nútila ich žiť až v úzkostlivej poslušnosti. Pravdepodobne orientálna pokora a zmierenie kontrastujúce so západným individualizmom vachádza tiež z tohto základu. Samsára – kolobeh životov jednotlivca – však nebola sama osebe hodnotou, žiaducou bolo vyslobodenie z prevteľovaní, zvané *mókša*, keď sa duša konečne spojí s absolútnom.

Hinduizmus sa formoval od konca tisícročia pred Kr. Dnes je výsledkom syntézy indoeurópskych a predárijských náboženských prvkov. Na vrchole jeho Panteónu vedie opäť Brahma – stvoriteľ. Višnu plnil úlohu udržiavateľa a zlo zastupoval ničiteľ Šiva s manželkou Kálí. S kultmi bohov je spojené uctievanie riek, z ktorých najposvätnejšia je Ganga, ale i hôr, rastlín, zvierat, sôch bohov atď. Strážcovia a vykladači náboženských predpisov sú brahmani. Hinduizmus vytvoril životnú púť štyroch etáp života nazývaných *ášramy*. Týkali sa, samozrejme, len chlapcov a mužov. 1. ášram – chlapec žije v celibáte a venuje sa štúdiu, 2. ášram – muž vstupuje do manželstva, stáva sa hospodárom, 3. ášram – po narodení svojich vnukov odchádza muž do lesov ako pustovník, 4. ášram – muž oslobodený od všetkých pút putuje svetom bez domova. Hinduizmus nahradil krvavé obety brahmanizmu modlitbami a oslavnými obradmi, takisto púťami na posvätné miesta.

ri dohovorení. Počas niekoľkých sekúnd (!) ich všetkých dostáva do hypnózy dotykom na krku pod vlasmi. Je mi jasné, že v hypnóze nie sú. Bolo by to napokon príliš riskantné, navyše šou by stratila spád, hypnotizovaní totiž bývajú trochu spomalení. Jedného po druhom sa ezoterický šoumen vypytuje na to, kde sa ocitli, čo prežívajú. Mladá žena vykresľuje hrôzu šľachtičnej v prázdnom zámku potom, čo všetci okolo už zomreli na mor. Ďalší muž je niekdajší šaman. Zachraňuje členov svojho kmeňa pred chorobami. Ďalší zhypnotizovaný je pustovníkom v horách. Ďalej na javisku sedí egyptský faraón a Kleopatra. Naozaj skvelá partia.

Pretože každý z nich pred zhypnotizovaním povedal, aký fyzický neduh ho sužuje, ezoterik im teraz sugeruje, že neduh sa vzďaľuje, mizne, neexistuje. Budí svojich verných z hypnózy opäť dotykom na krku a oni si pochvaľujú, že sa zbavili ťažkostí. Fraška sa schyľuje ku koncu, ľudia sú nadšení.

Posmešnú reportáž však šéfredaktor zakázal uverejniť. Ezoterik ho podplatil, vzal ho zadarmo na rekreáciu do Thajska. Podnikal totiž aj v cestovnom ruchu, organizoval cesty s prvkami ezoteriky, duchovna a východnej spirituality...

Cesta časom v komunite Damanhur

Iný príbeh sa odohral v Taliansku neďaleko Turína, kde som sa ocitla na reportáži v ezoterickej komunite Damanhur. (O tejto komunite si môžete podrobnejšie prečítať v príspevku C. Goldnera *Krásny nový svet,* uverejnenom v Rozmere č. 2/1999, alebo na našej webovej stránke www.rozmer.sk – pozn. red.) Bola som tu hosťkou tri dni. Okrem iného som sledovala ich kurz pre záujemcov zvonku, mali tu objaviť niektorý z minulých životov.

Ezoterická výučba sa odohrávala v pivničnej miestnosti. Kurzisti sedeli dlhé hodiny okolo okrúhleho stola, akcia sa ťahala tri dni. Vedúca najskôr oznámila, že ponáranie sa nebude diať prostredníctvom hypnózy, lebo jej používanie laikmi je v Taliansku zakázané. Ale všetkých ubezpečila, že do minulosti sa dostanú pomocou iných „techník". Kurzisti sa potom držali za ruky a kolektívne mručali. Vedúca sa ich usilovala presvedčiť, že sa im otvára tretie oko, ktoré je vraj nad koreňom nosa. Otvárali ho niekoľko hodín pomocou mručania a sústreďovania sa na úkon, únava a nuda boli temer hmatateľné. Potom už radšej všetci tvrdili, že oko majú otvorené, aby sa mohlo ísť ďalej.

Neskôr sa tento kolektív postupne sústredil vždy na jedného spomedzi nich a všetci celkom prostým vymýšľaním a naivným táraním dávali dohromady jeho minulý život. Riadili sa najmä podobou – tá im asociovala to, čo poznali z filmov, literatúry, histórie. Napríklad Claudius s veľkým nosom, čierny a pochmúrny, bol „odhalený" ako bývalý Arab. Chodil vraj s karavánami po púšti a mal nos na to, kde je nejaká voda. Zahynul na následky otrávenej vody zo studne, znehodnotenej mŕtvym zvieraťom.

Matersky vyzerajúca žena s trochu negroidnými rysmi bola, samozrejme, v minulom živote černoška. Počas nekonečných hodín v pivnici k nej ostatní primysleli kopu detí a znalosť byliniek. Z dámy frivolného zovňajška sa vykľula niekdajšia ľahko dostupná barová speváčka. Asi preto, lebo bola blondína a mala trochu staromódny účes z vĺn, zasunuli jej príbeh do rokov predvojnového Nemecka. Zamiloval sa do nej mladý poručík a zo žiarlivosti ju zastrelil – zavŕšili drámou limonádový príbeh. Frivolná žena bola banálnou romantikou potešená. Koketne sklopila oči a poznamenala, že teraz už konečne vie, prečo jej vždy dobre robilo flirtovať s mužmi a v baroch sa cítila ako doma.

Všetci mali radosť, ako pekne im to vychádza. Bohužiaľ, bola medzi nimi aj veľmi chorá žena, vychudnutá a celá skrútená, jej slovám bolo ťažké rozumieť. Mohlo ísť o chorobnú degeneráciu kĺbov a kostí, o nervovú poruchu. Nevedeli sme. Zo všetkého najväčšmi sa podobala skrútenej sušenej rybe. Kto zaujatý hľadaním „pravdy" to prvý vyriekol? Sušená treska! Už počas prvého dňa poskladali prítomní jej príbeh. Podľa zákona odmien a odplaty usúdili, že Sušená treska trpí v tomto živote nevyliečiteľnou chorobou za to, že bola v minulom živote zlá. Vraj ubližovala ľuďom. Bola v severskej krajine robotníčkou v továrni na spracovanie rýb. Ktosi ju nakoniec prebodol nožom na pitvanie tresiek, pretože mu veľmi ublížila. Chorá žena sa v ten deň pokúsila o samovraždu. Našťastie bola zachránená, ale potom ju z komunity urýchlene vykázali. O zúfalcov tu nikto nemal záujem... ■

Preklad: ALŽBETA MRÁKOVÁ

Budhizmus

Budhizmus je najmladšie indické náboženstvo, ale i tak staršie ako kresťanstvo. Vznikalo v období 6. – 4. storočia pred Kr. Skôr je nábožensko-filozofickým systémom, nepozná bohov. Zakladateľom tohto učenia bol Budha. Od predchádzajúcich indických náboženstiev prevzal vieru v karmu a v prevteľovanie. Kolobeh prevteľovania môže však skončiť vytúženou nirvánou – rozplynutím v stave blaženosti a pokoja. *Dharma* je učenie o utrpení, ktoré je podstatou života, o jeho prekonávaní. Budhizmus bol v čase svojho vzniku a rozkvetu veľmi pokrokový, postavil sa predovšetkým proti kastovnému systému brahmanizmu, vyhlásil všeobecnú rovnosť ľudí. V Číne sa začal šíriť v 1. storočí (v 4. – 7. stor. zaznamenala Čína jeho najväčší rozkvet), do Japonska sa dostal v 6. storočí. Tibet a Mongolsko ho prijali až v 16. – 17. storočí, a to v svojráznej forme lámaizmu.

Vplyv na Západ

Ostáva dodať, že niekdajšie indické náboženstvá ovplyvnili severný a západný svet už v predhistorickej dobe. Predstavy o metempsychóze (prevtelení) a o posmrtnej odplate, ktoré okľukou prijali niekoľko storočí pred Kristom grécki pytagorejci, ovplyvnili dokonca i Keltov. Indoeurópsky svet bol vtedy prepojený obchodnými i vojnovými výpravami a výbojmi a šírenie myšlienok, náboženských predstáv, ale i zručností bolo síce pomalé, ale zrejme vítané. Mnohé keltské kmene teda verili, že smrť je len stredom dlhého života, ich druidi učili, že nesmrteľná duša po smrti tela prechádza do iného tela.

Nebolo to tak však vo všetkých obdobiach a na všetkých územiach, ktoré početné a odlišné kmene, nazývané dnes súhrnne Keltmi, obývali. Galovia napríklad verili v nádherný oceánsky ostrov zásvetia, kam sa duše mŕtvych odvážajú sklenenou lodičkou. Táto viera v blažený ostrov, neskôr nazvaný Avallon, pretrvala až do stredoveku.

V moci kultu (1)

PETER ILÁŠ

Ako reakciu na rozhovor a články z minulého čísla Rozmeru, venované známej a kontroverznej osobnosti – guru Šrí Činmojovi, nám do redakcie poslal príspevok Peter Iláš z Bratislavy. Osem rokov bol oddaným žiakom svojho Majstra, vkladajúc do neho všetky svoje ilúzie, ale aj schopnosti a ľudský potenciál. Z kultu bol vylúčený, no napriek tomu Činmoj bol pre neho i naďalej významným mierotvorcom, ale – ako i pre tisíce jeho stúpencov – najmä božským idolom, realizáciou boha, synonymom spásy.

Keď sa však dozvedel otrasné fakty o jeho pravej tvári, prišlo kruté rozčarovanie a hlboké sklamanie. Teraz úprimne túži pomôcť tým, ktorí sú ešte v zajatí jeho kultu. Verí, že aj toto jeho svedectvo sa k niekomu z nich dostane a otvorí mu oči. Ak nie, tak bude aspoň veľavravnou výpoveďou človeka, ktorý na vlastnej koži spoznal, ako bolí strata vysnívaného sveta.

Šrí Činmoj a jeho nasledovníci sú u nás známi z početných prednášok a koncertov pre verejnosť. Sám Činmoj sa prezentuje ako duchovný majster a osvietená bytosť, ktorá realizovala boha. Niektorí ho vnímajú ako mierotvorcu, básnika, skladateľa, hudobníka a športovca. O tom, aká je jeho pravá tvár, sa však medzi jeho žiakmi nedozviete nič. Z prostého dôvodu: nik z nich by tomu ani neuveril.

Po ôsmich rokoch strávených na ceste[1] a po početných otrasných svedectvách o tomto obratnom manipulátorovi, ktoré sa ku mne dostali, už mnohé veci našťastie vnímam inak ako predtým, keď som ešte bol jedným z jeho nádejných žiakov. Chápem však, čo prežíva duša skalopevného žiaka, pretože sám som takým bol. Nerobím si ilúzie, že jeden článok v tlači to zmení. Dúfam len, že sa v ňom vzhliadnu tí, ktorí úprimne hľadajú Boha, svoju cestu, po ktorej by kráčali, aby nenaleteli tým, ktorí ich túžby a city vedia bez zaváhania rafinovane zneužiť. Preto nech môj príbeh je pre nich nielen autentickým svedectvom, ale i varovaním.

Ako som sa stal žiakom CKG

S učením Šrí Činmoja[2] som sa prvýkrát stretol v jeseni 1992, keď som mal 19 rokov a navštevoval som vysokú školu. V tom období som sa začal zaujímať o duchovné veci. Oboznámil som sa s rôznymi ezoterickými prúdmi. Prirodzene mi tam niečo chýbalo, najmä vyššie duchovné ciele.

Raz som uviedol plagát s koncertom švajčiarskej dievčenskej skupiny Mountain Silence (skupina žiačok Šrí Činmoja). Plagát ponúkal meditačnú hudbu s následným kurzom meditácie – všetko zdarma. Bol som zvedavý a zúčastnil som sa na ich vystúpení v bratislavskom Istropolise. Na prvú časť som sa nedostal pre veľký záujem – veľká sála bola preplnená a ľudia sedeli aj na schodoch. Počas prestávky som prekĺzol dnu a vypočul si zvyšok koncertu.

Hudba pôsobila veľmi upokojujúco a zdala sa mi najkrajšia, akú som dovtedy počul. Začal som chodiť na prednášky o meditácii, ktoré viedol Satyaki, oddaný žiak, pôvodom z Nemecka. Na prednáškach ma oslovilo učenie Šrí Činmoja, ktoré bolo zamerané na duchovnosť a meditáciu. Meditácia bola cestou k vyšším zážitkom a k bohu. Žiaci pôsobili

veľmi priateľsky, milo a nezištne. Kurzy sa konali raz týždenne a asi po dvoch mesiacoch nám Satyaki ponúkol možnosť stať sa žiakmi Šrí Činmoja. Stačilo, keď sme mu poskytli fotografiu a osobné údaje (adresa, zdravotný a rodinný stav, vek, deti), ktoré sa hromadne zasielali do New Yorku Šrí Činmojovi. Povedali nám, že Šrí Činmoj sa napojí na dušu hľadajúceho cez jeho fotografiu a priamo s ňou komunikuje a rozhodne, či sa stane jeho žiakom. V praxi to znamená, že bude môcť chodiť do meditačného centra Šrí Činmoja a on ho môže osobne vnútorne viesť na jeho duchovnej ceste.

Po tejto udalosti som ešte meditačné kurzy nenavštevoval. Až keď som po niekoľkých mesiacoch v marci 1993 prišiel na ďalšiu Satyakiho prednášku, oznámil mi, že som bol prijatý za žiaka Šrí Činmoja. Veľmi ma to potešilo a pri nasledujúcej meditácii som skutočne niečo „duchovné" vo svojom vnútri i pocítil. To ma utvrdilo v tom, že Šrí Činmoj ma skutočne vnútorne vedie a pomáha mi.

S oduševnením som preto začal navštevovať spoločné meditácie žiakov Šrí Činmoja v Bratislave. Stretnutia sa konali v prenajatých priestoroch, zvyčajne dvakrát týždenne. V tom období pre nových žiakov neboli určené prísne pravidlá, skôr len akési odporúčania. Každé ráno sme mali meditovať, behať, zúčastňovať sa na spoločných meditáciách, byť vegetariánmi, nefajčiť, nepiť alkohol, nebrať drogy a byť striedmi vo vzťahoch s opačným pohlavím. Môj otec bol zo začiatku proti, ale neskôr prestal prejavovať svoj odmietavý postoj. Matka bola tolerantná a prenechávala mi voľbu, keďže v tomto kulte nevidela žiadnu hrozbu. Dokonca mi vyšla v ústrety a varila mi vegetariánske jedlá.

Slon na pleciach

Až na jeseň 1993 ma Satyaki šokoval, keď mi bližšie objasnil pravidlá pre žiakov Šrí Činmoja. Okrem už spomenutých išlo najmä o takéto rozhodnutie: ak je človek slobodný a má priateľa či priateľku, nech sa s ním (s ňou) buď zosobáši, alebo rozíde. Žiadne ďalšie nadväzovanie vzťahov už nie je dovolené. Žiak musí dodržiavať prísny celibát, no ten na moje prekvapenie platil aj pre žiakov–manželov, a tak u nich ďalšie deti už neprichádzali do úvahy. To sa nám vysvetlilo tak, že deti (a často aj partner či iní príbuzní) sú príťažou pre hľadajúceho na duchovnej ceste. Každý člen rodiny bol prirovnaný k veľkému slonovi na pleciach...

Okrem toho žiak musel navštevovať miestne meditačné centrum minimálne raz za týždeň, ak nebol chorý alebo odcestovaný. Porušenie pravidiel sa muselo nahlásiť Šrí Činmojovi, ktorý ďalej rozhodol o jeho osude (zvyčajne ho vylúčil z Centra). Mnohí žiaci boli veľmi oddaní svojmu Majstrovi, ale jeho rozhodnutiami a pravidlami hrozne trpeli. Svoje utrpenie však úzkostlivo schovávali.

Pravidlá sa postupne rozširovali a zachádzali až do extrémov. Napríklad bolo zakázané, aby v jednej miestnosti boli osamotení dvaja žiaci opačného pohlavia. Šrí Činmoj to vysvetľoval tým, že v takejto situácii môže medzi nimi preskočiť iskra, čo bolo absolútne nežiaduce a zakázané. Svoju energiu mali sústrediť len na duchovnosť. Nižšie, ľudské kvality mali premeniť na božské. Nekonečnú, čistú a ničím nehatenú lásku mali cítiť len k bohu a k svojmu Majstrovi.

V začiatkoch hnutia to však bývalo úplne inak. Sám Šrí Činmoj dával dokopy niektorých žiakov, pretože vraj videl mimoriadnu jednotu ich duší. Prakticky všetky tieto manželstvá sa zakrátko skončili rozvodom. Šrí Činmoj nám vysvetlil, že ho boh požiadal, aby zmenil svoje pravidlá a zaviedol prísnu disciplínu. Tvrdil, že len to je najlepšie pre náš duchovný pokrok.

Spomínam si na jeden skvost medzi pravidlami. Nielen v miestnosti, ale ani v aute nemôžu vedľa seba sedieť žiaci opačného pohlavia. Raz sme mali cestovať spolu traja muži a jedna žena, ktorá nešoférovala. Tlačili sme sa traja na predných sedadlách a ona sama sedela vzadu. Vrátnik, ktorý nám otváral bránu, nevychádzal z úžasu. Alebo keď môj kolega potreboval súrne odviezť žiačku na stanicu a nemohol nájsť ďalšieho žiaka – spolujazdca... Spýtal sa teda cudzieho človeka na zastávke, či nepotrebuje odviezť tým smerom. Ten sa celú cestu veľmi čudoval. Okoloidúci sa tiež zabávali na našich jednominútových meditáciách pred a po jazde v aute. Sedeli sme nehybne, oči upreté na obrázok nášho Majstra. Drobných pravidiel a odporúčaní však bolo neúrekom.

Angažovanosť naberá obrátky

Spočiatku som nepatril medzi aktívnych členov meditačného centra. Keď sa začal pripravovať koncert Šrí Činmoja v Bratislave na jeseň roku 1993, stál som skôr v úzadí. Iní žiaci však bez oddychu pracovali na prípravách – prenájom kultúrnych priestorov, ubytovanie pre zahraničných žiakov, povolenia... Najťažšie bolo presvedčiť kompetentných úradníkov, aby asi osemsto ruských žiakov nemuselo platiť vstupné víza na Slovensko, pretože pochádzali z chudobných krajín.

Na koncert prišlo asi 1 500 žiakov a 3 500 ďalších poslucháčov. Postupne ako Šrí Činmoj vystriedal viacero hudobných nástrojov, mnoho poslucháčov to vzdalo a poodchádzalo. Koncert sme však celkovo hodnotili ako úspešný z hľadiska počtu obecenstva. Šrí Činmoj strávil na Slovensku štyri dni, počas ktorých sa stretol aj s niektorými politickými predstaviteľmi.

Po koncerte som sa i ja začal viacej zapájať do organizovania aktivít. Raz za dva mesiace som chodil na stretnutia žiakov z niekoľkých krajín nazývaných *Dni radosti* (Joy Day), kde žiaci spoločne meditujú, majú hudobné a iné vystúpenia a organizujú športové preteky. Ako väčšina žiakov, začal som aj ja pravidelne behať na dlhé trate a už po dvoch mesiacoch amatérskeho tréningu som zabehol svoj prvý maratón.

Nešlo o nič nezvyčajné, pretože beh patrí k základným činnostiam v žiackom živote. Pre vracajúce sa bolesti v lýtkach som však neskôr behanie obmedzil a absolvoval som len sedem pretekov dlhých aspoň ako maratón. Iní žiaci však absolvovali 6, 12, 24 i 48-hodinové behy a mnohí sa zúčastňovali aj na neuveriteľných 700, 1 000, 1 300 a 2 700-míľových behoch v New Yorku. Počas nich aktéri väčšinu dňa behajú alebo kráčajú a maximálne niekoľko hodín spia alebo oddychujú, aby sa zmestili do časového limitu. Je to

nepredstaviteľne úmorné, najmä pre žiakov–amatérov. Ale tí to cítia ako svoju duchovnú disciplínu, hoci mnohí sú z toho chronicky vyčerpaní a zranení.

Šrí Činmoj žije od roku 1964 v New Yorku, kde sa okrem iných akcií pravidelne usporadúvajú oslavy na počesť jeho narodenín (august) a jeho príchodu do USA (apríl). Prvýkrát som sa zúčastnil na takýchto oslavách v auguste 1994 (celkovo som New York navštívil dvanásťkrát). Všetci sme úprimne cítili, že sme na spoločnej lodi smerujúcej k duchovným výšinám pod vedením takého veľkého a skvelého duchovného majstra, akým bol Šrí Činmoj. Aktivity nabrali výrazné obrátky, keď v jeseni 1994 vznikol žiacky podnik Madal Bal, s. r. o. Bol som v ňom zamestnaný celých šesť rokov až do septembra 2000 ako ekonóm.

Moje duchovné zážitky sa počas meditácie prehlbovali a nezištne som pomáhal aj pri aktivitách Centra. Zapájal som sa do plagátovania a organizovania prednášok, koncertov a iných akcií slúžiacich na získavanie nových žiakov. Využíval som svoje technické znalosti práce s počítačom na grafickú prípravu plagátov, riadenie ekonomických zdrojov pre fungovanie Centra a žiackeho podniku, zúčastňoval som na sa stretnutiach s politikmi a významnými osobnosťami, jednoducho povedané, patril som medzi popredných žiakov v Centre. Pociťoval som radosť a naplnenie z toho, čo robím pre svojho Majstra a jeho manifestáciu.

Pojem manifestácia v slovníku Šrí Činmoja znamená prezentovanie božského – čiže Šrí Činmoja a jeho filozofie na verejnosti. Začína sa to nevinným úsmevom žiaka na ľudí okolo, pretože Majstra posudzujú aj podľa jeho žiakov. Pokračuje to pri náboroch nových žiakov a styku s verejnosťou.

Šrí Činmoj ustavične nabáda svojich žiakov, aby pracovali na poli manifestácie čoraz vytrvalejšie a úspešnejšie. Rozpráva, koľko duší je mu predurčených a čaká na ten pravý kontakt, ktorý ich osloví (plagát na ulici, známosť, žiacka akcia a pod.), aby k nemu prišli.

Dokonca tvrdí, že si duše svojich žiakov vybral ešte pred ich narodením, aby ich priviedol až k úplnej dokonalosti jednoty s bohom. Takže jeho žiaci zaplavujú mestá svojimi plagátmi ladenými väčšinou v jednej farbe s pokojným alebo radostným obrázkom. Ponúkajú prednášku o meditácii, koncert meditačnej hudby, lákajú okoloidúcich na nebývalé duchovné zážitky a meditáciu, ktorá má moc zmeniť váš život. Na túto akciu je vstup vždy zdarma a koná sa v prenajatých miestnostiach kultúrnych domov. Vedie ju často zahraničný žiak alebo žiačka. Ešte pred tromi rokmi ste na týchto plagátoch mohli vidieť fotografiu Šrí Činmoja s usmievavým alebo neprítomným výrazom s pripojením mena prednášajúceho. Neskôr však Šrí Činmoj z neznámych príčin zakázal uvádzať akúkoľvek spojitosť s ním.

„Psí oltár" – recesia, alebo iba ďalšia guruova výstrednosť?

Prirodzene, tu a tam vznikali alebo sa dokonca prehlbovali rozdiely v názoroch medzi žiakmi na prácu a riadenie žiackych podnikov, kto povedie danú skupinu žiakov alebo prednášku pre verejnosť a pod. Okrem práce v žiackom podniku sme nedostávali odmenu za aktivity v Centre a propagáciu Šrí Činmoja. Finančné zdroje Centra pozostávali len z príspevkov žiakov a žiackych podnikov. Takže okrem financií na tlač plagátov sme neminuli takmer nič. Plagátovali sme po večeroch a nociach na verejných frekventovaných priestranstvách. Občasné problémy sme mávali s mestskou políciou, majiteľmi súkromných propagačných plôch, kresťanskými združeniami a Jehovovými svedkami, ktorí nám plagáty príležitostne ničili.

Z významných akcií, ktoré sa na Slovensku uskutočnili, treba spomenúť najmä druhý bratislavský „mierový" koncert Šrí Činmoja v marci 1999. Predchádzalo mu vyhlásenie Slovenska za mierový kvet Šrí Činmoja ako siedmej krajiny na svete. Boli sme veľmi radi, že Šrí Činmoj navštívi Slovensko. Cítili sme to ako uznanie duchovného postavenia tejto krajiny od niekoho, kto je zjednotený s Bohom. Jeho hudbu sme nevnímali z rozumového hľadiska (virtuozitu a rytmus), pre nás bola prvoradá božskosť nášho Majstra. Verili sme, že jeho hudba je pre nás pomôckou na vstup do meditácie a usilovali sme sa ju sprostredkovať čo najširšiemu okruhu hľadajúcich.

Neznalí pozorovatelia zväčša vnímali len „kvílenie začínajúceho hudobníka", no my sme tento koncert, podobne ako predchádzajúci, považovali za veľmi úspešný, lebo okrem dvetisíc žiakov ho navštívilo aj približne sedem až osemtisíc ďalších poslucháčov. Sústredili sme sa na kvantitu a nepostrehli sme časté rozčarovanie v očiach odchádzajúcich návštevníkov. Pre naše kurzy sme nezískali takmer žiadnych hľadajúcich, o nových žiakoch ani nehovoriac.

Šrí Činmoj sa opäť stretol s niektorými politikmi na Slovensku aj v susedných štátoch a v Prahe sa následne konal jeden z jeho najväčších koncertov asi pre trinásťtisíc poslucháčov.

Odchod a vytriezvenie

Ako čas plynul, žiaci prichádzali aj odchádzali z duchovnej cesty Šrí Činmoja. Niekedy už po pár mesiacoch. Buď im nevyhovovali pravidlá, alebo necítili dostatočné duchovné naplnenie. My sme si však nikdy nepripúšťali, že by chyba mohla byť u Majstra.

Niekedy som mával slabšie alebo duchovne suchšie obdobia, najmä z dôvodu nadmernej prepracovanosti, pretože ustavične vznikali nové a nové projekty.

Napríklad sme denne meditovali pred obrazom Šrí Činmoja, aby bol ocenený Nobelovou cenou za mier, literatúru alebo v ktorejkoľvek inej oblasti. Keďže sa znižoval počet návštevníkov našich kurzov, vynakladali sme väčšie úsilie na ich propagáciu. Práce a „nadčasov" bolo v žiackom podniku nekonečne veľa a navyše prísne pravidlo celibátu sa pre mňa stávalo čoraz ťažším bremenom.

Došlo to až tak ďaleko, že som sa jedného dňa rozhodol nájsť si priateľku. Robil som to potajomky a prihovoril som sa niektorým dievčatám. Veľmi rýchlo som si našiel dievča a stretával som sa s ním po večeroch a víkendoch v dostatočnej vzdialenosti od dosahu uší a očí žiakov. Bolo krásne byť zamilovaný a náš vzťah prerástol do hlbokého citu.

Kolegovia netušili, čo sa so mnou deje. Zrazu som bol lepší a chápavejší k ostatným. Svojej priateľke som len ťažko vysvetľoval, v akej zvláštnej firme pracujem a prečo musím náš vzťah držať v tajnosti. Približne po troch mesiacoch sme boli odhalení. Jedna žiačka nás videla a ihneď to nahlásila vedúcemu Centra. Práve v ten deň som sa balil na svoju ďalšiu cestu do New Yorku na oslavy narodenín Šrí Činmoja. Napokon som nikam necestoval.

Vedúci bratislavského centra to oznámil vedúcemu pre Európu. Ten sa ho spýtal na môj postoj. Až potom mi oznámili, že ma videli s priateľkou a spýtali sa ma, či je to pravda. Pokojne som prisvedčil. A tak to vedúci pre Európu oznámil Šrí Činmojovi aj s opisom mojej pracovnej pozície.

Šrí Činmoj si veľmi zakladal na žiackych podnikoch a chcel vedieť, či som pre Madal Bal nenahraditeľný (týmto určite mnohých zaskočil, lebo doteraz tvrdil, že všetci sú nahraditeľní, len boh je nenahraditeľný). Diplomatickú odpoveď dal až po troch týždňoch, keď sa ho na to isté opýtali znovu. Povedal, že už ďalej nemôžem chodiť do Centra.

V Madal Bale som zotrval ešte niekoľko týždňov, aby som zaučil svojho nástupcu. Skúšali ma prehovoriť, aby som zanechal svoju priateľku a požiadal Šrí Činmoja o dovolenie vrátiť sa naspäť. Ich postoj ku mne sa stával odmeranejší, v ich očiach som už bol nečistý, pohltený nevedomosťou a odvrátený od boha. Nemal som problém s odchodom, pretože som si konečne mohol oddýchnuť a spoznať príjemnejšiu a krajšiu stránku života. S mojou partnerkou som sa o necelý rok v kostole zosobášil a dodnes máme šťastné a spokojné manželstvo.

Napriek odchodu sa môj vzťah k Šrí Činmojovi a nazeranie na neho nezmenilo. Ostal som jeho sympatizantom a považoval som ho za svojho dokonalého duchovného Majstra. Zároveň som sa začal stretávať s niektorými mojimi dobrými priateľmi, bývalými žiakmi, čo v čase, keď som bol v Centre, bolo absolútne nemyslieľné. (Iných priateľov som zanechal krátko po tom, ako som sa stal žiakom.) Dozvedel som sa o ich nepríjemných skúsenostiach na ceste Šrí Činmoja, čo spôsobilo, že môj záujem o meditácie, behanie a Šrí Činmoja sa postupne vytrácal.

Atmosféra pred koncertom naplnená zbožnou úctou a očakávaním *Foto: M. PLANČÁR*

Odvrátená tvár božského avatára

Ako žiak Šrí Činmoja som bol na sto percent presvedčený o dokonalosti svojho duchovného Majstra. Šrí Činmoj o sebe hovoril, že už vo svojich dvanástich rokoch plne realizoval boha – dosiahol najvyšší duchovný stav a úplne a vedome sa zjednotil s bohom. Napodiv nás ľahko presvedčil, že je avatár – priame vtelenie boha. To znamenalo, že čokoľvek povedal alebo urobil, bolo z božského zdroja určené pre pokrok a blaho ľudstva. Takáto vzácna duša vraj na zemi zotrváva len zo svojho súcitu.

Medzi avatárov sa podľa hinduistickej tradície radia Kristus, Budha, Krišna, Ramakrišna, Aurobindo a niekoľkí ďalší. Šrí Činmoj však s obľubou svojim žiakom prízvukuje, že najvýhodnejšie pre ich duchovný pokrok je, ak príjmu žijúceho avatára, teda jeho. Naopak, nezabudne im pri každej príležitosti zdôrazniť, že neposlušnosť voči nemu „je horšia ako smrť". Takáto absolútna úcta ku guru je typická pre Indiu, kde žiaci považujú svojho duchovného Majstra takmer vždy za vedome zjednoteného s bohom a avatára. Preto nečudo, že v Indii platí príslovie: Avatári rastú ako huby po daždi.

V prípade Šrí Činmoja je však takýto obraz božského guru v príkrom rozpore s realitou. Svedčí o tom aj internetová stránka, na ktorej jeho bývalí žiaci opisujú svoje otrasné „duchovné zážitky" so svojím Majstrom. Niektorí vypovedajú aj o jeho podvodoch pri športových výkonoch, iní zasa opisujú svoje utrpenie v Centre a klamstvá, ktoré o nich povedal Majster. Najviac ma však šokovali informácie bývalých žiačok o sexuálnych praktikách Šrí Činmoja. Podľa ich výpovedí pozýval Šrí Činmoj vybrané žiačky do svojho domu alebo do hotela a tam ich nútil, aby robili rôzne nečisté praktiky. Pravidlo celibátu bolo razom kdesi v nedohľadne...

Bolo ťažké stráviť niečo také neuveriteľné. Ale po pár dňoch som bol absolútne presvedčený o pravdivosti týchto výpovedí, v ktorých na duši hlboko zranené obete opisovali vlastné skúsenosti so

REPORT

Kresťania v Iraku sú ohrozovaní

Rímska misijná agentúra Fides vydala správu o masívnych zastrašovacích opatreniach zameraných proti kresťanom v meste Mosul v severnom Iraku. „V polovici novembra našťastie včas zneškodnili bombu pred katolíckou školou v Mosule. Výbušnina sa skladala z malých ručných granátov a mohla deti poraniť, ale aj zabiť. Z bezpečnostných dôvodov školu na týždeň zatvorili," povedal pre Fides miestny sýrsky kňaz Nizar Semaan. „V rovnakom čase sa automatmi strieľalo na sýrsko-antiochijské biskupské sídlo nášho mesta. Zodpovední za atentáty sú pravdepodobne Wahabiti z Mosulu. Takýmito zastrašovacími akciami proti kresťanom chcú extrémisti dokázať svoju silu a čo je ešte horšie, chcú zabrániť návratu normálneho života do Iraku. V meste sa ľudia usilujú obnoviť ulice a verejné zariadenia (školy a nemocnice), avšak extrémisti sa pokúšajú presadzovať svoje zákony neznášanlivosti a násilia aj v Mosule, kde existuje dlhá tradícia úcty medzi náboženstvami a etnickými skupinami. Mesto žije z obchodu a je známe, že obchodníci mali vždy tolerantný a otvorený postoj ku všetkým ľuďom," hovorí farár Nizar.

V severnom Iraku došlo v týchto týždňoch k väčšiemu násiliu proti americkým oddielom. Nad Mosulom sa zrútili dve americké helikoptéry, zrejme zasiahnuté raketou. Kňaz sa vyjadril, že nevie, aké sú vzťahy medzi zodpovednými za útoky na Američanov a tými, ktorí páchajú atentáty na kresťanov a vraví: „Čo však môžem povedať je, že Wahabiti zastávali aj za Saddámovho režimu extrémistické pozície, hoci sa to vtedy až tak neprejavovalo. Dnes sa cítia byť silní, svoje aktivity sa pokúšajú rozšíriť a pritiahnuť na svoju stranu čoraz viac ľudí. Wahabiti sú financovaní zo zahraničia, a preto môžu ľahko regrutovať mladých nezamestnaných ľudí. Ľudia, ktorí majú v rukách osud Iraku, by sa mali pokúsiť zabrániť tomu, aby sa zničila tradícia tolerancie a pokojného spolunažívania príslušníkov rôznych náboženstiev," želá si farár Nizar a dodáva: „Nechceme, aby sa z Iraku stal nový Libanon!"

KATH-NET/–zg–TK KBS, 25. 11. 2003

Šrí Činmojom a následky, ktoré z toho pre ich život vznikli. Mnohé tehotné žiačky Činmoj nútil, aby išli na potrat. Sám manipuloval s oddanosťou žiakov a obratne premieňal klamstvo na pravdu. Presviedčanie a nátlak robil buď osobne, alebo na to využil vybraných žiakov.

Pre úspech každého kultu je nevyhnutné ovládať a riadiť prístup k informáciám. To je aj prípad Šrí Činmoja, ktorý je majstrom manipulácie. Informácie a sily vonkajšieho sveta prezentuje ako nebožské a nepriateľské. Podobne označuje aj bývalých žiakov, pred ktorými si treba dávať veľký pozor a určite sa s nimi neradno stýkať a čítať ich listy. Hovorí, že sú na zlej strane a kopú si vlastný duchovný hrob. Na súčasných žiakov tlačí aj vyhláseniami, že ak opustia Centrum, duchovne tým upadnú, čo im môže skutočne spôsobiť psychické traumy a vážne zdravotné ťažkosti. Takéto praktiky nemajú ďaleko k zastrašovaniu a psychickému vydieraniu.

Bitka o internet

Okrem uvedenej webovej stránky založili bývalí Činmojovi žiaci na internete aj ďalšie stránky, kde uviedli svoje neblahé skúsenosti. No reakcia Šrí Činmoja nenechala na seba dlho čakať a svojim žiakom prísne zakázal akýkoľvek prístup na ne. Keď sa informácie o skutočnej Šrí Činmojovej tvári množili, prikázal vybraným žiakom, aby sa pokúsili zničiť tieto internetové stránky. A tak sa im hackerským a nátlakovým spôsobom podarilo trvalo alebo dočasne zneškodniť niektoré informácie. Bývalí žiaci však vytrvali vo svojom úsilí a v súčasnosti môžete nájsť množstvo otrasných výpovedí o zhubnom pôsobení kultu Šrí Činmoja na stránkach http://www.chinmoycult.com a http://groups.yahoo.com/group/Sri_Chinmoy_Information. (Niektoré z nich chceme v skrátenej verzii postupne uverejniť aj v Rozmere – pozn. red.).

Šrí Činmoj sa však nedal odradiť a svojich žiakov nahovoril, aby založili tisícky stránok, v ktorých názve je jeho meno. Ak teda niekto vyhľadáva podľa mena, nájde veľké množstvo stránok propagujúcich Šrí Činmoja, na ktorých je často len jedna básnička.

Moje sympatie k tomuto falošnému majstrovi boli razom preč. Možno by som celú záležitosť nechal tak, pokiaľ by na ceste Šrí Činmoja nebolo veľa mojich priateľov. Cítil som, že je veľmi potrebné oznámiť žiakom tieto skutočnosti, lebo boli od nich masívne izolovaní. Do jedného listu som preto preložil výpovede bývalých žiakov a žiačok a pridal vlastný postoj. Listy som rozposlal poštou na všetky známe adresy súčasným aj bývalým žiakom.

Ohlas bol veľký, obe skupiny však reagovali odlišne. Bývalí žiaci boli zaskočení ale radi, pretože sa zbavili sužujúceho pocitu, že oni sú na vine, keď opustili svojho Majstra.

Medzi súčasnými žiakmi nastal poplach – čítať list im ihneď zakázali a bez otvorenia ho museli zahodiť. Väčšina z nich to zrejme aj urobila. Našlo sa ale veľa takých, ktorí si ho potajomky prečítali. Ako som sa neskôr dozvedel, ich postoje sa rôznili. Niektorí z Centra definitívne odišli, ďalší síce uverili výpovediam, ale napriek tomu sa rozhodli zostať, napríklad pre zamestnanie v žiackych podnikoch a zo strachu z vonkajšieho sveta, v ktorom už nemali priateľov.

Šrí Činmoj dôsledne oddeľuje svojich žiakov od skutočného sveta. Tí postupne prerušujú svoje kontakty s priateľmi i rodinou. Ich izolácia sa prehlbuje a sú uzavretí len v kruhu žiakov. O svojej ilúzii sú presvedčení ako o najvyššej pravde. Ak im predostriete dôkazy o konaní ich Majstra, neuveria. Skôr sa obrátia proti vám a prerušia s vami akékoľvek ďalšie kontakty.

Pokiaľ som bol členom Šrí Činmojovho centra, bol som úplne presvedčený o veľkosti svojho duchovného Majstra a avatára, ktorý ma vnútorne vedie k realizácii a jednote s bohom. Dnes však viem, že Šrí Činmoj je nebezpečný manipulátor, ktorý zneužíva úprimné ciele svojich žiakov. Je to vlk v koži baránka. Tí, ktorí boli na duchovnej ceste s ním v kontakte dostatočne dlho a odišli od neho, rozprávajú podobne. ■

(Pokračovanie v budúcom čísle)

Poznámky

[1] Pojem „cesta" je frekventovaným slovom vo výrazovom slovníku žiakov Šrí Činmoja. Myslí sa ním duchovná cesta, učenie, ale i životný štýl, hodnoty a ciele, ktoré si oddaní Šrí Činmoja navzájom odovzdávajú na ceste k osvieteniu, ktoré im guru sľubuje.

[2] Medzi žiakmi sa používa skratka CKG, ktorá je skratkou Činmojovho mena – Chinmoy Kumar Ghose; pričom Kumar Ghose je jeho civilné meno a meno Chinmoy označuje osobu „plnú božského vedomia". V styku s ním ho jeho žiaci oslovujú jednoducho „guru".

Kauza New Age (4)

EVA ORBANOVÁ

„Nikdy nesmieme zabudnúť, že mnohé hnutia, ktoré stáli pri zrode New Age, sa explicitne stavajú proti kresťanstvu. Ich postoj k nemu nie je neutrálny, ale neutralizačný. Bez ohľadu na to, čo sa často hovorí o otvorenosti k všetkým náboženským poňatiam, tradičné kresťanstvo sa nechápe ako prijateľná alternatíva. Občas možno jasne počuť, že ‚niet miesta, kde by sa tradičné náboženstvo mohlo tolerovať', a tak sa vlastne ospravedlňujú protikresťanské postoje." (Citát z publikácie *Ježiš Kristus, darca živej vody.*)

Nástup platónskeho veku Vodnára

V posledných rokoch sa v našich kníhkupectvách objavujú tituly, ktoré sa usilujú predostrieť duchovnú víziu ľudských dejín širšej verejnosti. Patria k nim diela Emila Páleša *Angelológia dejín* a *Tajné dejiny* od českého autora Bohuslava Vurma. Ani povrchnému čitateľovi nemôže uniknúť úsilie autorov udeliť každej ére formotvorný duchovný podtext. V histórii bol reprezentovaný mnohými ezoterickými zoskupeniami, ale i silnými jedincami pohybujúcimi sa bezpečne v sférach okultizmu. Z diela Bohuslava Vurma spomedzi nich vyberáme: renesančného mága Giordana Bruna, spoločenstvo Christiana Rosenkreutza, mediumizmus Emanuela Swedenborga, knieža Saint Germaina, Iluminátov, Teozofickú spoločnosť, duchovné posolstvo Rudolfa Steinera atď.

Autor *Angelológie dejín* vo svojom obsiahlom diele uvažuje o garanciách kultúrnych epoch, ktoré reprezentujú biblické duchovné bytosti – anjeli. Anjeli Gabriel, Samael, Rafael, Zachariel, Anael, Orifiel a Michael a ich kniežatstvá rôznymi spôsobmi vstupovali a inšpirovali jednotlivé historicko-kultúrne epochy. Jednoducho „bohovia nezmizli, len zostúpili z neba na zem!"[1] Podľa autora sa v čase Kristovho príchodu pohanskí bohovia vtelili do kresťanských svätcov. Napríklad bradatý Zeus sa plynulo mení na svätého Petra a keltská bohyňa jasnej inšpirácie Brighid na svätú Brigitu."[2] Na prahu novoveku však domnelí vyslanci menia svoju rétoriku: „Naši strašní bohovia iba zmenili meno, rýmujú sa teraz na –izmus, ako vraví Jung."[3]

„Originálne" projekcie autora, vyrastajúce z antropozofickej duchovnej vedy, vykazujú niektoré súvislosti s mysticko-astrálnymi gnózami helenizmu. Peržan Mani (216 – 279) mal v svojej doktríne podobné gnostické prvky, napríklad eóny. Predstavovali idey, objektivizácie božstiev, z ktorých postupne vznikli: svet (makrokozmos), príroda, jednotlivé veci a človek (mikrokozmos). Potom sa všetko od človeka cez eóny znova vracalo k božstvu."[4] Páleš v spomenutom diele uvádza sedem duchovných garancií: „Siedmi z archanjelov, ktorí sú zároveň planetárnymi inteligenciami nebeských telies v Slnečnej sústave, sú predmetom tejto knihy."[5] Rovnako u spomínaného filozofa helenizmu vládnucu nevyhnutnosť upravuje číslo sedem, ktoré má v sebe celé tajomstvo bytia a existencie.

Pre nás z týchto diel plynie dôležitý záver, ktorým je oficiálne uznanie duchovného fenoménu New Age, ktorý tak nie je žiadnou fikciou, ale reálnou náboženskou skutočnosťou. Tým sa vlastne duchovnosť Vodnára stáva legitímnym predmetom religionistického výskumu.

Hoci vek Vodnára má podľa babylonského kalendára nastať až roku 3578, nie je tento časový horizont záväzný pre

všetkých. Ako hovoria klasici New Age, ten, „kto si na vyšších rovinách dokáže byť vedomý sám seba, ocitá sa vo svojom vedomí už v nadchádzajúcom veku."[6] Anticipácia nie je teda záležitosťou objektívneho ustanovenia vlády Vodnára, ale skôr súvisí s mentálnou anticipáciou veku Vodnára. Mentálna anticipácia sa spája s podmienkou globálnej anticipácie, ktorá však vytvára nebezpečný spoločenský precedens. V prognostike veku Vodnára

Publikácia *Ježiš Kristus, darca živej vody* onedlho vyjde aj v slovenskom preklade

sú postulované nasledujúce závery: „Pre niektorých ľudí zrejme vek Vodnára nikdy nenastane! Začína im hroziť, že z ďalšieho priameho vývoja ľudstva vypadnú celkom, podobne ako tí, čo v druhej polovici života ustrnú vo vývoji!"[7] Mechanizmus „prirodzeného výberu" nie je v spisoch bližšie špecifikovaný, ale ľudstvo poučené históriou by apriórne malo odmietať akékoľvek indície vedúce k likvidácii nepohodlných a „nepokrokových".

Je prirodzené, že súčasné hospodárske a politické globalizačné trendy je potrebné podložiť duchovnými hodnotami. Preto sa v súčasnosti na rôznych fórach diskutuje o prvom oficiálne zverejnenom koncepte Európskej ústavy (6. 2. 2003). Márne by sme v ňom hľadali spomenutie náboženských koreňov nášho starého svetadielu. Z tohto dôvodu „katolíci, protestanti a iné náboženské spoločenstvá požiadali Európsky konvent, aby v článku 2, kde sa pod názvom *Hodnoty únie* uvádza budúca Magna charta Európy, spomenul Boh a kresťanské hodnoty, ktoré sformovali silnú Európu". Preto aj Svätá stolica vidí v ústave Európskej únie značné medzery.[8]

Z pohľadu našej témy oficiálne prijatie duchovných konzekvencií v súvislosti s integračnými snahami v Európe by nepriamo vytváralo účinnú obranu voči oficiálnemu deklarovaniu synkretickej religiozity New Age. V každom prípade existencia hnutia New Age nás upozorňuje na zaostávanie projekcie duchovnej vízie sveta za technologicky a mediálne podmienenou globalizáciou. Zjednotená Európa tým, že sa oficiálne prihlási ku svojim kresťanským koreňom, potvrdí duchovný základ svojej hodnotovej orientácie. Zároveň tento krok v rámci vyspelej západnej demokracie nemôže signalizovať nástup akejkoľvek formy náboženského prozelytizmu.

Aktuálny problém pre politikov, religionistov, sociológov a teológov je, na akej báze sa jednotlivé názory, koncepcie a náboženstvá zjednotia a akými prostriedkami uvedú svoje protikladné stanoviská do súladu. Svetom rezonujú požiadavky tolerancie, úcty a rešpektu pri vedení dialógu, avšak dnešný svet potvrdzuje i opačný typ komunikácie. Kultúrny svet 21. storočia vníma tieto strety s rozpakmi a rozčarovaním. Medzináboženský dialóg v žiadnom prípade nemá smerovať k násilnej eliminácii náboženstiev.

Slovo na záver

Pravdepodobne každý z nás si v okamihu zrodu nového milénia kládol otázky, ktoré sa dotýkali etického, náboženského či duchovného rámca vývoja nastávajúcej etapy ľudských dejín. Náboženstvá v tejto úvahe o treťom tisícročí vystupujú ako veľmi dôležitý a nezastupiteľný spoločenský atribút. Jeho význam potvrdzujú mnohé štatistické výskumy, ktoré vydávajú dostatočné svedectvo o náraste veriacich ľudí a o rapídnom poklese ateistov. Človek si zároveň dostatočne uvedomuje krehkosť ľudskej existencie a azda i preto sa ateizmus dnes „nenosí", jednoducho už nie je v móde.

S ohrozením ľudstva sa spája i téma spásy človeka, ktorú mu náboženstvo ponúka. Prirodzene, nárast počtu nábožensky založených spôsobujú i prúdy novej spirituality, ktorá v mnohých prípadoch nepriamo ťaží najmä zo všeobecného náboženského analfabetizmu.

Na všeobecnej náboženskej nevedomosti sa, samozrejme, podpisovali mnohé spoločensko-politické podmienenia, ale popri nich výrazne absentovali pastoračné usmernenia veriacich tradičných cirkví, ktoré by odkrývali úskalia novodobej religióznej ponuky. V niektorých prípadoch s ňou koketovali i samotní duchovní. Prakticky niekoľko rokov neexistovalo oficiálne deklarované stanovisko Rímskokatolíckej cirkvi k fenoménu New Age. Jeho podrobná analýza chýba aj Evanjelickej cirkvi a. v. Jej predstavitelia na Slovensku potvrdili dôležitosť teologickej reflexie fenoménu, ku ktorej sa zatiaľ sumarizujú patričné podklady. Vzhľadom na neprítomnosť hierarchickej štruktúry evanjelickej cirkvi sú jednotlivé cirkevné zbory v reflexii úplne slobodné. Parciálne takéto dokumenty prijali Evanjelická cirkev a. v. v Rakúsku a v Nemecku.

V prípade menšej kresťanskej denominácie Cirkvi bratskej, ktorej misijná spoločnosť Ježiš pre každého sídli v Leviciach, môžeme hovoriť o vôbec prvom vydaní publikácie (prekladu) týkajúcej sa fenoménu New Age na Slovensku.

Situácia sa postupom času zmenila a fenomén New Age získal „vážnosť" aj v najväčšej kresťanskej spoločnosti – Rímskokatolíckej cirkvi. Konkrétne v tlačovom stredisku Svätej stolice predstavili 3. februára 2003 dokument *Ježiš darca živej vody. Kresťanská reflexia o New Age*, ktorý vydalo vatikánske vydavateľstvo *Libreria Editrice Vaticana*. Dokumentom katolícki teológovia nielenže oficiálne potvrdili existenciu fenoménu New Age, ale ho akceptovali ako špecifickú výzvu adresovanú i do vlastných radov. Poprední teológovia Pápežskej rady pre kultúru, Pápežskej rady pre medzináboženský dialóg, Kongregácie pre evanjelizáciu národov a Kongregácie pre náuku viery vnímajú a reflektujú fenomén New Age nie preto, lebo práve toto hnutie by bolo reprezentantom prichádzajúcej novej éry. Dôvodom je, aby Cirkev v protiklade k výzve New Age pomáhala ľuďom opäť nájsť ich osobný rozmer spásy vykupujúcim stretnutím s Kristom. To znamená: stretnúť sa s Kristom ako s darcom živej vody.

Vráťme sa však k pôvodnému vzťahu vízie sveta a spolužitia celej náboženskej ekumény. Dlhé storočia náboženstvá kráčajú dejinami ako svedkovia živej nádeje človeka v transcendentnú dimenziu. Dejiny spolužitia náboženstiev striedajú víťazstvá i pády. Obrusovanie hrán vzájomných kontroverzných postojov malo v histórii rôznu podobu. Rozhodne k ich vzájomnej ústretovosti mala prispieť i alternatíva náboženského synkretizmu.

Jeho parciálne geograficky ohraničené podoby prežívajú doteraz.

Synkretizmus New Age má ale úplne odlišné, a teda globálne nadnárodné a nadnáboženské súvislosti. Globalizácia je jav, ktorý zjavne rozkolísava i náboženskú scénu. Úspešná expanzia fenoménu New Age spočíva i v použití taktiky „zákulisnej evanjelizácie", ktorej najväčším esom je akcentácia nábožensky indiferentného zážitku. Vnútorné prežívanie má zároveň integrálnu povahu umožňujúcu adeptovi v sebe zjednotiť ezoterické odnože jednotlivých náboženstiev. Zjednotenie predstavuje univerzálnu platformu vstupu pre príslušníkov z rôznych nábožensko-kultúrnych tradícií.

Fenomén New Age sa kryštalizuje ako globálne pôsobiaci ezoterický prúd, ktorý sprevádza nástup nového milénia. Ako taký vstúpi i do análov dejín náboženstiev. V ich rámci by sa mohol považovať za najreprezentatívnejší variant postmodernej religiozity. Postmoderna ako završujúca fáza jedného sveta, založeného na absolutizácii človeka – na „antropoteizme", ktorého korene by sme mohli nájsť u renesančných sociálnych a prírodných filozofov, vstupuje do svojho terminálu. Zároveň predstavuje určité intermezzo v celej oblasti ľudskej duchovnej činnosti.

Krátky predel, ktorý nás delí od nástupu novej éry, v nás vyvoláva mnohé očakávania. Avšak jej sociálne, politické, kultúrne a religiózne súradnice rozhodne nie sú predikovateľné z príslušných konvenčne zvolených zoskupení hviezd. Podobne, budúcnosť ľudstva sa neodvíja od procesného pohybu osi našej zemegule. Všetky tieto „zaručené" vonkajšie predestináty chcú zakryť pravé zdroje genealógie náboženského spolužitia, ktoré sú uložené v transcendentne zakotvenom milujúcom ľudskom srdci. ■

Poznámky:

[1] Páleš, E.: Angelológia dejín. Bratislava 2001, s. 618
[2] Tamže, s. 618
[3] Tamže, s. 618
[4] Porov.: Legowitz, J.: Prehľad dejín filozofie. Bratislava 1973, s. 154
[5] Páleš, E.: Angelológia dejín, c. d., s. 262
[6] Tamže, s. 145
[7] Tamže, s. 145
[8] Koncept Európskej ústavy. In: Život Cirkvi, č. 7/2003, s. 5

Mágovia a gnostici v prvých troch storočiach (1)

Už na konci Rímskej ríše a najmä v prvých dvoch storočiach po Kr. začal veľmi vzrastať vplyv mágie a astrológie, hoci jednotliví cisári ustavične obnovovali platnosť zákazu astrológie, ktorý bol vydaný ešte roku 138 pred Kr. V protiklade k starému gréckemu i rímskemu náboženstvu, ktoré sa vyznačovali triezvosťou, teraz do popredia vystupujú iracionalistické a mystické momenty prichádzajúce z Orientu. Túžba po zázrakoch, okultizmus, špiritizmus, mágia, vykladanie snov a mnoho ďalších mysterióznych prvkov začína prenikať do duchovného života človeka. Vplyv tradičných veštiarní z antických čias upadal, zato sa všade objavujú rôzni potulní veštci, filozofi a kazatelia, mágovia, kúzelníci a proroci, šikovne využívajúci ľudské túžby po tajuplných veciach či exotických zážitkoch. Všetci napospol si prisudzovali zvláštne charizmatické dary a schopnosti. Tvrdili, že dokážu konať zázraky, vykladať sny, predpovedať budúcnosť. Preto ich v tom čase považovali za divotvorcov (taumaturgov), dokonca ich zahŕňali až božskými poctami, hoci v skutočnosti išlo skôr o šarlatánov.

Za mága a kúzelníka sa paradoxne označoval aj antický spisovateľ a stredoplatónsky filozof Apuleius z Madaury, ktorý v polovici 2. storočia napísal dielo *Premeny*, známe aj pod názvom *Zlatý osol*. Je to v podstate dobrodružný román, kde sa spomínajú rozličné divy a kde významnú úlohu hrá egyptská bohyňa Izis. Apuleius bol obvinený z mágie, pomocou ktorej vraj získal ruku bohatej vdovy. To, že išlo o obyčajnú klebetu, dokázal Apuleius svojou *Apológiou*, známou aj ako *Kniha o mágii*, kde zaujímavým spôsobom opísal rôzne magické praktiky. Preukázal takú znamenitú znalosť mágie, že sa napokon vôbec nezdá čudné, že proti nemu bola vznesená uvedená obžaloba. Spolu s plodným antickým autorom Plutarchom z Chaironeie však predovšetkým patril k popredným predstaviteľom stredoplatónskej filozofie.

Stredný platonizmus bol v podstate pytagoreizujúci platonizmus, ideovo blízky novopytagorejskému učeniu. Bol to smer obsahujúci symbiózu mnohotvárnych duchovných komponentov. Jeho myšlienkové koncepty boli prestúpené modifikovanými platónskymi i pytagorejskými vplyvmi a zároveň presýtené mysticko-náboženskými špekuláciami najrôznejších mystérijných kultov a východných povier. Apuleius bol typickým predstaviteľom tejto synkretistickej sofistiky, takej príznačnej pre stredný platonizmus, ktorý sa neskôr organicky včlenil do mohutného novoplatónskeho hnutia podnieteného začiatkom 3. storočia Ammoniom Sakkom a najmä Plotinom.

Jedným z prvých slávnych taumaturgov – divotvorcov – bol Apollónios z Tyany v 1. storočí, ktorý zrejme nadväzoval na starú indickú brahmanskú múdrosť a v svojej ére bol uznávaný ako veľký mág a kúzelník. Známou sa stala legenda, že keď mal byť v Ríme súdený pred cisárom Domiciánom (81 – 96), záhadne zmizol zo súdnej siene, a súčasne sa zjavil v Malej Ázii. Jeho život začiatkom 3. storočia spracoval Filostratos, ktorý sa usiloval dokázať, že Apollónios nebol kúzelník, ale pytagorejský filozof a svätec, obdarený takou nadľudskou múdrosťou a mocou, že ovládal aj veštecké umenie. Preto ho možno označiť priamo za božského.

Filostratovo tvrdenie je isto prehnané. Pravda je, že Apollónios bol v svojom čase známy ako veštec a divotvorca, mnohými považovaný za „pohanského Krista", ale historickej skutočnosti skôr zodpovedá fakt, že bol mystikom a predstaviteľom praktického novopytagoreizmu. V 2. storočí novopytagorejské vízie rozvíjali Nikomachos z Gerazy a Numeios z Apameie, ktorí s nevšednou fantáziou spájali všetky dostupné náuky helenistického, orientálneho i židovského pôvodu. ■

PETER GAŽÍK

Americké náboženské kontrasty (2)

RADOVAN ČIKEŠ

kontrasty

Náboženská diverzita v USA je veľmi markantná a neprestáva zaujímať odborníkov na religiozitu, teológov či laickú verejnosť. Táto krajina sa svojím konceptom náboženskej slobody stala domovom a útočiskom pre mnohých utečencov, ktorí boli vo svojej pôvodnej vlasti často prenasledovaní aj pre svoju vieru či presvedčenie. Druhá časť príspevku nám voľne priblíži pozoruhodnú varietu a vitalitu súčasného náboženského života v americkej spoločnosti, no načrtne i problémy, s ktorými sa stretávajú najmä rôznorodé etnické komunity.

V znamení Dávidovej hviezdy

O vplyve Židov na chod americkej spoločnosti od politiky, ekonomiky až po Hollywood sa napísali celé stovky článkov a kníh, ktoré viac alebo menej pravdivo informovali o tomto etniku hľadajúcom novú slobodnú vlasť. Málokto však vie, že prví židia, ktorí utekali z Európy pred náboženským útlakom, boli na lodiach Krištofa Kolumbusa koncom 15. storočia. Napriek tomu, že v Španielsku a Portugalsku boli násilne pokrstení, čo im umožnilo prežiť, rozhodli sa realizovať a hľadať svoju náboženskú slobodu a odišli do Nového sveta. Z Brazílie, kde sa prví sefardskí židia usadili, boli Portugalcami vyhnaní, a preto ďalej hľadali domov a slobodu až v novozaloženej holandskej kolónii New Amsterdam pod kontrolou miestodržiteľa Petra Stuyvesanta.

V priebehu dejín sa sformovali tri základné skupiny amerického židovstva. Reformná vetva bola výrazne ovplyvnená európskym osvietenstvom a konceptom liberalizmu, dokonca umožňovala zaujať post rabínov ženám a určovala židovský pôvod aj z otcovej strany. V opozícii k reformným židom stála ortodoxná časť tvorená predovšetkým emigrantmi z Poľska, Ruska a Rumunska. Ortodoxní židia odmietli učenie a liberalizmus reformnej vetvy vrátane oddeľovania národnej od náboženskej identity židovstva. V strede týchto dvoch smerov stálo konzervatívne židovstvo tvoriace prienik uvedených učení. Konzervatívne židovstvo sa stalo dominantným v 20. storočí.

V súčasnosti žije v USA približne 6 miliónov židov. Najväčšia časť žije na severovýchode krajiny, predovšetkým v New Yorku a potom v Chicagu. Počet amerických židov tak prevyšuje počet židov v samotnom Izraeli. V Los Angeles sme sa zúčastnili na piatkových bohoslužbách a obradoch konzervatívnych židov v synagóge Sinai Temple, ktorá bola určená strednej spoločenskej triede. V obrovskej miestnosti privítal asi 1 600 veriacich mladý charizmatický rabín David Wolpe. Rabína sprevádzala skupina hudobníkov, ktorá vytvorila spoločným spevom s ľuďmi neuveriteľnú atmosféru naplnenú emóciami a energiou. Tieto piatkové stretnutia sú nielen náboženskou, ale i veľkou spoločenskou a kultúrnou udalosťou, na ktorej sa vo veľkej miere zúčastňujú mladí židia. Tým umožňujú nielen náboženské a duchovné vyžitie, ale ponúkajú im aj jedinečnú možnosť nájsť si životného partnera rovnakej viery a spoločenského postavenia.

Salt Lake City – mekka mormónov

V rámci našich poznávacích ciest sme navštívili aj mestá Salt Lake City a Provo v štáte Utah. Hlavné mesto Utahu nie je známe len ako dejisko zimných olympijských hier v roku 2002, ale najmä ako stredisko majoritnej Cirkvi Ježiša Krista Svätých neskorších dní. Jej veriaci sú známejší pod názvom mormóni, čo je

odvodené od mena anjela Moroniho, ktorý podľa mormónskej tradície v polovici 19. storočia v zjavení ukázal Josephovi Smithovi miesto, kde pred staročiami ukryl zlaté doštičky opisujúce históriu prapôvodných obyvateľov amerického kontinentu. Smith ich obsah napísaný „reformovanými egyptskými hieroglyfmi" preložil a tento preklad s názvom *Kniha Mormon* roku 1830 vydal. Odvtedy sa píše história cirkvi, ktorá bola oficiálne založená 6. apríla 1830 v mestečku Fayette (štát New York).

Salt Lake City je mesto situované vo vyprahnutej púšti neďaleko Veľkého soľného jazera, kde sa prví Smithovi nasledovníci (už po jeho smrti) usadili po strastiplnej ceste naprieč nehostinnou krajinou a vybudovali prosperujúce mesto s typickými širokými ulicami a murovanými domami ako symbolmi bezpečia a trvanlivosti. Vďaka dômyselnému systému zavlažovania sa im podarilo zúrodniť tento extrémne suchý región. Stal sa materiálnou a personálnou základňou cirkvi.

Mormóni sú so svojimi 12 miliónmi členov a 61 tisícami misionárov vo viac ako 162 krajinách sveta považovaní za jednu z najrýchlejšie rastúcich cirkví na svete. Svoju základnú vieroučnú Knihu Mormon preložili do 93 svetových jazykov. Mimo hlavného mesta mormóni tvoria 70 % obyvateľstva štátu Utah, ale vďaka prisťahovalcom klesol ich počet v Salt Lake City na 50 %. Napriek tomu v Salt Lake City pôsobí duch mormónskej viery na návštevníkov z každej drobnosti. Napríklad v širšom centre mesta je až nemožné nájsť reštauráciu, v ktorej by podávali alkohol. Súvisí to so striktným odmietaním alkoholu, fajčenia a kávy, ktorým by sa mormóni mali vyhýbať.

Centrum mesta pôsobí úplne neamericky, pretože je celé venované histórii a súčasnosti cirkvi. Je tu rozľahlé námestie Temple Square s hlavným chrámom cirkvi (prístupný len mormónom), ústrednou budovou cirkvi, ako aj Konferenčným centrom s kapacitou 22-tisíc miest na sedenie, kde sa dvakrát do roka konajú zasadnutia cirkvi, alebo tu vystupuje známy spevácky zbor Tabernacle Choire.

Mali sme možnosť navštíviť aj Univerzitu Brighama Younga s tréningovým centrom pre mladých misionárov, ktorých tu školia pred odchodom na misie. Centrum okrem iného vyzbrojí misionára počas 6 týždňov aj potrebnou jazykovou výbavou. Mali sme možnosť diskutovať so skupinou mladých misionárov pred ich odchodom do Rumunska. Ich jazykovú pripravenosť hodnotil náš rumunský kolega celkom dobre, ale pokiaľ išlo o reálie a znalosti rumunskej kultúry či histórie, ktoré sú zrejme nevyhnutné pri misionárskej práci, už taký dobrý dojem nemal. Tak ako na mňa, aj na ostatných mojich kolegov hlboko zapôsobila priam vojenská disciplína, ako aj obrovská odhodlanosť týchto mladých ľudí šíriť svoje presvedčenie v úplne odlišnom prostredí, než na aké sú zvyknutí. V priemere 18-ročný mormónsky misionár počas dvoch rokov na vlastné náklady šíri mormónsku vierouku vo vybranej krajine, pričom nesmie udržovať telefonický kontakt s rodinou a odporúča sa mu len dvakrát do roka napísať domov list.

Riadiace centrum a administratívna budova Cirkvi Ježiša Krista Svätých neskorších dní v Salt Lake City

Utah nebol ako cieľ jednej z našich ciest vybraný náhodne. Usporiadatelia seminára nám totiž práve tu chceli ukázať americký náboženský pluralizmus a toleranciu v praxi. Preto sme navštívili i baptistický cirkevný zbor či grécky pravoslávny chrám, kde nám ich kazatelia rozprávali o skúsenostiach s väčšinovou cirkvou. Bohužiaľ, nemohol som sa zbaviť dojmu, že v prítomnosti našich mormónskych sprievodcov títo ľudia neboli až takí otvorení.

V Salt Lake City sme sa so záujmom zoznámili aj s netradičným náboženským hnutím Summum. Toto učenie je zmesou ezoteriky, gnosticizmu a starovekého náboženského učenia Egyptu, vrátane praxe mumifikácie. Jeho prívrženci si na predmestí mesta postavili plechovú pyramídu. Zakladateľom hnutia je bývalý mormón Claude Rex Nowell, ktorý sa teraz nazýva Amen Ra a dlhé roky bol šéfom mestskej márnice. Po stretnutí s „vysoko inteligentnými bytosťami" začal v 70. rokoch budovať svoje hnutie, ktoré je okrem iných „zaručených" právd presvedčené, že duša živého organizmu prežije po smrti len vtedy, keď je jej telo odborne mumifikované.

A práve takéto mumifikovanie na komerčnej báze koná Amen Ra a jeho sympatizanti. Pre prípadných záujemcov – za mumifikáciu človeka zaplatíte od 60-tisíc dolárov vyššie, mumifikácia mačky či psa je lacnejšia, od 5-tisíc dolárov, podľa veľkosti. Podľa slov Amen Ra, ktorý je okrem iného autorom publikácie *Sexuálna extáza*, má o mumifikáciu záujem veľké množstvo jeho prívržencov a objednávky mu vraj zabezpečili prácu na niekoľko rokov dopredu. V USA sa totiž vždy nájde dostatok ľudí ochotných investovať do svojej budúcnosti aj po vlastnej smrti...

Na tomto mieste bolo tiež veľmi zaujímavé sledovať reakcie mojich kolegov z islamských krajín, ktorí sa dušovali, že v ich krajine by vláda také niečo nikdy nedovolila. Naši americkí sprievodcovia naopak tvrdili, že fungovanie aj takýchto bizarných „náboženských spoločností" je dôkazom nezasahovania americkej demokracie do náboženských záležitostí. Tento systém poskytuje podmienky na pohodlné prežitie obrovského množstva siekt, ktoré vznikajú v krajine alebo prichádzajú zvonka. Vidieť Utah bol inšpirujúci zážitok, pretože nám umožnil vidieť časti systému, tvoriace štát v štáte s dokonale fungujúcou teokraciou, a navyše v USA. Ide o jedinečný fenomén, ktorý azda okrem baptistického juhu nemá v USA obdobu.

Čínska štvrť a malé Tokio

Ázijské náboženstvá majú v USA dlhú a neobyčajnú históriu, ktorá sa začala písať pred dvoma storočiami spolu s príchodom prvých ázijských imigrantov. Niektorí Američania reagovali na týchto „pohanských" novousadlíkov podráždene a odmietavo, iní zareagovali na príchod lámov z Tibetu, síkhov či jogových a zenových majstrov z Indie či Japonska so zvedavosťou. Podľa údajov z roku 2000 tvoria Ázijci 4 % obyvateľov USA (10,2 miliónov), pričom najväčšia je čínska, filipínska, japonská a kórejská komunita.

Wat Thai, thajský budhistický chrám a škola v Los Angeles

Značný nárast sympatizantov hinduizmu a budhizmu medzi rodenými Američanmi je zaznamenaný predovšetkým od 60. rokov minulého storočia. Súvisel najmä s hnutím hippies, ktoré výrazne spopularizovalo východný spôsob života a kultúru v USA. A tak ako huby po dažďi začali po celej Amerike vyrastať budhistické a hinduistické chrámy a meditačné centrá či síkhske gurdwary, ktoré často navštevujú aj rodení Američania. Najväčší počet prívržencov okrem rodených veriacich nachádzajú predovšetkým vo veľkých mestách na pobrežiach oceánov.

V rámci našej poznávacej cesty sme napríklad len v Los Angeles, kde je identifikovaných najmenej 600 rôznych náboženských smerov, navštívili okrem kresťanských denominácií aj thajský budhistický chrám, vietnamské budhistické centrum, čínsku štvrť (po San Franciscu druhú najväčšiu v USA), Malé Tokio, Bahai centrum, ako aj hnutie Soka Gakkai International. Ide o naozaj fascinujúcu prehliadku, kde v jednom meste možno vidieť duchovné centrá, chrámy, mešity či synagógy väčšiny najvýznamnejších a najznámejších náboženstiev a cirkví. Pozorovateľ môže sledovať život komunít, ktoré často neprejavujú veľké úsilie o prispôsobenie sa a preberanie kultúrnych hodnôt a vzorov novej vlasti. Naproti tomu však môže postrehnúť prelínanie a vzájomné ovplyvňovanie kultúrne a nábožensky odlišných filozofií. Príkladom môže byť nielen v USA veľmi spopularizované učenie Swámiho Prabhupádu, zakladateľa Hare Krišna hnutia (ISKCON) či Šrí Činmoja, ktorí upravili a prispôsobili pôvodnú hinduistickú filozofiu podmienkam západného sveta.

Na druhej strane je však evidentný vplyv východného učenia na kresťanov. Američania veľmi často hovoria o svojej dobrej karme, o kontrole svojho krvného tlaku prostredníctvom meditácie a o obľube meditačnej hudby. Náboženský synkretizmus ovplyvňuje aj bohoslužby, keď v niektorých kresťanských denomináciách zaviedli „čakanie na Boha v tichu", používajúc dýchacie meditačné techniky vyučované hinduistickými jogínmi.

Keďže náboženský a etnický pluralizmus prešiel v amerických podmienkach dlhým vývojom, nebol život emigrantov z Ázie vždy idylický. Zaujímavé dejiny odráža i expozícia Japonsko-amerického národného múzea. Múzeum približuje životné osudy prvých japonských vysťahovalcov na západnom pobreží USA, vrátane ich postavenia počas druhej svetovej vojny. Väčšina z nich sa usadila na západnom pobreží v Kalifornii. Po japonskom útoku na americkú základňu v Pearl Harbor v decembri 1941 sa títo Japonci, vrátane tých, ktorí prežili väčšinu života v USA, dostali do nezávideniahodnej situácie. Americká administratíva považovala týchto ľudí za nepriateľské obyvateľstvo na vlastnom území, a tak s odôvodnením, že ich chce chrániť proti narastajúcim útokom civilistov, nariadila ich zoskupenie a následný kompletný presun do koncentračného tábora (tento výraz používal kurátor výstavy) na severe štátu Wyoming. Týmto americkým Japoncom, ktorých bolo asi stotisíc, skonfiškovali všetok majetok a z minimálnym množstvom osobných vecí ich na základe rozhodnutia prezidenta Roosewelta deportovali do nehostinného vnútrozemia, kde boli nútení v drevených táboroch žiť až do konca vojny. Internovaní Japonci, ako aj ich potomkovia, sa potom 20 rokov domáhali finančného odškodnenia zo strany štátu, ktoré im bolo nakoniec vyplatené v 80. rokoch.

Záver

„V rozmanitosti a rôznosti je naša sila." Tento okrídlený a známy výrok môžete v USA počuť veľmi často. Symbolizuje fakt, že Američania sú národom, ktorého základy položili vysťahovalci a emigranti zo všetkých končín sveta. Bolo by teda nemožné a pre budúcnosť krajiny aj veľmi nebezpečné zaviesť a uzákoniť supremáciu jednej skupiny založenej na rase, náboženstve či kultúre. To si uvedomovali už „otcovia zakladatelia" pri koncipovaní ústavy koncom 18. storočia. Obzvlášť náboženská diverzita je v krajine veľmi markantná a neprestáva zaujímať odborníkov na religiozitu, teológov, ale aj laickú verejnosť. Je to možno aj pre fakt, že sa s ňou môžete stretnúť bezprostredne na každom kroku, na uliciach, pri rozhovoroch, teda úplne všade.

Hoci je náboženský pluralizmus považovaný za „mantru", bolo by naivné si myslieť, že krajina nemá v tejto oblasti nijaké problémy. Tie sa vyostrili najmä po udalostiach 11. septembra 2001. Na rešpektovanie blížneho a toleranciu inej kultúry je však krajina doslova odsúdená.

Američania o sebe radi vyhlasujú, že sú najreligioznejšia a zároveň najsekulárnejšia krajina na svete. Faktom však ostáva, že keď nedávno jeden z najväčších časopisov v krajine uverejnil na svojej prvej strane otázku: „Je Boh mŕtvy?", väčšina pozorovateľov a znalcov pomerov odpovedala, že v Spojených štátoch amerických určite nie. ■

Foto: archív autora

Poznámka:

Medzinárodný letný seminár, na ktorom sa autor zúčastnil, sa konal v rámci programu americkej vlády *The Fulbright American Studies Institute* na Kalifornskej univerzite v Santa Barbare v USA.

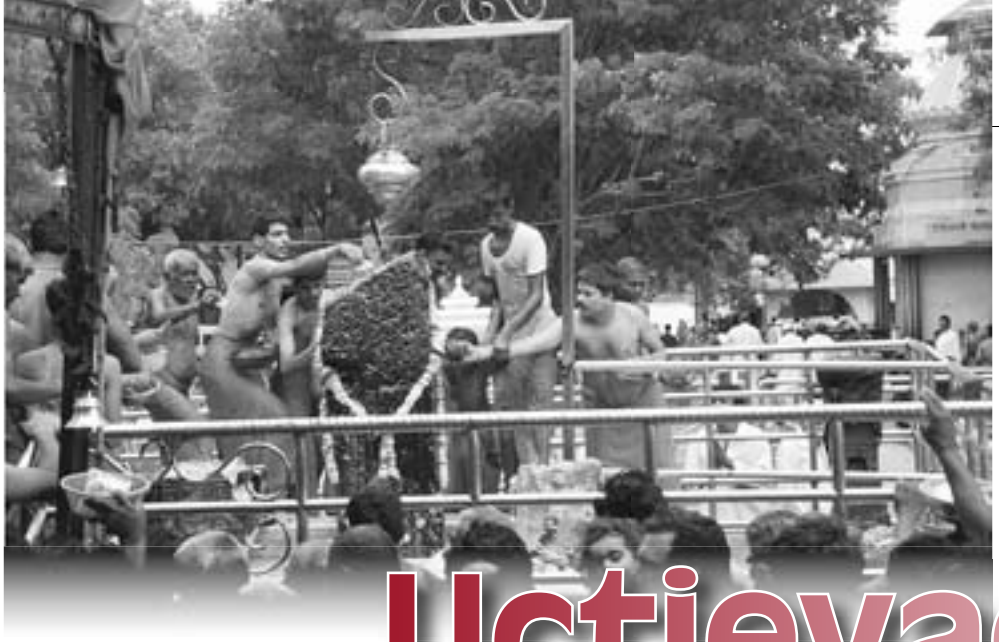

Uctievači planéty Saturn

Neďaleko mesta Aurangabad v indickom štáte Maharaštra, ktoré je v Indii známe menšou replikou monumentu Tadž Mahal, leží malá pútnická dedinka Šani Šinagapur. V dedine, ktorá má približne tritisíc obyvateľov, nikto nepije alkohol a neje mäso. Jej unikátnou črtou sú domy bez dvier. Dvere nenájdete na domoch, ale ani na miestnych reštauráciách. Zatiaľ tu nedošlo k žiadnemu trestnému činu. Miestni obyvatelia veria, že je to vďaka ochraňujúcej sile a požehnaniu Šrí Šanešwaru – pána Saturna.

ZUZANA MAŇKOVÁ

V dedine bez dverí

Najprv sa mi zdalo, že som sa ocitla na mieste, kde sa práve nakrúca film o zaniknutých kultoch. Neboli tu však kamery ani maskéri, ale kúsok skutočnej Indie 21. storočia. Za vstupnou chrámovou bránou uprostred dediny nestála očakávaná chrámová konštrukcia, ale len približne meter vysoký čierny kameň, ktorý predstavoval Saturnovo božstvo (v reči hinduistov modla Šanešwaru). Kameň je postavený vonku na malom vyvýšenom pódiu a ľudia k nemu majú prístup 24 hodín denne. Hoci bohoslužbu možno vykonať v hociktorý deň, za najvhodnejší tu pokladajú Saturnov deň – sobotu. Tento deň sa považuje za veľmi priaznivý, ale stovky veriacich zo všetkých častí Indie si po požehnanie Šrí Šanešwaru prichádzajú v priebehu celého týždňa.

Na vykonanie bohoslužby (púdžá) potrebujú dary a sezamový olej (til). V dedinke Šani Šinagapur možno kúpiť obetné dary hneď na parkovisku. Predávajú tu burizony, betelové listy, kusy čiernej látky a rôzne saturnovské amulety. Ako všade v Indii, aj tu sa musia ceny tovaru dlho zjednávať. Moju priateľku Varšu, mladú, vzdelanú hinduistku, to nakoniec všetko stálo len 50 rupií, čo je suma, za ktorú si môžete v Indii kúpiť striedmy obed. Potom sme odišli do priestorov, v ktorých sa zhromažďovali ženy. K Saturnovej modle majú povolený priamy prístup len muži. Po príchode do dediny si umyjú hlavu, vyzlečú si šaty, v ktorých prišli, a opášu sa mokrou látkou šafránovočervenej farby. Potom si do misky uložia obetné dary kúpené priamo v dedine a postavia sa do dlhého radu, v ktorom čakajú na možnosť obetovať Šrí Šanešwarovi. Ženy nie sú z kultu úplne vylúčené. Môžu sa v jeho bezprostrednej blízkosti modliť a svoje obetné dary obetovať prostredníctvom mužov.

Stáli sme v zastrešenom priestore blízko hlavného kultu, odkiaľ bolo dobre vidieť všetkých obetujúcich. Aj v „ženskom" priestore bolo rušno. Stál tu malý stánok, kde ako na bežiacom páse predávali tzv. prasádam – božstvu obetované jedlo. V tomto prípade to boli presladené kokosové koláče. Na voľnom priestranstve hostili prasádamom nielen chudobných a hladných, ale kohokoľvek, kto sa na zaprášenej zemi usadil. Neďaleko stánku však bolo niečo, čo mi pripomenulo svet za hranicami tejto mýtickej dediny. Bol tu vyvesený niekoľkometrový transparent s adresou webovej stránky pútnickej dediny. Zbožných hinduistov toto zvláštne prepojenie informačného sveta a dediny, v ktorej akoby na niekoľko storočí zastal čas, očividne nerušilo.

Pod dozorom planét

Uctievanie planét patrí medzi najstaršie hinduistické kulty a má korene vo védskej astrológii. Základný koncept hinduistickej astrológie pramení z Rgvédy. Podľa védskej mytológie majú planéty vplyv na život každého jednotlivca. Dôležitú úlohu zohráva najmä Slnko, Mesiac, Mars, Merkúr,

Jupiter, Venuša a Saturn. Každá planéta má priniesť človeku určité výhody.

Hinduistická astrológia je založená na prepracovaných kalkuláciách pozícií planét v čase narodenia človeka. Zverokruh je rozdelený na 12 zón a každá zóna (tzv. dom), sa delí na 30 stupňov. Slnko putuje do jedného z týchto domov každý mesiac. Podobne cestujú aj ostatné planéty v čase, ktorý je pre ne určený. Jednotlivé domy symbolizujú napríklad život, osobné vlastníctvo, príbuzenstvo, bohatstvo, deti a šperky, zdravie, manželstvo a beh života, spôsob úmrtia a dedičstvo, intelekt a povahu, postavenie v živote a dôstojnosť, priateľov a úspech či nepriateľov a neúspech. Keď planéty menia svoju polohu a pohybujú sa cez jednotlivé znamenia zverokruhu, ich pozície vzhľadom na pozície ostatných planét určujú ľudský osud. Hinduistický astrológ môže odvodiť horoskop človeka na základe času jeho narodenia a vypočítať relatívne polohy planét pre daný horoskop. Podľa tejto viery majú planéty vplyv aj na historické udalosti celých národov a Zeme.

Keď vládol Saturn...

Saturn sa podľa védskej astrológie volá Šani. V sanskrite meno najpomalšie sa pohybujúcej planéty pochádza z mena Sanišar (ten, ktorý sa pomaly hýbe). Zo slova *šani* možno odvodiť aj slovo *šan*, čo označuje ignoranciu alebo stratu vedomia o niečom. Okrem ignorancie Saturn reprezentuje bolesť, starovekosť, smrť, disciplínu, zákaz, zodpovednosť, omeškanie, ambíciu, vodcovstvo a autoritu, pokoru, integritu či múdrosť získanú skúsenosťou. Označuje aj asketizmus, nepripútanosť k svetu, duchovnosť, tvrdú prácu, organizovanosť, čas a skutočnosť. Priazeň prísneho Saturna sa hinduisti môžu usilovať získať len na niekoľkých jemu zasvätených

V dedine Šani Šinagapur nie sú dvere na žiadnom dome ani reštaurácii

miestach v Indii. Medzi najvýznamnejšie patrí práve dedinka Šani Šinagapur.

Nielen v hinduizme existuje o Saturnovi veľa rôznych mýtov. Kult Saturna bol rozšírený aj u mnohých iných národov. Najstaršie písomné dokumenty o planéte Saturn pochádzajú z Asýrie. Približne v 7. storočí pred Kristom opísali planétu s prstencom ako hviezdu noci a nazvali ju hviezda Ninibu. Babylonská astrológia označovala okrúžkovanú planétu za špeciálnu hviezdu Sýrie a Palestíny, za hviezdu, ktorá mala ochraňovať Izrael. Tacitus spomína Saturn dokonca ako boha židov.

Zmienka o uctievaní planéty Saturn sa nachádza dokonca aj v Biblii. Hovorí o ňom diakon Štefan vo svojej obrannej reči zaznamenanej v Skutkoch apoštolov. Spomína modlárstvo, ku ktorému sa uchyľovali maloverní izraeliti a cituje kritické verše starozmluvného proroka Ámosa. Ámos aj Štefan síce používajú trochu zašifrované názvy „náhradných" božstiev – Raif a Kéván, ale je veľmi pravdepodobné, že oba názvy poukazujú na to isté božstvo – na Saturna.

Saturnovi patrilo významné miesto aj v gréckej mytológii, kde bol známy pod menom Kronos (vrana). Kronos bol vodcom titanov, synov a dcér Neba a Zeme a zobrazovali ho ako starca. V Ríme patril boh Saturn medzi najstaršiu generáciu bohov. Bol jedným zo synov Neba a Zeme a zároveň otcom Jupitera. Zobrazovali ho ako starca vo voľnom kabáte s vinárskym nožom v ruke. Tento boh hojnosti, siatia a žatvy, poľnohospodárstva a prírody, vládol svetu počas strateného zlatého veku. Na jeho počesť sa v Ríme oslavovali saturnálie – sviatok zimného slnovratu, ktorý zvyčajne trval od 17. do 23. decembra. Ľudia oslavovali staré zlaté časy Saturnovej vlády ako obdobie rovnosti, voľnosti a radosti.

Akoby obmena zlatého veku ešte stále vládla aj v malej dedine Šani Šinagapur. Namiesto polície tu poriadok riadi viera, že každého, kto by niečo ukradol, Saturn potrestá slepotou. Tak sa tu dvere a zámky stali symbolom hriechu.

Viac som sa však o dedine nedozvedela. Neviem, ako ľudia v Šani Šinagapur vnímajú vlastné životné príbehy uprostred vesmíru, ktorý je pre nich plný pôsobiacich vesmírnych telies. Počas jedného dňa som sa nestihla porozprávať s nikým spomedzi tých, ktorí tu žijú celý život a pre ktorých táto dedina znamená svet. Pre stručné informácie a nemožnosti dostať sa pod povrch sa mi počas jedného dňa jednoducho nepodarilo pospájať argumenty, ktoré by ponúkli precíznu myšlienkovú a duchovnú orientáciu. Možno by cestu k takejto hlbšej analýze mohla tvoriť podrobná znalosť kresťanstva, hinduistických systémov, psychológie a spirituality indického človeka zároveň. ■

O čom píšu iní

Svet sa rúti naspäť do pohanstva

Niektorí európski politici, najmä z Francúzska a Belgicka, naďalej blokujú každú zmienku o kresťanstve v návrhu Európskej ústavy a štátni predstavitelia na celom svete robia čoraz viac takých opatrení, ktoré umožňujú návrat do predkresťanského pohanstva.

Podľa Associated Press z novembra 2003 Dánsko oznámilo, že skupine, ktorá uctieva božstvá Thora, Odina a iných severských pohanských bohov, udelí povolenie uzatvárať zákonné manželstvá. „Bolo by neprávosťou, keby sa neuznalo prapôvodné náboženstvo tejto krajiny," vyhlásil luteránsky pastor Tove Fergo, minister pre záležitosti kléru (!).

Ako oznámil Tissel Jacobsen, vodca 240 členov skupiny Forn Sidr, požiadala táto skupina roku 1999 o zákonné uznanie. Podľa neho starých bohov uctieva v Dánsku asi 1 000 ľudí.

Associated Press uviedol aj ďalší prípad. Na druhej strane Atlantického oceánu vydal sudca v americkom štáte Virginia rozhodnutie v prospech bosorky skupiny Wiccan, ktorej nedovolili modlitbu na otvorení zhromaždenia okresného výboru v Chesterfielde. Sudca Dennis Dohnal vyhlásil, že výbor Cyndi Simpsonovú diskriminoval, keď jej zakázal zapísať sa do zoznamu duchovných, ktorí sa budú na otvorení modliť.

Členovia Wiccanu sa označujú za bosorky, pohanov alebo novopohanov a uvádzajú, že ich náboženstvo sa zakladá na uctievaní Zeme, prírody a cyklu ročných období. Americké združenie pre občianske práva z Virginie a organizácia Zjednotení Američania za oddelenie cirkvi od štátu podali v mene Simpsonovej žalobu.

Členovia Wiccanu sú aktívni aj v Kanade, kde nedávno slávili zimný slnovrat, ako informoval kanadský denník Vancouver Sun 22. decembra 2003. Heather Bottingová, pohanská kňažka študentov na univerzite v regióne Victoria, pre noviny vyhlásila, že slnovrat, najkratší deň roka na severnej pologuli, je svätým dňom. Heather Bottingovú, bývalú Jehovovu svedkyňu, oficiálne univerzita menovala do jej postu pred piatimi rokmi. Je oprávnená aj sobášiť. V medzináboženskej kaplnke mohli študenti, ktorých je na univerzite 30 000, osláviť slnovrat tancom s ozdobami jeleních parohov ako symbolmi životného cyklu. Pri tomto rituáli namáčali obradný nôž do liatinového kotla s vínom, čo symbolizovalo mužské a ženské božstvo.

V oblasti regiónu Victoria, ktorý má 280 000 obyvateľov, pri oficiálnom sčítaní ľudu viac ako 1000 obyvateľov uviedlo, že sú pohania. Pohanstvo je náboženstvo, ktoré sa v Kanade najrýchlejšie šíri. Hlási sa tu k nemu 21 080 občanov.

Podľa Inara Hansena, podpredsedu Študentského pohanského klubu Thorna a Oaka na univerzite, sa šírenie Wiccanu pri sčítaniach ľudu podceňuje. Hansen tvrdí, že na západnom pobreží Kanady sú desaťtisíce praktizujúcich pohanov.

V Austrálii, tiež v štáte Victoria, prebieha v súčasnosti právny spor medzi Olíviou Wattsovou, ktorá sa vyhlasuje za bosorku a transsexuálku, a kresťanom Robom Wilsonom. Konflikt sa začal minulý rok v júni, keď Wilson, člen mestskej rady obce Casey v oblasti Melbourne, uverejnil vyhlásenie, v ktorom varoval pred satanským kultom, ktorý vraj plánuje dostať túto oblasť do svojej moci. O. Wattsová ho zažalovala. Prípadom sa zaoberá občiansky súd Victorie. Wattsová podporuje Sieť pre pohanské povedomie, ktorá pôsobí v Sydney.

Reinkarnácia manželov Blairovcov

Britský denník Guardian uverejnil 26. a 27. januára podrobné výňatky z novej knihy Francisa Wheensa *Ako Mumbo-Jumbo ovládol svet. Krátky príbeh moderného zatemnenia mozgov.* Wheen tu podrobne opisuje rozmach guru, špirituálistov a rôznych pohanských prúdov. Jedným z najúspešnejších guru je Deepak Chopra, ktorý ročne zarába 20 miliónov dolárov. Od svojho vystúpenia

(Pokračovanie ▼34)

Nová afgánska ústava zaručuje náboženskú slobodu len zdanlivo

BONN (EPD) – Spôsob, akým je v novej afgánskej ústave zakotvená náboženská sloboda, nie je zárukou rozvoja tolerantného islamu – to je názor expertov bonnského centra pre výskum rozvojovej politiky. „Náboženská sloboda bude v tejto krajine aj v budúcnosti sporná," uviedol v rozhovore pre agentúru EPD expert na Afganistan, Conrad Schetter. Otázkou je predovšetkým to, či šiítska menšina dostane priestor na slobodnejšie rozvíjanie svojho náboženského života. Nová afgánska ústava, ktorú schválili minulý týždeň, garantuje rovnoprávne postavenie muža a ženy a islam označuje za štátne náboženstvo. Hoci ústava garantuje náboženskú slobodu, aj naďalej bude v krajine fungovať mravnostná polícia v zmysle islamských zásad. Popri moslimskej väčšine žije v Afganistane aj niekoľko ďalších náboženských spoločenstiev. Medzi nimi aj niekoľkotisícová skupina kresťanov.

EKUMÉNA VO SVETE 2/04, 14. 1. 2004

Viac moslimov ako anglikánov

VEĽKÁ BRITÁNIA – Ako informoval britský denník Sunday Times, počet návštevníkov modlitieb v moslimských mešitách vo Veľkej Británii už presahuje počet návštevníkov bohoslužieb Anglikánskej cirkvi. Oficiálne údaje vlády a univerzít uvádzajú, že 930 000 moslimov v krajine chodí najmenej raz týždenne do mešity – anglikánov iba 916 000. Podľa správy Petra Brierleya, generálneho sekretára Kresťanskej výskumnej asociácie, praktizujúcich katolíkov je v krajine asi 1,5 milióna. Výsledky sčítania ľudu z roku 2001 rozšírili o pomerne spoľahlivé údaje o moslimských veriacich, aby dosiahli presný počet praktizujúcich veriacich. Narátali 1,59 milióna moslimov, ale odborníci napriek tomu predpokladajú, že ich skutočný počet je najmenej 1,8 milióna.

ZE/–zg–TK KBS, 5. 2. 2004

REPORT

Každá tretia PC hra má okultný obsah

Najmenej každá tretia videová alebo PC hra na trhu je založená na okultizme. Hry sprostredkúvajú satanistické obsahy a symboly a štylizujú pochybné postavy na hrdinov. Americký katolícky magazín Charisma o tom informoval zakladateľ americkej softvérovej firmy N´Lightning Ralph Bagley z Medfordu. Varoval rodičov, že by si to mali uvedomiť. Tento pastor Turíčnych Božích zhromaždení založil svoju firmu roku 1999. Túto reakciu vyvolal masaker na strednej škole Columbine High School v Littletone, v štáte Colorado (USA). Dvaja žiaci tu zastrelili 12 spolužiakov, jedného učiteľa a potom aj seba. Obaja páchatelia boli nadšenými hráčmi násilníckych PC hier Doom a Quake. Bagley z toho na záver usúdil: „Rodičia a hráči potrebujú alternatívy ku krvavým, násilníckym a nemorálnym hrám, ktoré sú medzi mladistvými veľmi rozšírené."

Jeho firma vyvinula PC hru *Catechumen*, v ktorej treba zachraňovať kresťanov poskrývaných v rímskych katakombách. „Zbraňou", ktorá je pri tom k dispozícii, je Biblia. Z tejto hry, ktorá prišla na trh roku 2 000, už predali viac ako 100 000 exemplárov. Cieľom firmy a kresťanských účastinárov je „v temnej aréne satanistických videových a PC hier dať žiariť Božiemu slovu". V každej hre tejto firmy sa hráči naučia vyše 300 pasáží z Biblie. „Takto od diabla vybojúvame krajinu naspäť," hovorí Bagley.

Ako magazín Charisma ďalej uvádza, existujú už plány na PC hru na základe kresťanskej románovej série o konci časov *Finále*. Z doteraz vydaných 10 zväzkov autorov T. LaHayea a J. B. Jenkinsa sa už predalo vyše 50 miliónov exemplárov. Prvá PC hra na túto tému sa má objaviť na trhu na jar roku 2005. Potom budú každý rok vychádzať ďalšie pokračovania.

KATH-NET/–zg– TK KBS, 28. 11. 2003

Prenasledovanie kresťanov vo viac ako 40 štátoch

Medzinárodná spoločnosť pre ľudské práva upozornila, že počas vianočných sviatkov v 40 krajinách, medzi ktorými sú najmä Vietnam, Severná Kórea, Čína, India, Laos, Pakistan a Saudská Arábia,

(Dokončenie ▲33)

v televíznej show Oprah Winfreya – ktoré viedlo k predaju 400 000 exemplárov jeho knihy za týždeň – napísal Chopra už 20 kníh. Vedie Choprovo centrum pre blahobyt v Kalifornii. Má celú škálu vyznávačov od Michaela Jacksona po Michaila Gorbačova a Hillary Clintonovú!

Wheen informoval, že aj Cherie Blairová, manželka britského premiéra, sa veľmi zaujíma o alternatívne druhy spirituality. Pozvala napríklad odborníka na feng-šuej, ktorý prestaval jej nábytok v ich domove na Downing Street č. 10 a nosí „magický prívesok" označovaný ako „bioelektrický štítok". Pozostáva z „matice zvláštne rezaných kryštálov kremeňa" a nositeľa vraj zahaľuje do obalu energie, čo má odrážať zlé sily. Počas svojej dovolenky v Mexiku roku 2001 sa Cherie a Tony Blair podrobili rituálu znovuzrodenia, ktorý pochádza od Mayov.

V Anglicku sa čoraz väčšmi šíri aj kabala, stará hebrejská filozofia. V londýnskom Centre kabaly (pozemok údajne zakúpila speváčka Madonna za 6,3 milióna dolárov) možno dostať knihy učeníkov kabaly, prihlásiť sa na 10-týždňový kurz alebo si kúpiť kabalovú vodu vo fľaškách.

Noviny Financial Times uvádzajú, že podľa najnovších údajov v súčasnosti chodí v Londýne pravidelne na nedeľné bohoslužby menej ako 3 % veriacich. Nekresťanské praktiky ako kabala, budhizmus, hinduizmus a liečenie kryštálmi však rozkvitajú.

„Pre mnohých ľudí Západu, najmä pre ženy, sa stalo normálnym naučiť sa budhistické spevy v meditačnom kurze, vypočuť si na kurze jogy niečo o starej hinduistickej múdrosti, zapáliť si sviečku aromatickej terapie a recitovať modlitbu k bezmennému božstvu, keď sa vrátia naspäť domov," píšu Financial Times. Ďalším znamením víťazného ťaženia alternatívnych duchovných prúdov bol nedávny postoj redaktorky okultistických kníh v britskom ženskom magazíne Cosmopolitan.

Vianoce bez Ježiša

Kým pohanstvo nadobúda vo svete právnu ochranu, kresťanstvo je naďalej na listine zákazov. Minulé Vianoce napríklad zakázal britský Červený kríž spomenutie Ježiša vo svojich obchodoch, ako aj predaj vianočných pohľadníc so scénami narodenia Pána s Máriou a Jozefom a troch kráľov.

Na vianočnej pohľadnici britskej ministerky pre náboženstvá Tessy Jowellovej boli zobrazené hinduistické tanečnice a kresby mešít. Nebolo na nej nič, čo by malo niečo spoločné s Ježišom alebo Vianocami. V Austrálii sa zasa minister dopravy štátu Victoria rozhodol pre vianočnú pohľadnicu so scénou zo sna Aborigénov nemajúcou žiadny vzťah ku kresťanstvu.

Škótsky parlament takisto zlikvidoval každú zmienku o kresťanstve na svojich pohľadniciach. To bolo dokonca aj pre Jima Sillarsa, ktorý sa označuje za agnostika, priveľa. Sťažoval sa v komentári novín Scotsman slovami: „Takéto rozhodnutia nie sú vôbec znamením väčšej tolerancie zo strany nekresťanských náboženstiev. Chcel by som sa raz stretnúť s takým židom, moslimom, hinduistom alebo sikhom, ktorý už niekedy protestoval proti tomu, že pre nás je Kristus centrom Vianoc. Ak Krista z toho odstránime, dostaneme pohanskú oslavu."

Christine Odoneová, redaktorka britského magazínu New Statesman (Nový štátnik), sa pýta na dôvody protikresťanských predsudkov a pripomína, že reportéri bulvárnych klebiet majú spoločné aj predsudky proti kresťanom. Zdôrazňuje, že v ére, v ktorej sa osobná sloboda mimoriadne vysoko cení, veria kresťania v autoritu a majú jasný zmysel pre právo a bezprávie," a konštatuje: „Morálne svedomie sa však s duchom doby hryzie. A toto vedomie jasne dokazuje, aká krehká je budova, ktorá zastrešuje morálku sekularistov. Znovu pokresťančiť čoraz väčšmi pohanskú spoločnosť nebude ľahké!"

ZENIT/–zg–TK KBS

Kenskí exorcisti robia hororové rituály

KEŇA – Vláda v africkej Keni musí bojovať proti bizarným praktikám miestnych exorcistov. Tí sa totiž začali v poslednom čase zabávať vyháňaním diabla a odčarúvaním zakliatych osôb. Ich koníček však prerástol do masívnych rozmerov. Počas rituálu, ktorým zaskočia nič netušiacich obyvateľov, im vtrhnú do domov a začnú pátrať po známkach čarodejníctva. Neskôr rozhrýzajú kurčatá a ich krv si nechajú stekať z úst na celé telo. Potom si ňou poriadne natrú tvár. Exorcisti na záver „očisty" svojich „klientov" vyzlečú donaha a krvou potierajú aj ich. Jeden z vládnych predstaviteľov Cyrus Maina vyzval na uväznenie exorcistov. „Je to hororový zážitok," opísal rituál. Podľa neho je trestné niekoho upodozrievať z čarodejníctva. Exorcizmus si už vraj vyžiadal aj ľudské obete.

Praktiky samozvaných vyháňačov diabla odsudzujú aj miestni predstavitelia náboženských obcí. Predstavitelia islamu upozorňujú, že Korán čarodejníctvo zakazuje, pretože ho považuje za spiatočnícke. K svojmu kolegovi sa pridal aj predstaviteľ anglikánskej cirkvi, ktorý tvrdí, že „diabol sa nedá vyháňať diablom." (embe, ananova)

NÁRODNÁ OBRODA, 16. 1. 2004

Asahara dostal za útok v metre povraz

JAPONSKO – Útok sarinom na stanici metra menil dejiny terorizmu. Kauza Óm Šinrikjó pritiahla včera pozornosť celého Japonska. Japonský súdny tribunál včera uložil zakladateľovi a duchovnému vodcovi sekty Óm Šinrikjó trest smrti obesením.

Šoko Asahara ako prvý terorista použil roku 1995 v masovom meradle chemickú zbraň. Svet bol spoločne s Japonskom v šoku, keď videl mŕtve telá a plynové masky polície. Mýtus o bezpečných japonských uliciach sa otriasol. Postačila na to sekta vedená takmer nevidomým Asaharom, ktorý si neuskutočnené sny, že sa stane premiérom, nahradil skupinou náboženských fanatikov. Prorokoval koniec sveta, ale zároveň ukázal, aké nebezpečné sú chemické a biologické zbrane v rukách fanatikov. Tí, čo prežili, majú dodnes zdravotné problémy.

Útok sa odohral v čase, keď už tokijská polícia po sekte tvrdo išla. Asahara rozhodol udrieť na stanicu metra, ktorá je pod budovou polície a v tesnej blízkosti ministerstva spravodlivosti a polície. Nebol to však prvý útok sarínom. Sekta Óm Šinrikjó zaútočila už rok predtým v Macumote a otrávila sedem spiacich ľudí, už v roku 1989 zabila advokáta s rodinou, ktorý odhalil ich nebezpečné plány.

Ešte predtým, ako sa podarilo v máji 1995 Asaharu dolapiť v priamom prenose, zaútočila sekta 19. apríla na jokohamskej stanici fosgénom a v Tokiu zaistili v metre dve tašky, ktorých obsah mohol zabiť desaťtisíce.

Asahara učením, ktoré bolo zmesou budhizmu a hinduizmu, v polovici 80. rokov pritiahol asi desaťtisíc ľudí. Absolvent školy pre nevidiacich (učitelia ho hodnotili ako ambiciózneho tyrana) založil školy jogy a tvrdil, že vydrží pod vodou 20 minút. Veľa ľudí oslnil. Pomohlo mu to k majetku v hodnote 21,6 milióna dolárov.

Záujem o tento prípad v Japonsku prekonal všetko – návštevníkov súdnej siene vyberali žrebom, Tokio križovali falošné kolóny na zmiatnutie prípadného nepriateľa. Tokijský súd vyniesol rozsudok po osemročnom súdnom procese, ale Asaharovi obhajcovia sa vzápätí odvolali a proces sa môže ťahať ďalších desať rokov.

Asahara okrem metra nesie zodpovednosť aj za prípravu a uskutočnenie najmenej 15 vrážd, ďalších teroristických útokov, únosov nepohodlných osôb. Zabíjanie a unášanie hrozilo najmä členom sekty, ktorí z nej chceli vystúpiť alebo brániť v kriminálnej činnosti. Žaloba Asaharu, ktorý počas súdu len občas reagoval nesúvislými vetami a šomraním v angličtine, označila za najodpornejšieho zločinca.

Vyšetrovateľ: Môžu byť ešte nebezpeční

Je to nebezpečná skupina a stále existuje reálne nebezpečenstvo útoku, povedal pre SME jeden z vyšetrovateľov, ktorý preveroval aktivity Óm Šinrikjó. Asaharu nevyšetroval, ale stretol sa s jeho dcérou. „Mal som z nej nepríjemný pocit, vyjadrovala sa veľmi agresívne." Činnosť sekty upravuje zákon, ktorý štátu umožňuje pravidelne ju kontrolovať.

Podľa vyšetrovateľa v Óm Šinrikjó veria, že ak bude v sekte dovtedy, kým sa prípad dostane na Najvyšší súd, 10-tisíc ľudí na mentálnej úrovni budhov – teda takých, čo sú na najvyššej psychickej úrovni a nepociťujú žiadne emócie – tak sa Najvyšší súd nerozhodne udeliť trest smrti.

Počet členov sekty v poslednom čase mierne stúpol – mníchov je asi 650, veriacich asi tisíc. Obavy vzbudzuje aj skupina Óm Šinrikjó v Rusku, ktorá v roku 2000 chcela oslobodiť Asaharu. „V Japonsku už mali vybrané miesta, kde udrú a premiérovi sa vyhrážali bombami, ak neprepustí ich vodcu," hovorí vyšetrovateľ. Napokon ich zastavili aj so zbraňami ešte v Rusku. (mch)

SME, 28. 2. 2004

sú kresťania za vieru prenasledovaní alebo zatýkaní. Napríklad vo Vietname sa v posledných šiestich rokoch systematicky narúšali vianočné oslavy protestantov menšiny Hmong. V Severnom Vietname žije viac ako 550 000 príslušníkov tejto menšiny, sú však aj v Južnom Vietname a v Laose. V Severnom Vietname ich dokonca vyzvali, aby Vianoce neslávili.

V islamských krajinách sú kresťania počas vianočných sviatkov tiež veľmi ohrozovaní. V Pakistane museli kresťania urobiť mimoriadne opatrenia, aby sa pri slávení Vianoc chránili pred útokmi islamských extrémistov. V Saudskej Arábii náboženská polícia počas Vianoc zvýšila svoje aktivity, aby odhalila modlitbové zhromaždenia kresťanov. Ministerstvo vnútra už aj v minulých rokoch vyzývalo milión zahraničných kresťanov, aby Vianoce neslávili. Podľa wahabitskej teológie, ktorá je v tejto krajine štátnou doktrínou, je pôda arabského polostrova svätá, pretože Mohamed tu prijal Korán. Preto sa tu nesmú sláviť nijaké kresťanské bohoslužby. Tisíce kresťanov väznených za vieru v Severnej Kórei musia tráviť Vianoce v koncentračných táboroch. Kresťania sa tu považujú za mimoriadne ohrozenie režimu a v táboroch ich trýznia, kým vyznávajú svoju vieru.

KP/–zg–TK KBS, 27. 1. 2004

Nemeckí evanjelici varujú pred vplyvom numerológie

HANNOVER (EPD) – Zjednotená evanjelicko-luteránska cirkev v Nemecku varuje pred veštecкými praktikami ako napríklad tarot. „Z hry sa často pomocou zložitých psychologických postupov stáva závislosť. V podstate nevinné praktiky sa môžu rozvinúť do životných postojov, ktoré sú naplnené strachom," hovorí sa v informačnej brožúre s názvom *Orákulum*, ktorú verejnosti predstavili v pondelok v Hannoveri. Cirkev v nej upozorňuje na nebezpečenstvá číselnej mystiky, astrológie a špiritizmu. Tieto praktiky sa vyskytujú najmä medzi mladými ľuďmi, ktorí sa o ne zaujímajú zo zvedavosti a hľadajú v nich zábavu a rozptýlenie. Brožúra je preto zameraná predovšetkým na učiteľov a pracovníkov s mládežou a poskytuje orientáciu v tejto oblasti výchovy.

EKUMÉNA VO SVETE 1/04, 7. 1. 2004

Prieskum náboženskej slobody

TADŽIKISTAN – Forum 18 urobilo prieskum náboženskej slobody cirkví v Tadžikistane. Výsledkom boli informácie o zmätku medzi štátnymi úradníkmi, ktorí trvajú na tom, že registrovanie náboženských spoločenstiev je povinné. Nezaregistrované spoločenstvá sa stretávajú s ťažkosťami, ktoré však nespôsobuje štátna politika, ale osobná iniciatíva miestnych úradníkov. V porovnaní so susedným Uzbekistanom má Tadžikistan zhovievavejšiu politiku voči nezaregistrovaným cirkvám. Je to azda preto, lebo Tadžikistan po občianskej vojne ešte nie je schopný vykonávať také prísne kontroly ako v Uzbekistane. Tadžické orgány sa najväčšmi zameriavajú na kontrolu života moslimov, pretože moslimovia tvoria viac ako 90 % obyvateľstva. Je možné, že tlak vlády na veriacich sa tu v blízkej budúcnosti tiež zintenzívni.

FORUM 18/–zg–TK KBS, 17. 12. 2003

Odporúčania izraelského ministra kresťanom sú nemoderné

JERUZALEM (ENI) – Predstavitelia rôznych náboženstiev vo Svätej zemi odsúdili výroky pravicového ministra izraelskej vlády, ktorý vyzval kresťanov, aby sa so svojou misiou obrátili na moslimov. Minister turistického ruchu Benny Elon zo strany Ná-

rodnej jednoty vyhlásil, že každý pokus kresťanov získať židov na kresťanskú vieru odmietnu. Anglikánsky biskup v Jeruzaleme povedal, že vyhlásenia ministra Elona sú v rozpore s moderným duchom. Náboženskí predstavitelia sa v súčasnosti usilujú predovšetkým o pokojné spolunažívanie príslušníkov rôznych náboženstiev. „Už 2000 rokov sa kresťania usilujú obrátiť židov na svoju vieru. Neuspeli sme. A v týchto nepokojných časoch sa o našu vieru chceme s inými podeliť, nie im ju nanútiť", povedal biskup.

EKUMÉNA VO SVETE 7/04, 18. 2. 2004

MASSIMO INTROVIGNE:

Hamás. Islámský terorismus ve Svaté zemi

(Vyšehrad, Praha 2003, 108 s.)

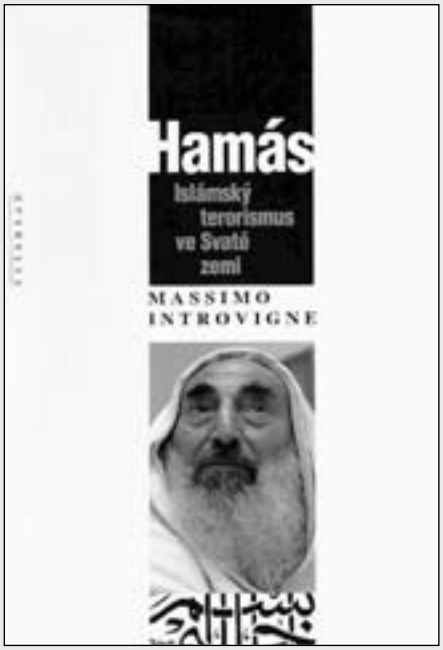

Autor publikácie *Hamás* Massimo Introvigne je riaditeľom turínskeho Centra štúdií nových náboženstiev, spolupracovník jedného z najuznávanejších akademických periodík o medzinárodnom terorizme *Terrorism and Political Violence.* Slovenská odborná verejnosť mala možnosť oboznámiť sa s jeho prednáškou vo februári 2004 v Bratislave. V slovenčine vyšli dve jeho kratšie práce: *Nemáme kam ísť, iba hore – Nové náboženské hnutia a násilie* a *Islamský fundamentalizmus a terorizmus od Hamasu po Al Kaidu* v publikácii *Terorizmus v náboženskom kontexte* (Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, Bratislava 2003).

Introvigneho štúdia je výsledkom výskumu priamo v Palestíne. Skúma úlohu islamského fundamentalizmu v palestínskom konflikte a sústreďuje sa predovšetkým na Hnutie islamského odporu – Hamas, ktoré je súčasťou fundamentalistickej organizácie Moslimské bratstvo a v súčasnosti predstavuje najväčšie fundamentalistické hnutie v Palestíne.

Knižka zahŕňa charakteristiky islamského fundamentalizmu a históriu fundamentalistických hnutí v palestínskej geografickej oblasti do roku 1950. Poukazuje na vnímanie palestínskej problematiky Moslimským bratstvom ako nefalšovaného stretu civilizácií s apokalyptickým nádychom a na dôvody prerodu tohto bratstva z mládežníckeho spolku na rozvinuté konšpiračné vojenské hnutie.

Nechýba ani osvetlenie väzieb medzi Moslimským bratstvom a palestínskym nacionalizmom až po zrod Hamasu, poukaz na zakladateľa Ahmada Izmaila Jásina a začiatok prvej intifády. Autor nezabúda ani na konfliktné vzťahy Hamasu a palestínskych nacionalistických organizácií. Zaujme aj stretnutie Hamasu s Hizballáhom, preberanie techniky samovražedných útokov a kapitola venovaná najdramatickejšiemu obdobiu, začínajúcemu v roku 1993, keď sa program samovražedných mučeníkov začal a pokračuje dodnes.

V súvislosti so začiatkom druhej intifády dáva autor do pozornosti milenaristické idey, predovšetkým dielo Sarafa ibn al-Rahmána *Deň hnevu*, ktoré je paradoxne silne ovplyvnené protestantským kresťanským milenarizmom a numerologickými interpretáciami biblických kníh *Daniel* a *Zjavenie*. Zaoberá sa samovražednými útokmi, ich teologickým hodnotením u šiitov a sunnitov, a taktiež prináša pokus o rekonštrukciu typickej kariéry palestínskeho samovražedného atentátnika. Ozrejmuje, že samovražední atentátnici ani zďaleka nie sú chudobní a nevzdelaní zúfalci, ktorí nemajú čo stratiť. Nechýba ani popis výberu kandidátov, ich prípravy, priebehu útokov a rituálnych osláv „mučeníkov" a ich skutkov.

Posledná kapitola ponúka niekoľko záverov vychádzajúcich zo zistení o ideologických motiváciách Hamasu. Zdá sa, že pútavá knižka, ktorá v prílohe obsahuje štatút Hamasu, upozorňuje nielen na hlavnú úlohu náboženskej ideológie, ale aj na dôležitosť jej poznania a správneho ponímania pre hľadanie možných východísk.

Treba si všimnúť a oceniť, že Introvigneho Hamas je novinkou, ktorá v českom preklade vyšla v tom istom roku ako taliansky originál, čo žiaľ, ešte nebýva pri odbornej literatúre samozrejmosťou. ■

MICHAELA MORAVČÍKOVÁ